

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 61 L

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om Statens pensjonskasse,
lov om samordning av pensjons- og
trygdeytelser og enkelte andre lover
(tilpasning av alderspensjon fra offentlig
tjenestepensjonsordning til alderspensjon
fra folketrygden opptjent etter nye regler –
levealdersjustering og samordning)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold..	7	5.4.2	Overgang til bruk av justeringstall	24
2	Bakgrunn for lovforslagene	9	5.4.3	Nedre grense for justeringstall ...	25
2.1	Innledning	9	5.4.4	Særaldersgrenser	25
2.2	Tilpasninger i offentlig tjenestepensjon fra 2011	10	5.5	De enkelte lovendringene	25
2.3	Avtale om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor	10	5.5.1	Innledning	25
2.4	Samordning med ny alderspensjon fra folketrygden	12	5.5.2	Lov om Statens pensjonskasse	25
			5.5.3	Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	26
			5.5.4	Lov om pensjonsordning for sykepleiere	26
3	Gjeldende rett	13	5.5.5	Andre lover	26
3.1	Innledning	13			
3.2	Levealdersjustering av brutto tjenestepensjon	13	6	Samordning med folketrygdens alderspensjon opptjent etter nye regler og avtalefestet pensjon i privat sektor	28
3.3	Samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med gammel alderspensjon fra folketrygden	13	6.1	Innledning og gjeldende rett	28
3.4	Individuell garanti	14	6.2	Høringsnotatet	29
			6.2.1	Prinsipper som videreføres	29
4	Høring.....	16	6.2.2	Beregning av samordningsfradraget	30
4.1	Forslag i høringsnotatet	16	6.2.3	Dimensjonering av samordningsfordelene	30
4.2	Høringen	16	6.2.4	Samordning når tjenestepensjon og folketrygd tas ut samtidig	30
4.3	Generelle inntrykk fra høringen ...	17	6.2.5	Samordning når folketrygden tas ut før tjenestepensjonen	31
4.3.1	Om foreslått modell	17	6.3	Høringsinstansenes syn	31
4.3.2	Om tidspunkt for behandling av forslaget	18	6.3.1	Begrepet pensjonsbeholdning	31
4.3.3	Om kompleksitet i regelverket	18	6.3.2	Beregning av beholdningene	31
4.3.4	Om innstramming	18	6.3.3	Generelt om samordningsfordeler	34
4.3.5	Om utredningsarbeidet	18	6.3.4	Grunnpensjonsfordelen	34
4.3.6	Synspunkter som ikke berører forslagene i høringsnotatet	19	6.3.5	Fiktivfordelen	35
5	Levealdersjustering av brutto tjenestepensjon som skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler og omlegging til justeringstall	20	6.3.6	Deltidsfordelen	36
5.1	Innledning og gjeldende rett	20	6.3.7	Samordning med minstenivåtillegg	36
5.2	Høringsnotatet	20	6.3.8	Behov for øvrige regelendringer	37
5.3	Høringsinstansenes syn	21	6.4	Departementets vurdering og forslag	37
5.3.1	Overgang til bruk av justeringstall	21	6.4.1	Innledning	37
5.3.2	Nedre grense for justeringstall	23	6.4.2	Samordningsbeholdning	38
5.3.3	Særaldersgrenser	23	6.4.3	Videreføring av prinsippet om samtidig uttak av tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden	39
5.4	Departementets vurdering og forslag	23	6.4.4	Samordningsfordeler	40
5.4.1	Innledning	23			

6.4.5	Samordningsfradrag når det ikke er opptjent full tjenestepensjon	43	8.4	Departementets vurdering og forslag	54
6.4.6	Samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor	44	8.5	De enkelte lovendringene	54
6.5	De enkelte endringene i samordningsloven	44	8.5.1	Innledning	54
6.5.1	Innledning	44	8.5.2	Lov om Statens pensjonskasse	54
6.5.2	Samordningsloven § 24 – samordning med gammel alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19	44	8.5.3	Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	55
6.5.3	Samordningsloven ny § 24 a – samordning med ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20	44	8.5.4	Lov om pensjonsordning for sykepleiere	55
6.5.4	Samordningsloven § 25. Samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor	46	8.5.5	Andre lover	55
7	Overgangskullene 1954–1962. Levealdersjustering og innfasing av nye samordningsregler	48	9	Virkninger for den enkelte	57
7.1	Innledning og gjeldende rett	48	9.1	Innledning	57
7.2	Høringsnotatet	48	9.2	Egenskaper ved forslagene til nye samordningsregler illustrert med typeeksempler	57
7.2.1	Levealdersjustering for overgangskullene 1954–1962	48	9.3	Egenskaper ved de nye samordningsreglene illustrert med faktisk opptjeningshistorikk	61
7.2.2	Innfasing av nye samordningsregler	48	9.3.1	Innledning	61
7.3	Høringsinstansenes syn	48	9.3.2	Statens pensjonskasse	62
7.4	Departementets vurdering og forslag	49	9.3.3	Kommunal landspensjonskasse ...	66
7.4.1	Levealdersjustering for overgangskullene 1954–1962	49	9.4	Eksempler på beregning av pensjon	72
7.4.2	Innfasing av nye samordningsregler	50	9.4.1	Innledning	72
7.5	De enkelte lovendringene	51	9.4.2	Samtidig uttak av tjenestepensjon og folketrygd	72
7.5.1	Innledning	51	9.4.3	Beregning av pensjon når det gis garantipensjon fra folketrygden ...	75
7.5.2	Lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere ...	51	9.4.4	Folketrygden tas ut før tjenestepensjonen	75
7.5.3	Andre lover	51	9.4.5	Beregning av pensjon for overgangskullene	79
7.5.4	Samordningsloven	52	10	Økonomiske og administrative konsekvenser. Likestillingsmessige konsekvenser. Ikrafttredelse	82
8	Beregning av individuell garanti for årskullene 1954–1958.....	53	10.1	Innledning	82
8.1	Innledning og gjeldende rett	53	10.2	Om anslag på økonomiske virkninger	82
8.2	Høringsnotatet	53	10.3	Virkninger belyst ved beregninger fra Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse ..	83
8.3	Høringsinstansenes syn	54	10.3.1	Innledning	83
			10.3.2	Beregninger fra Statens pensjonskasse	83
			10.3.3	Beregninger fra Kommunal Landspensjonskasse	85
			10.3.4	Oppsummering	86
			10.4	Likestillingsmessige konsekvenser	86

11	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget....	89		
11.1	Til endringene i lov om Statens pensjonskasse	89	11.8	Til endringene i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer 92
11.2	Til endringene i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	89	11.9	Til ikrafttredelsesbestemmelsene 92
11.3	Til endringene i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser	90		Forslag til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning) 93
11.4	Til endringene i lov om pensjonsordning for sykepleiere	91		Vedlegg
11.5	Til endringene i lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen	91	1	Fremforhandlet løsning. Avtale om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor..... 99
11.6	Til endringene i lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse	91		
11.7	Til endringene i lov om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett	91		

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 61 L

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om Statens pensjonskasse,
lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og
enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra
offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon
fra folketrygden opptjent etter nye regler –
levealdersjustering og samordning)

*Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 6. april 2018,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Arbeids- og sosialdepartementet legger i denne proposisjonen frem forslag til endringer i følgende lover:

lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse

lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for
apotekvirksomhet mv.

lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons-
og trygdeytelser

lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for
sykepleiere

lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets
ombudsmann for forvaltningen

lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949
om Statens pensjonskasse

lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for
ballettdansere, sangsolister og korsangere ved
Den Norske Opera & Ballett

lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning
for stortingsrepresentanter og regjerings-
medlemmer

Forslagene i proposisjonen her omfatter regler for
samordning av offentlig tjenstepensjon med
alderspensjon fra folketrygden etter de nye opp-
tjeningsreglene og regler for hvordan tjeneste-
pensjonen skal levealdersjusteres i disse tilfellene.

Forslagene gjelder delvis for årskullene 1954–
1962, som får alderspensjon fra folketrygden etter
både nye og gamle opptjeningsregler. For årskull

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

fra og med 1963-kullet gjelder forslagene fullt ut for all opptjening av tjenestepensjon i dagens bruttoordning. Som følge av avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018, vil imidlertid disse årskullene fra 2020 tjene opp tjenestepensjon i en ny nettoordning, som ikke skal samordnes.

Brutto tjenestepensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene skal levealdersjusteres fra fylte 67 år. Brutto tjenestepensjon må levealdersjusteres på samme måte som den alderspensjonen fra folketrygden som tjenestepensjonen skal samordnes med. Departementet foreslår at dette gjøres ved at brutto tjenestepensjon som skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler, divideres på et tall som tilsvare folketrygdens delingstall dividert på 13,42. Departementet foreslår dessuten å videreføre prinsippet om at det skal være mulig å kompensere for levealdersjusteringen ved å stå i stilling frem til det tidspunktet da brutto tjenestepensjon etter levealdersjustering er lik brutto tjenestepensjon før levealdersjustering. Se nærmere i kapittel 5.

Departementet foreslår nye regler for samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordningene med alderspensjon fra folketrygden, for årskull fra og med 1963-kullet, det vil si for de årskullene som får alderspensjon fra folketrygden fullt ut etter de nye opptjeningsreglene i folketrygden. Ettersom slik alderspensjon tjenes opp i form av en beholdning (pensjonsbeholdning og garantipensjonsbeholdning) med et eventuelt tillegg for garanti for opptjent rettigheter, foreslår departementet at samordningen tilpasses dette, og at samordningen skal skje via en samordningsbeholdning. Forslaget innebærer en videreføring av prinsippet om at offentlig tjenestepensjon skal

samordnes tidligst fra fylte 67 år, og som om alderspensjonen fra folketrygden og alderspensjonen fra tjenestepensjonsordningen ble tatt ut samtidig. Departementet foreslår at 2 prosent av beholdningene i folketrygden holdes utenfor samordningen. I tillegg gis, etter samordning, et kronebeløp på 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) for dem som har full tjenestetid. Kronebeløpet divideres med folketrygdens delingstall på uttakstidspunktet. Se nærmere i kapittel 6.

For personer født i årene 1954 til 1962, består alderspensjonen fra folketrygden av en andel beregnet etter de nye opptjeningsreglene og en andel beregnet etter de gamle opptjeningsreglene. Departementet foreslår at både innfasingen av levealdersjusteringen av brutto tjenestepensjon og innfasingen av de nye samordningsbestemmelsene for disse overgangskullene skal følge innfasingen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. Som følge av avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, foreslår departementet en justering av vedtatte regler for levealdersjustering av brutto tjenestepensjon som samordnes med gammel folketrygd. Se nærmere i kapittel 7.

En individuell garanti sikrer medlemmer av offentlige tjenestepensjonsordninger født før 1959 en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningstid, etter levealdersjustering, under forutsetning av at pensjonene er tatt ut samtidig. Gjeldende regelverk er utformet i tråd med de gamle opptjeningsreglene for alderspensjon i folketrygden. Departementet foreslår at bestemmelsene utformes på en slik måte at de også dekker alderspensjon etter de nye opptjeningsreglene i folketrygden, det vil si beregning av garantitillegg for årskullene 1954 til 1958. Se nærmere i kapittel 8.

2 Bakgrunn for lovforslagene

2.1 Innledning

Fra 1. januar 2011 er det innført nye regler for alderspensjon fra folketrygden. Disse reglene, ofte omtalt som «ny alderspensjon fra folketrygden», er plassert i kapittel 20 i folketrygdloven, mens de gamle opptjeningsreglene, som fortsatt skal gjelde helt eller delvis for enkelte årskull og som ofte omtales som «gammel alderspensjon fra folketrygden», er plassert i kapittel 19 i folketrygdloven.

Ny alderspensjon fra folketrygden består av en garantipensjon som sikrer et minste pensjonsnivå, og en opptjent inntektpensjon. Inntektpensjonen tjenes opp over alle år med pensjongivende inntekt i alderen 13¹ til 75 år. Årskull født fra og med 1963 får hele alderspensjonen opptjent med nye opptjeningsregler. Årskull til og med 1953-kullet får pensjonen opptjent etter de tidligere reglene, heretter kalt «gamle opptjeningsregler». De «nye opptjeningsreglene» fases gradvis inn for årskullene 1954–1962. Disse «overgangskullene» får alderspensjonen beregnet dels etter gamle opptjeningsregler og dels etter nye.

Alderspensjonen fra folketrygden kan tas ut *fleksibelt* mellom 62 og 75 år, slik at den årlige pensjonen blir høyere, jo senere den tas ut. Det kan tas ut hel eller gradert alderspensjon, og pensjonen kan kombineres fritt med arbeid uten at den avkortes. Alderspensjonen *levealdersjusteres*. Det innebærer at en må arbeide noe lenger enn personer i tidligere årskull for å få like høy årlig pensjon som disse, dersom levealderen øker. Det er også innført nye regler om *regulering* av alderspensjon.

De vedtatte endringene bygger på brede forlik i Stortinget i 2005 og 2007. Vedtaket innebar at ny alderspensjon skulle levealdersjusteres med delingstall basert på endring i forventet levealder, mens gammel alderspensjon skulle levealdersjusteres med forholdstall som ga en mildere leve-

aldersjustering enn det utviklingen i forventet levealder skulle tilsi. Skjermingen for levealdersjusteringen for de eldste årskullene var begrunnet med at disse ikke hadde like gode muligheter til å kompensere for levealdersjusteringen ved å arbeide lenger. På sikt, etter hvert som de nye opptjeningsreglene ble faset inn, skulle også skjermingen for levealdersjusteringen opphøre.

Innføringen av fleksibelt uttak, levealdersjustering og nye reguleringsprinsipper gjorde det nødvendig å tilpasse andre pensjonsordninger. Siden offentlige tjenestepensjonsordninger tar hensyn til størrelsen på alderspensjonen fra folketrygden når tjenestepensjonen utmåles, ble det også nødvendig å tilpasse tjenestepensjonen til de nye opptjeningsreglene i folketrygden. I Stortingets pensjonsforlik av 26. mai 2005 ble det slått fast at den endelige tilpasningen av offentlig tjenestepensjon til ny alderspensjon fra folketrygden skal skje gjennom forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.

Ved tariffoppgjøret i offentlig sektor i 2009, ble det inngått en «Avtale om offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor», med følgende innhold:

«Dagens regler for offentlig tjenestepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor videreføres med nødvendige tilpasninger til innføring av fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 2011 og med de tilpasninger som følger av Stortingets vedtak fra mai 2005.

I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger levealdersjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.

Levealdersjustering i dagens offentlige tjenestepensjon gjennomføres slik at grunnlovsvernet ivaretas. Det gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenestepensjonsordningene pr. 1. januar 2011 som sikrer at medlemmer av offentlige tjenestepensjonsordninger med 15 år eller mindre igjen til 67 år er sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

¹ Den nedre aldersgrensen ble i forbindelse med pensjonsreformen senket fra 17 år til 13 år, gjeldende for opptjening fra 2010. Den nedre aldersgrensen for pensjonsopptjening er 17 år for opptjening før 2010.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år kan ikke i tillegg ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP.

Beregning av tjenstepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut. Det gis anledning til å kompensere for levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år.

Det vises til at Fornøyings- og administrasjonsdepartementet har en pågående prosess i samarbeid med partene i arbeidslivet for vurdering av særaldersgrensene og fratreken ved disse. Det avtales ikke endringer i gjeldende særaldersgrenser i forbindelse med lønnsoppgjøret 2009.»

Avtalen ble fulgt opp gjennom fremleggelsen av Prop. 107 L (2009–2010). Stortingets lovvedtak ga nødvendige regler for beregning av offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor for personer som i sin helhet skal få alderspensjonen fra folketrygden beregnet med gamle opptjeningsregler.

Ved lovvedtaket ble det gitt en individuell garanti til personer som er født senest i 1958 og som har full opptjeningstid i tjenstepensjonsordningen. Garantien sikrer disse en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Det er foreløpig ikke vedtatt regler for hvordan tjenstepensjonen skal beregnes og samordnes for personer som har alderspensjonen fra folketrygden helt eller delvis opptjent etter nye regler.

2.2 Tilpasninger i offentlig tjenstepensjon fra 2011

For de lovfestede, offentlige tjenstepensjonsordningene, ble avtalen i lønnsoppgjøret 2009 fulgt opp gjennom lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og lov 25. juni 2010 nr. 29 om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009), jf. Prop. 107 L (2009–2010). Endringene fikk virkning fra 1. januar 2011.

I tariffoppgjøret våren 2010, ble det avtalt at regelverket for de tariffestede ordningene i kom-

munal sektor og i helseforetakene skulle justeres tilsvarende fra samme tidspunkt.

Offentlig tjenstepensjon ble videreført som en samordningspliktig bruttopensjonsordning. Personer i stillinger som har aldersgrense 70 år, kan ta ut samordnet tjenstepensjon tidligst fra fylte 67 år, mens de som har rett til tjenstepensjon før 67 år på grunn av særaldersgrense, får samordnet tjenstepensjon først ved fylte 67 år.

Tilpasningene fra 1. januar 2011 innebærer blant annet at alderspensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning blir regulert på samme måte som i folketrygden. Alderspensjon under utbetaling og AFP reguleres i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Pensjonister som har fratrådt med alderspensjon før 67 år (etter særaldersgrense), eller som har AFP, får en samordnet pensjon fra 67 år og får pensjonsgrunnlaget oppregulert med lønnsveksten fra fratreken frem til 67 år. Pensjonsrettighetene til dem som slutter i offentlig tjeneste før de har rett til pensjon (oppsatt pensjon), reguleres med lønnsveksten frem til uttakstidspunktet.

Fra 1. januar 2011 blir alderspensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning levealdersjustert på samme måte som alderspensjon fra folketrygden. Den enkelte kan kompensere for virkningen av levealdersjustering ved å utsette uttaket av tjenstepensjon, men pensjonen kan likevel ikke bli høyere enn den var før levealdersjusteringen. Brutto tjenstepensjon kan altså ikke bli høyere enn 66 prosent.

Samordningen av offentlig tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden etter gamle opptjeningsregler er tilpasset fleksibelt uttak, levealdersjustering og nye regler for regulering av pensjon. Samordningen skjer som om folketrygden tas ut samtidig med tjenstepensjonen og påvirkes derfor ikke av når alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut.

De første årskullene har fått en individuell garanti for samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning. Garantien sikrer dem som har full opptjeningstid en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget tidligst fra 67 år. Garantien gjelder personer som per 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til 67 år, det vil si til og med 1958-kullet.

2.3 Avtale om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor

I regjeringens politiske plattform (Jeløy-erklæringen) heter det at regjeringen vil:

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

«Fortsette gjennomføringen av pensjonsreformen i både privat og offentlig sektor. Dette innebærer blant annet at offentlig tjenstepensjon må gi gode incentiver til arbeid, og legge til rette for mobilitet mellom offentlig og privat sektor.»

Vekst i levealderen og aldring av befolkningen har lagt press på pensjonsordningene i mange land. For å sikre et bærekraftig pensjonssystem, er det blant annet innført alleårsopptjening og levealdersjustering i folketrygden.

Endringene i folketrygden og i de private tjenstepensjonsordningene betyr at den økonomiske gevinsten ved å fortsette i arbeid har økt markert i privat sektor. I offentlig sektor er gevinsten klart mindre. Det bør bli mer lønnsomt for offentlig ansatte å fortsette i arbeid etter 62 år.

Offentlig ansatte har hatt gode pensjonsordninger, som har sikret mange både en god tidligpensjon fra 62 år og en god livsvarig alderspensjon fra 67 år. For yngre ansatte i offentlig sektor er pensjonsordningene mindre gunstige. Levealdersjustering innebærer at pensjonsnivået fra 67 år blir gradvis lavere når levealderen øker.

Også offentlig ansatte kan kompensere for virkningen av levealdersjustering ved å stå i arbeid etter 67 år. For dem som har full opptjeningstid i tjenstepensjonsordningen, vil imidlertid gevinsten ved å fortsette i arbeid være mindre enn i privat sektor. Ansatte i offentlig sektor må derfor jobbe lenger enn ansatte i privat sektor for å kompensere for virkningen av levealdersjustering.

Det har i lengre tid vært arbeidet med å tilpasse offentlig tjenstepensjon til pensjonsreformen for øvrig. Høsten 2017 tok arbeids- og sosialministeren initiativ til en avsluttende prosess med partene i arbeidslivet med mål om å komme frem til enighet om en ny tjenstepensjonsordning. 1. desember 2017 ble det inngått en prosessavtale for det videre arbeidet, og 3. mars 2018 ble det inngått en avtale mellom Arbeids- og sosialdepartementet, LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor.²

Organisasjonene skal gi endelig tilbakemelding om de fortsatt stiller seg bak avtalen innen 1. juli 2018.

Offentlig tjenstepensjon er ikke gjenstand for tarifforhandlinger i staten, da ordningen er fastlagt i lov om Statens pensjonskasse. I henhold til prosessavtalen vil regjeringen utarbeide et lovforslag om ny pensjonsløsning i tråd med den samlede løsningen som det er enighet om.

Den nye pensjonsordningen gjelder fra 2020 for dem som er født i 1963 og senere. De som er født i 1962 eller tidligere, beholder dagens pensjonsregler. Den nye ordningen sikrer offentlig ansatte et fortsatt godt samlet pensjonsnivå, gir den enkelte økte valgmuligheter og gir bedre uttelling for å stå lenger i arbeid. Personer født i 1963 eller senere, som har opptjening i dagens pensjonsordning, får en oppsatt pensjonsrettighet fra denne ordningen når den nye ordningen trer i kraft.

Avtalen innebærer endringer i forslaget til samordningsregler som departementet har hatt på høring og som proposisjonen her gjelder. En av endringene er at det ikke skal være et kronebeløp som holdes utenom samordningsfradraget, men at det heller gis et kronetillegg etter samordning. Endringen vil gi det samme resultatet for de aller fleste, men sikrer at alle får utbetalt tjenstepensjon. Avtalen fastslo også at innfasingen av strengere samordning av offentlig tjenstepensjon med ny privat AFP for årskullene 1954–1962 ikke skal gjennomføres. For disse årskullene skal samordningen skje på samme måte som for dem som er født før 1954, slik at det bare gjøres fradrag i alderspensjonen med maksimalt 15 prosent av privat AFP. Videre ble det gjort en justering i nedre grense på forholdstall som skal benyttes på bruttopensjon for årskullene 1954–1962.

Med en ny modell for alderspensjon, der tjenstepensjonen beregnes uavhengig av folketrygden, vil det ikke være behov for samordningsregler. Nye samordningsregler er likevel nødvendige for å beregne tjenstepensjonen til årskull som har få år igjen til pensjonering og som vil beholde dagens bruttoberegnete tjenstepensjon. I tillegg er slike regler en nødvendig del av overgangsreglene for årskull som vil omfattes av ny offentlig tjenstepensjon, men som allerede har tjent opp rettigheter i dagens bruttomodell.

Avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor innebærer at det skal innføres en ny pensjonsordning for personer født i 1963 eller senere. De som har opptjening i bruttoordningen, skal få en oppsatt pensjonsrett fra denne ordningen. Av punkt 6 i avtalen går det frem at opptjent bruttopensjon skal kunne tas ut fleksibelt. Dette skal skje ved at det ikke skal samordnes med eventuell opptjening i folketrygden etter 67 år. Ved uttak av oppsatt bruttopensjon før 67 år, skal det gjøres en foreløpig samordning.

Departementet vil komme tilbake med forslag til regler for hvordan en oppsatt pensjonsrett fra bruttoordningen skal tas ut fleksibelt for personer som er født i 1963 eller senere.

² Avtalen er tatt inn som vedlegg 1 til proposisjonen her.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

2.4 Samordning med ny alderspensjon fra folketrygden

Vedtatte endringer av folketrygdens alderspensjon nødvendiggjør enkelte tilpasninger i reglene for offentlig tjenestepensjon. Endringene i de offentlige tjenestepensjonsordningene fra 1. januar 2011 var første etappe i tilpasningen av offentlig tjenestepensjon til endringene i folketrygden fra 2011. Nye opptjeningsregler i folketrygden skal gradvis fases inn fra og med 1954-kullet og opptjening etter disse reglene skal levealdersjusteres ved hjelp av delingstall. Dagens regelverk for levealdersjustering av offentlig tjenestepensjon må tilpasses disse endringene i folketrygden. Arbeids- og sosialdepartementet legger i proposisjonen her frem forslag til slike tilpasninger.

De vedtatte reglene fra 2011 for samordning av offentlig tjenestepensjon gjelder personer som får alderspensjonen fra folketrygden beregnet fullt ut etter de gamle opptjeningsreglene, altså til og med 1953-kullet. I proposisjonen her legger departementet frem forslag til regler om samordning for årskullene fra og med 1954-kullet, som helt eller delvis skal få alderspensjon fra folketrygden etter de nye opptjeningsreglene.

Nye opptjeningsregler i folketrygden innebærer at pensjonsopptjeningen akkumuleres i en pensjonsbeholdning. Reglene for dem som helt eller delvis skal ha alderspensjonen fra folketrygden beregnet med nye opptjeningsregler – videre kalt «yngre årskull» – må teknisk tilpasses dette.

Departementet legger til grunn at sentrale prinsipper som er nedfelt i regelverket for de eldre årskullene, skal videreføres også for yngre årskull:

- Samordning og levealdersjustering skal tidligst skje fra fylte 67 år. Dette gjelder også personer som mottar tjenestepensjon før 67 år på grunn av særaldersgrense. Disse mottar en brutto-beregnet (ikke samordnet) tjenestepensjon frem til fylte 67 år, selv om de samtidig tar ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden.
- Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut tidligere enn tjenestepensjonen, skal det samordnes som om pensjonene var tatt ut samtidig.
- Den enkelte skal kunne kompensere for virkningen av levealdersjusteringen av tjenestepensjonen ved å utsette uttaket av pensjon etter 67 år. Brutto tjenestepensjon etter levealdersjustering kan likevel ikke bli høyere enn brutto tjenestepensjon før levealdersjustering.

Proposisjonen her inneholder forslag til endringer i de lovfestede tjenestepensjonsordningene for Statens pensjonskasse, pensjonsordningen for sykepleiere og pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv., i tillegg til endringer i samordningsloven.

Departementet viser videre til at det i Prop. 19 L (2010–2011) ble lagt frem forslag til endringer i blant annet lov om pensjonsordning for statsråder og lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter. Forslagene var dels en tilpasning av ordningene til pensjonsreformen og dels en oppfølging av forslag fra et utvalg nedsatt av Stortingets presidentskap, jf. Dokument 19 (2008–2009). Lovendringene omfattet også endringer i særreglene for blant annet pensjonsordningene for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor. I stor grad viser de aktuelle lovene i dag til konkrete bestemmelser i lov om Statens pensjonskasse hva gjelder levealdersjustering og individuell garanti, med varierende individuelle tilpasninger i de enkelte lovene. Forslagene til endringer i lov om Statens pensjonskasse i proposisjonen her får dermed virkning også for disse lovene. Departementet foreslår at bestemmelsene i enkelte av disse særlovene som henviser til lov om Statens pensjonskasse, endres som en konsekvens av de øvrige forslagene i proposisjonen her.

Departementet legger til grunn at hovedtrekkene i endringene i reglene for de lovfestede tjenestepensjonsordningene også gis virkning for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene, tilsvarende som ved endringene fra 1. januar 2011.

Det er også gitt en rekke forskrifter om samordning av offentlig tjenestepensjon med andre pensjons- og trygdeytelser. Arbeids- og sosialdepartementet vurderer behovet for å tilpasse disse forskriftene som følge av regelendringene som foreslås i proposisjonen her. Departementet tar sikte på å utarbeide et høringsnotat med forslag til endringer i disse forskriftene.

Forslagene i proposisjonen her omfatter samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden etter nye regler. Departementet legger til grunn at det er behov for regler om samordning av annen tjenestepensjon, for eksempel enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordninger med alderspensjon fra folketrygden etter nye regler. Departementet tar sikte på å komme tilbake med forslag til nødvendige lovendringer.

3 Gjeldende rett

3.1 Innledning

De offentlige tjenstepensjonsordningene er dels lovfestede og dels avtale- og vedtektsfestede. Den viktigste lovfestede ordningen er regulert i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse. For å beregne hvor mye alderspensjon som netto skal utbetales fra tjenstepensjonsordningen fra 67 år, gjøres det et såkalt samordningsfradrag for alderspensjonen fra folketrygden. Hvordan dette fradraget skal beregnes, er regulert i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser, heretter kalt samordningsloven.

Det gjeldende regelverket er omfattende og fremstår som forholdsvis komplisert.

I dette kapittelet fremstilles hovedtrekkene i gjeldende rett. I punkt 3.2 omtales levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon og i punkt 3.3 gjøres det rede for gjeldende samordningsregler. I punkt 3.4 redegjøres det for reglene om individuell garanti.

Det vises for øvrig til kapitlene 9 og 10, hvor egenskapene til dagens samordningsregler sammenliknes med forslagene til de nye samordningsreglene.

3.2 Levealdersjustering av brutto tjenstepensjon

Levealdersjusteringen av offentlig tjenstepensjon innebærer at årlig alderspensjon, på samme måte som alderspensjonen fra folketrygden, reduseres ved gitt uttaksalder dersom levealderen øker.

Bestemmelser om levealdersjustering er tatt inn i lov om Statens pensjonskasse § 24, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 a og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 a. I tilsvarende bestemmelser i de supplerende særordningene for enkelte yrkesgrupper, blant annet lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, er det vist til lov om Statens pensjonskasse § 24. Tilsvarende regler gjelder i de avtale- og vedtektsfestede ordningene i kommunal sektor.

Etter lov om Statens pensjonskasse § 24 andre ledd, skal levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av de samme forholdstallene som benyttes for å levealdersjustere alderspensjon fra folketrygden opptjent etter gamle regler, og som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7. Forholdstallet reflekterer blant annet den forventede levealderen for det enkelte årskull.

Levealdersjusteringen skjer tidligst fra fylte 67 år, jf. lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Levealdersjusteringen gjennomføres ved at brutto tjenstepensjon divideres med forholdstallet som gjelder ved 67 år. Dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, benyttes forholdstallet på fratreldesestidspunktet.

Den enkelte kan kompensere for effekten av levealdersjusteringen ved å stå i stilling ut over 67 år, men det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, jf. lov om Statens pensjonskasse § 24 fjerde ledd andre punktum.

Ved delvise uttak av tjenstepensjonen til ulike tidspunkt, følger det av lov om Statens pensjonskasse § 24 femte ledd at forholdstallet på det enkelte uttakstidspunktet legges til grunn.

3.3 Samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med gammel alderspensjon fra folketrygden

Lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser ble vedtatt 6. juli 1957 og trådte i kraft 1. januar 1959. Loven regulerer samordningen av en rekke ulike kombinasjoner av pensjoner og trygder. I tillegg er det gitt mange forskrifter som supplerer samordningsloven, slik at regelverket etter hvert har blitt svært omfattende.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Samordningsloven omfatter fire hovedgrupper pensjonsordninger og trygder:

- folketrygden,
- personskadetrygdene (pensjon etter særlov-givningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering),
- de offentlige tjenstepensjonsordningene, og
- ordninger som yter avtalefestet pensjon.

Samordningsloven regulerer hvor mye samlet pensjon en person kan få samtidig fra to eller flere av de nevnte pensjons- og trygdeordningene. Ytelsene fra folketrygden gis uten reduksjon når en person samtidig mottar ytelser fra andre pensjons- og trygdeordninger som går inn under samordningsloven. Samordningsloven har i dag særlig praktisk betydning når en person har rett til pensjon både fra folketrygden og fra en av de offentlige tjenstepensjonsordningene. Det er pensjonen fra tjenstepensjonsordningen som da skal reduseres. Videre er det gitt en rekke regler som begrenser samordningsfradragene. De delene av folketrygden som holdes utenfor samordning, kalles ofte samordningsfordeler.

Alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning samordnes med gammel alderspensjon fra folketrygden etter reglene i samordningsloven. Hovedreglene står i §§ 19, 23 og 24. Bestemmelsene i § 24 ble gitt med virkning fra 2011 i forbindelse med tilpasningen av offentlig tjenstepensjon til pensjonsreformen.

Gammel alderspensjon fra folketrygden består av elementene grunnpensjon, tilleggspensjon og eventuelt pensjonstillegg/særtilllegg. Samordningsloven gir detaljerte regler om beregningen av samordningsfradragene for disse elementene.

Etter samordningsloven § 19 første ledd nr. 1 skal det gjøres fradrag i tjenstepensjonen med et beløp som svarer til $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp. Fullt opptjent grunnpensjon i folketrygden ytes i dag med enten 90 eller 100 prosent av grunnbeløpet, avhengig av sivilstand. Minst 15 prosent av grunnbeløpet holdes dermed utenfor samordning. Dette kalles ofte *grunnpensjonsfordelen*. Samordningsfradraget skal avkortes hvis tjenstepensjonen ikke er beregnet for full tjenestetid. Ved gradert uttak av pensjon, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Etter forskrift 28. november 1979 nr. 4066 om samordningsfradrag for grunnpensjon fra folketrygden i tjenstepensjon for deltidsansatte m.v. § 3, skal fradraget også reduseres hvis gjennomsnittlig stillingsandel er lavere enn 100 prosent. Dette er ofte omtalt som *deltidsfordelen*.

Alderspensjon samordnes med tilleggspensjon fra folketrygden ved at det etter hovedregelen gjø-

res fradrag for hele tilleggspensjonen, jf. samordningsloven § 23 nr. 1 første ledd. Samordningsfradraget skal avkortes hvis tjenstepensjonen ikke er beregnet for full tjenestetid, jf. § 23 nr. 1 bokstav a. Det samme gjelder dersom alderspensjonen er gradert. Forskriften om redusert fradrag for deltidsansatte omfatter ikke tilleggspensjonsdelen. Fradraget for tilleggspensjonen skal imidlertid begrenses dersom tilleggspensjonen er beregnet av inntekter som ikke er pensjonsgivende i tjenstepensjonsordningen, jf. samordningsloven § 23 nr. 2 første ledd. Tilleggspensjonen fra folketrygden etter gamle regler beregnes med utgangspunkt i et sluttpoengtall. Sluttpoengtallet beregnes ut fra de 20 beste poengårene (år hvor det er opptjent pensjonspoeng) i folketrygden. Dersom pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen (sluttlønnen) er lavere enn gjennomsnittet av pensjonsgivende inntekt i folketrygden i de 20 beste poengårene, beregnes det et lavere, fiktivt sluttpoengtall med utgangspunkt i pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen. Fradraget for tilleggspensjon blir dermed lavere enn den faktiske tilleggspensjonen. Dette omtales gjerne som *fiktivfordelen*. Utfyllende bestemmelser om beregningen av fradraget i slike tilfeller er gitt i forskrift 23. desember 1991 nr. 895 om beregning av sluttpoengtall etter samordningsloven § 23 nr. 2.

Særtilllegg og enkelte andre tillegg samordnes etter samordningsloven § 23 nr. 1 andre ledd.

Det følger av reglene som ble innført fra 1. januar 2011 for årskull til og med 1953-kullet, at samordningsfradraget skal levealdersjusteres på samme måte som folketrygden. Videre ble det bestemt at samordningsfradraget skal beregnes som om folketrygden var tatt ut samtidig med tjenstepensjonen.

3.4 Individuell garanti

Som nevnt i punkt 2.2, ble det i 2011 innført en individuell garanti for samlet alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og fra folketrygden etter levealdersjustering og samordning. Garantien sikrer dem som har full opptjeningstid en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år. Garantien gjelder personer som er født i 1958 eller tidligere.

Bestemmelser om den individuelle garantien er tatt inn i lov om Statens pensjonskasse § 24 a, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 b og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 b. I tilsvarende bestemmelser som ble innført

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

i de supplerende særordningene for enkelte yrkesgrupper, blant annet lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, er det vist til lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Tilsvarende regler gjelder i de avtale- og vedtektsfestede ordningene i kommunal sektor.

Etter lov om Statens pensjonskasse § 24 a første ledd omfatter garantien medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, det vil si personer født senest 31. desember 1958. Det følger av § 24 a andre, tredje og fjerde ledd at garantien skal sikre disse medlemmene en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningstid også etter at pensjonen er levealdersjustert. Garantien gjelder tidligst fra 67 år for samlet alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenstepensjonsordning.

Lov om Statens pensjonskasse § 24 a femte og sjette ledd gir regler om hvilken alderspensjon fra folketrygden som skal inngå i beregningen, ut fra tidspunktet for uttak av tjenstepensjonen. Bestemmelsene innebærer blant annet at dersom folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen, skal garantibestemmelsen anvendes som om begge pensjonene var tatt ut samtidig.

Avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018 innebærer at den individuelle garantien også skal gjelde for årskullene fra og med 1959-kullet til og med 1962-kullet, men at garantien trappes gradvis ned med årskull. Avtalen fastslår videre at det skal gis et tillegg for årskullene fra og med 1963-kullet til og med 1967-kullet som også trappes gradvis ned med årskull. Departementet vil komme tilbake med forslag til regler knyttet til dette.

4 Høring

4.1 Forslag i høringsnotatet

Arbeids- og sosialdepartementet sendte 21. september 2017 på høring et forslag om tilpasninger av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler.

I høringsnotatet ble det lagt frem forslag til regler for levealdersjustering av brutto tjenstepensjon for årskull fra og med 1963-kullet. For disse årskullene opptjenes pensjonsrettighetene til folketrygdens alderspensjon i en pensjonsbeholdning som levealdersjusteres ved hjelp av delingstall. I henhold til avtalen fra tariffoppgjøret i 2009, skal alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene levealdersjusteres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden. Høringsnotatets forslag til lovendringer med hensyn til levealdersjustering av tjenstepensjonen er i hovedsak en teknisk tilpasning som følger av at tjenstepensjonen ikke opptjenes i en beholdning, men som en årlig ytelse.

Netto tjenstepensjon er differansen mellom brutto tjenstepensjon og fradraget for alderspensjonen fra folketrygden. I høringsnotatet ble det presentert forslag til regler for beregning av fradraget for folketrygd opptjent med nye opptjeningsregler, det vil si nye samordningsregler. For årskull fra og med 1963-kullet akkumuleres pensjonsrettighetene i en pensjonsbeholdning, som sammen med delingstallet som gjelder på uttakstidspunktet for pensjonen, er bestemmende for årlig pensjonsytelse. I høringsnotatet ble det foreslått at reglene for fradraget for alderspensjon fra folketrygden skal ta utgangspunkt i denne beholdningen. I dag skjermes deler av alderspensjonen fra folketrygden fra samordning. I høringsnotatet ble det foreslått hvordan dette prinsippet skal videreføres for personer med ny alderspensjon fra folketrygden.

Høringsnotatet inneholdt videre forslag om levealdersjustering og samordning for overgangskullene 1954–1962, som skal få alderspensjonen fra folketrygden opptjent dels etter nye og dels etter gamle regler. Det ble foreslått at nye samordningsregler fases gradvis inn, i takt med

innfasingen av nye opptjeningsregler i folketrygden.

Personer født til og med 1958 har fått en individuell garanti som sikrer en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering, dersom de har full opptjening. Garanti-bestemmelsen er i dag kun dekkende for årskull som har folketrygden fullt ut opptjent etter gamle regler. I høringsnotatet ble det foreslått at bestemmelsen endres, slik at den også dekker alderspensjon etter de nye opptjeningsreglene. Dette vil innebære at bestemmelsen også dekker beregningen av garantitillegg for personer født i perioden 1954–1958. Det ble ikke foreslått endringer i beregningen av garantitillegg for årskull født før 1954.

I høringsnotatet ble det presentert forslag til endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse og i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser. Høringsnotatet inneholdt også forslag til endringer i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere.

4.2 Høringen

Høringsnotatet ble offentliggjort på departementets hjemmesider 21. september 2017, slik at det var allment tilgjengelig. Fristen for merknader ble satt til 20. desember 2017.

Høringsnotatet ble dessuten sendt direkte til de følgende instansene:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Finanstilsynet
Statens pensjonskasse
Statens Seniorråd
Statistisk sentralbyrå
Trygderetten

Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Den norske aktuarforening
Finans Norge
Forsvarets seniorforbund
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
Gabler AS
Hovedorganisasjon Virke
Kommunal Landspensjonskasse
KS
KS Bedrift
Landslaget for offentlige pensjonister
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
LO Kommune
LO Stat
Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon
Norsk Pensjon AS
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Oslo Pensjonsforsikring AS
Pensjonistforbundet
Pensjonskasseforeningen
Pensjonskontoret
Pensjonsordningen for apotekvirksomhet
Pensjonsordningen for sykepleiere
Pensjonstrygden for sjømenn
Pensjonstrygden for fiskere
Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner
Seniorennes fellesorganisasjon
Seniorsaken
Senter for seniorpolitikk
Uføres Landsorganisasjon
UNIO
Yrkesorganisasjonenes sentralforbund

Følgende instanser har hatt realitetsmerknader til forslagene som ble sendt på høring:

Forsvarsdepartementet

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Politidirektoratet
Statens pensjonskasse
Statistisk sentralbyrå

Bergen kommune

Apotekforeningen
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Forsvar offentlig pensjon
Forsvarets seniorforbund
Gabler AS
Hovedorganisasjonen Virke
Kommunal Landspensjonskasse
KS
Landslaget for offentlige pensjonister

LO Kommune, LO Stat, Unio, YS, Akademikerne
NHO
NITO
Norges Farmaceutiske Forening
Norsk Lokomotivmannsforbund
Oslo Pensjonsforsikring AS
Pensjonistforbundet
Senior Norge

I tillegg er det mottatt høringsuttalelser fra fem privatpersoner.

Disse høringsinstansene har meddelt at de ikke har merknader:

Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

Norges vassdrags- og energidirektorat
Statens lånekasse for utdanning

Den Norske Aktuarforening

Til sammen har altså 27 instanser og fem privatpersoner avgitt realitetsuttalelser til høringsnotatet. LO Kommune, LO Stat, Unio, YS og Akademikerne (i det videre benevnt som Arbeidstakerorganisasjonene) har levert en felles høringsuttalelse.

4.3 Generelle inntrykk fra høringen

4.3.1 Om foreslått modell

Høringsinstansene er delt i sin vurdering av forslagene i høringsnotatet. En rekke instanser er positive. *NHO* understreker viktigheten av at pensjonsreformen gjennomføres fullt ut også for offentlig sektor. *Gabler* gir uttrykk for lignende synspunkter. Også *Oslo Pensjonsforsikring* er positive til at det nå legges frem forslag til nye samordningsregler.

NHO uttaler for øvrig:

«Bedriftenes evne til å finansiere pensjonsordninger må sette standard for nivå og utforming også av de offentlige pensjonsordningene, på samme måte som frontfagsoppgjøret og konkurranseutsatt industri går foran og setter rammer for lønnsutviklingen.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Apotekforeningen støtter de foreslåtte lovendringene og *Statens pensjonskasse* har intet å bemerke til den foreslåtte modellen.

KLP uttaler at forslaget

«... gir regler som ser ut til å bli enklere å administrere for pensjonsinnretningene».

Oslo Pensjonsforsikring uttaler:

«Det er [...] vår oppfatning at forslaget som er fremlagt er nøytralt og konkret, og i liten grad åpner for skjønsmessige vurderinger hos tjenstepensjonsleverandørene. Dette tilrettelegger for likebehandling og mulighet for systemtekniske løsninger.»

På den annen side mener *Norsk lokomotivmannsforbund* og *Forsvar offentlig pensjon* at forslagene i høringsnotatet er uakseptable og urimelige.

4.3.2 Om tidspunkt for behandling av forslaget

Høringsinstansene var også delte i synet på hvorvidt de kunne ta stilling til modellvalget før den nye offentlige tjenstepensjonen er vedtatt.

Flere høringsinstanser påpeker at den fulle effekten av forslagene i høringsnotatet først vil kunne vurderes når en ny modell for offentlig tjenstepensjon er på plass. Dette gjelder *Arbeidstakerorganisasjonene*, *Forsvarsdepartementet*, *Kommunal Landspensjonskasse*, *Norges Farmaceutiske forening*, *NHO*, *NITO* og *Politidirektoratet*.

Forsvarets seniorforbund er

«... noe forundret over at regler for samordning av offentlig tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden skal på plass før ny offentlig tjenstepensjonsordning er avklart og på plass».

Senior Norge gir uttrykk for tilsvarende synspunkter. De foreslår derfor at det bare vedtas

«... økonomisk nøytrale overgangsregler for årskullene 1954 til 1962 inntil ny lov om offentlig tjenstepensjon er vedtatt og nye samordningsregler er tilpasset denne».

Statens pensjonskasse uttaler på den annen side:

«Det er svært viktig at nye regler for samordning blir vedtatt raskt, slik at tjenstepensjons-

leverandørene gis tilstrekkelig tid til å implementere de nødvendige endringene til rett tid.»

Kommunal Landspensjonskasse og *KS* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

Oslo Pensjonsforsikring uttaler for øvrig:

«Vi opplever at manglende regulering på området har skapt usikkerhet for medlemmer av de offentlige tjenstepensjonsordningene når de går av med tidligpensjon uten å vite hva de kan forvente å få i pensjon ved fylte 67 år. På dette grunnlag er vi opptatt av at prosessen med å regulere dette området ikke bør forsinkes av pågående prosesser om endringer i alderspensjonsreglene for offentlige tjenstepensjoner.»

4.3.3 Om kompleksitet i regelverket

I høringsnotatet ble det uttalt at «... det må være et mål at de nye samordningsreglene blir enklere enn i dag». Dette målet får uttrykkelig støtte fra *Arbeids- og velferdsdirektoratet*, *Gabler*, *NHO* og *Statens pensjonskasse*. *Forsvarsdepartementet* støtter også målet om forenkling, men understreker at dette «... ikke må komme i veien for hensiktsmessige og rimelige løsninger».

4.3.4 Om innstramming

En del av høringsinstansene viser til uttalelsene i høringsnotatet om at «... samlet kompensasjonsgrad går noe ned, og at utbetalingen fra tjenstepensjonsordningene går ned».

Landslaget for offentlige pensjonister mener at det er et gjennomgående trekk ved forslaget til nye samordningsregler at en konsekvent strammer inn på ytelsene.

Tilsvarende synspunkter uttrykkes av *Arbeidstakerorganisasjonene*, *Forsvarets seniorforbund*, *Gabler*, *NITO*, *Norsk lokomotivmannsforbund*, *Pensjonistforbundet* og *Senior Norge*.

Også *Kommunal Landspensjonskasse* uttaler at forslaget vil kunne gi

«Økt andel nullpensjonister og lave utbetalinger fra OfTP med opptjening i dagens regelverk.»

4.3.5 Om utredningsarbeidet

Enkelte av høringsinstansene mener at det er sider av forslagene som burde ha vært ytterligere utredet i høringsnotatet.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Blant annet tar *Arbeidstakerorganisasjonene* opp spørsmålet om likestilling. De uttaler:

«Vi er opptatt av de konsekvensene de foreslåtte endringene kan gi i et kjønns- og likestillingsperspektiv, og savner en grundigere diskusjon av dette i notatet. F.eks. er konsekvensene for deltidsansatte store. Dette er fordelingsmessig krevende og vil særlig ramme arbeidstakere med lang opptjening i offentlig tjenstepensjonsordning.»

Bergen kommune, NITO og Pensjonistforbundet gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

Departementet viser til omtalen av likestillingsmessige konsekvenser i punkt 10.4 i proposisjonen her.

Næringslivets hovedorganisasjon peker på

«... behovet for grundige prognoser på de økonomiske konsekvensene av modeller som presenteres, både på kort og lang sikt. Kostnadsestimatene må inkludere utgifter til mulige overgangsløsninger. Både årlige premier og utvikling i forpliktelser må synliggjøres.»

Departementet viser til kapitlene 9 og 10 i proposisjonen her for en oversikt over hvordan forslagene vil slå ut for den enkelte og hvordan kostnadene til offentlig tjenstepensjon blir berørt.

Statistisk sentralbyrå mener at muligheten for å kompensere for levealdersjustering og indeksering av pensjonsgrunnlaget kunne ha vært grundigere drøftet i høringsnotatet.

Til dette vil departementet påpeke at det er et grunnleggende trekk ved dagens offentlige tjenstepensjonsordning at det er den enkeltes

lønnsvest som er avgjørende for utviklingen i pensjonsgrunnlaget frem mot pensjonering. Forslagene i høringsnotatet omhandler nødvendige endringer i regelverket for å tilpasse offentlig tjenstepensjon til alderspensjon fra folketrygden tjent opp etter nye regler, ikke en endring i tjenstepensjonsordningen som sådan. Departementet viser for øvrig til punkt 5.4.3 i proposisjonen her.

Arbeidstakerorganisasjonene og *NITO* bemerker at beregningene for Statens pensjonskasse ikke omfatter ansatte med særaldersgrenser og at beregningene av den grunn bare gir begrenset informasjon. *Forsvarsdepartementet* og *Politidirektoratet* anfører at høringsnotatet i liten grad synliggjør konsekvenser for virksomheter med særaldersgrense.

Departementet viser til punktene 9.3.2 og 10.3.2 i proposisjonen her, som omhandler beregninger for medlemmer av Statens pensjonskasse, inkludert personer med en lavere aldersgrense enn den alminnelige aldersgrensen.

4.3.6 Synspunkter som ikke berører forslagene i høringsnotatet

Enkelte høringsinstanser har også fremmet synspunkter som ikke direkte berører forslagene i høringsnotatet.

Apotekforeningen ber om at det tas initiativ til å utrede hvordan lov om apotekvirksomhet mv. best mulig kan avvikles.

Departementet kommer ikke nærmere inn på dette spørsmålet i proposisjonen her og viser til at forslagene her gjelder nødvendige regler for offentlig tjenstepensjon for yngre årskull.

Departementet viser for øvrig til omtalen av høringsinstansenes merknader under behandlingen av de ulike forslagene i proposisjonen.

5 Levealdersjustering av brutto tjenestepensjon som skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler og omlegging til justeringstall

5.1 Innledning og gjeldende rett

Fra 2011 er det innført regler om levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden og fra offentlige tjenestepensjonsordninger. Levealdersjustering innebærer at den enkeltes pensjon ved en gitt uttaksalder blir justert for endringer i befolkningens levealder. Det vil si at når levealderen i befolkningen øker, må en arbeide noe lenger for å få samme årlige pensjon, fordi opparbeidede pensjonsrettigheter da skal fordeles over flere år. Alderspensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene skal levealdersjusteres på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.

Bestemmelser om levealdersjustering ble tatt inn i lov om Statens pensjonskasse § 24, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 a og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 a. I tilsvarende bestemmelser som ble innført i de supplerende særordningene for enkelte yrkesgrupper, blant annet lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, er det vist til lov om Statens pensjonskasse § 24. Tilsvarende regler gjelder i de vedtektsfestede ordningene i kommunal sektor.

Etter lov om Statens pensjonskasse § 24 andre ledd skal levealdersjusteringen gjennomføres ved at tjenestepensjonen divideres med et forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7. Forholdstallet reflekterer blant annet den forventede levealderen for det enkelte årskull.

Levealdersjusteringen skjer tidligst fra fylte 67 år, jf. lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med forholdstallet som gjelder ved 67 år. Dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal tjenestepensjonen divideres med forholdstallet på fratredestidspunktet.

For eksempel er forholdstallet for en person født i 1951 fastsatt til 1,042 ved 67 år. Dersom ved-

kommende har et pensjonsgrunnlag på 500 000 kroner og full tjenestetid, vil brutto tjenestepensjon ved uttak ved 67 år utgjøre 330 000 kroner før levealdersjusteringen. Etter levealdersjusteringen vil årlig brutto tjenestepensjon utgjøre 316 699 kroner.

Den enkelte kan kompensere for levealdersjusteringen ved å stå i stilling ut over 67 år, men det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, jf. lov om Statens pensjonskasse § 24 fjerde ledd andre punktum. I eksempelet over ville vedkommende kunne ha kompensert for levealdersjusteringen ved å utsette pensjonsuttaket i ni måneder. Forholdstallet ville da ha vært 1,000 og årlig brutto tjenestepensjon 330 000 kroner.

Ved delvise uttak av tjenestepensjonen til ulike tidspunkt, følger det av lov om Statens pensjonskasse § 24 femte ledd at forholdstallet på det enkelte uttakstidspunktet legges til grunn.

Gjeldende regler om levealdersjustering av offentlig tjenestepensjon, ved bruk av folketrygdens forholdstall, gjelder fullt ut for årskull til og med 1953-kullet, og delvis for årskullene 1954–1962. Det er dermed nødvendig å fastsette regler om levealdersjustering for årskullene fra og med 1954-kullet. Departementet legger til grunn at levealdersjusteringen for yngre årskull må utformes slik at den får samme effekt som levealdersjusteringen av folketrygden. Det må tas hensyn til at ny alderspensjon fra folketrygden opptjenes i en beholdning, mens tjenestepensjonen tjenes opp som en årlig ytelse.

Det vises for øvrig til fremstillingen av gjeldende rett i kapittel 3.

5.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble det påpekt at brutto tjenestepensjon som skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter gamle regler, fra 1. januar 2011 levealdersjusteres ved hjelp av *for-*

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

holdstall. Brutto tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden levealdersjusteres dermed på samme måte. For de årskullene som har all opptjening i folketrygden med nye opptjeningsregler, vil pensjonen fra folketrygden bli levealdersjustert ved hjelp av *delingstall*. Det må tas stilling til hvordan levealdersjusteringen av tjenestepensjonen skal gjennomføres for disse årskullene.

Effekten av levealdersjusteringen målt ved endringen i forholdstallene fra ett årskull til det neste, skiller seg noe fra effekten målt ved endringen i delingstallene for de samme årskullene. Årsaken er at forholdstallene er fastsatt på en noe annen måte enn delingstallene:

- Forholdstall: Levealdersjusteringen fases gradvis inn fra og med 1944-kullet, ved at den årlige effekten av levealdersjusteringen er begrenset oppad til 0,5 prosent for de første årskullene. Endringer i dødelighet før 62 år (arvegevinst) påvirker ikke forholdstallene.
- Delingstall: Beregnes uten noen begrensning på den årlige effekten av levealdersjusteringen. Delingstallene reflekterer også endringer i dødelighet før 62 år (arvegevinst).

I praksis innebærer dette at det er en noe sterkere effekt av levealdersjusteringen i delingstallene enn i forholdstallene. For å få samme effekt av levealdersjusteringen av tjenestepensjonen som av levealdersjusteringen av alderspensjonen fra folketrygden, er det nødvendig å benytte delingstallene for å levealdersjustere tjenestepensjonen.

Delingstallene kan imidlertid ikke benyttes direkte, fordi disse i tillegg til levealdersjustering også omregner en pensjonsbeholdning til en årlig pensjon. Delingstallene må derfor korrigeres for denne omregningseffekten. Folketrygden er dimensjonert med utgangspunkt i pensjonsnivået for 1943-kullet ved 67 år. I høringsnotatet ble det derfor foreslått at korreksjonen for omregningseffekten i folketrygden gjøres ved å dividere de ordinære delingstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet i medhold av folketrygdloven § 20-13, med et (hypotetisk) delingstall for 1943-kullet ved 67 år. Dette hypotetiske delingstallet er beregnet til 13,42. I høringsnotatet ble det foreslått å benevne det tallet som fremkommer når delingstallet divideres med 13,42, for *justeringstall*.

Forslaget i høringsnotatet innebærer at brutto tjenestepensjon levealdersjusteres ved at den divideres med justeringstallet.

Justeringstallene avrundes til tre desimaler, på samme måte som folketrygdens ordinære for-

holdstall. Endringen i justeringstallene fra ett årskull til det neste vil være den samme som endringen i de ordinære delingstallene, men justeringstallene vil, som forholdstallene, være tilpasset en ytelsesbasert opptjening. Det (hypotetiske) justeringstallet ved 67 år for 1943-kullet vil, på samme måte som det ordinære forholdstallet, være 1,000.

Reglene om levealdersjustering av alderspensjon fra Statens pensjonskasse for eldre årskull fra 1. januar 2011 følger av lov om Statens pensjonskasse § 24. Det ble i høringsnotatet foreslått at bestemmelsen utvides til å omfatte yngre årskull. Dette innebærer blant annet at levealdersjustering tidligst skal foretas fra 67 år også for disse årskullene, selv om de har tatt ut tjenestepensjon tidligere på grunn av særaldersgrense.

Det ble videre foreslått at begrepet justeringstall skal benyttes for alle årskull, det vil si at begrepet forholdstall i gjeldende regler erstattes av begrepet justeringstall. Definisjonen av begrepet vil imidlertid avhenge av om årskullene er omfattet av gammel eller ny opptjeningsmodell i folketrygden. For årskull fra og med 1943-kullet og til og med 1953-kullet, er justeringstallene lik forholdstallene. Å benytte begrepet justeringstall også for disse årskullene har følgelig ingen betydning for pensjonsberegningen.

Etter dagens regler er det mulig å kompensere for levealdersjusteringen ved å stå i arbeid frem til brutto tjenestepensjon etter levealdersjustering er lik brutto tjenestepensjon før levealdersjustering. Det vil si at justeringstallet som benyttes er 1,000, selv om forholdstallet i folketrygden ved uttaksalderen er lavere enn 1,000.

I høringsnotatet ble det foreslått at dette prinsippet videreføres, slik at en benytter folketrygdens delingstall også ved uttak etter 67 år, men likevel slik at brutto tjenestepensjon etter levealdersjustering ikke kan bli høyere enn brutto tjenestepensjon før levealdersjustering. Det vil si at det skal benyttes et justeringstall lik 1,000 i tilfeller der delingstallet ved uttaksalderen er lavere enn 13,42.

5.3 Høringsinstansenes syn

5.3.1 Overgang til bruk av justeringstall

Flere høringsinstanser har knyttet merknader til forslaget i høringsnotatet om å levealdersjustere brutto tjenestepensjon fra og med 1963-kullet ved hjelp av justeringstall.

Norges Farmaceutiske Forening er enig i at bruk av justeringstall er en hensiktsmessig tilnær-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

ming til levealdersjustering av bruttopensjonen. Også *KS* og *Hovedorganisasjonen Virke* støtter departementets forslag til levealdersjustering.

Arbeidstakerorganisasjonene mener at forslaget innebærer en betydelig svekkelse av offentlig tjenestepensjon og tilføyer:

«Vi har teknisk sett ikke innvendinger mot bruk av et justeringstall i seg selv. Men det øker kompleksiteten å innføre justeringstall i tillegg til forholdstall og delingstall. Strengt tatt er det helt unødvendig, da bruttopensjon kan levealdersjusteres med forholdstall også fremover. Det er etter vår oppfatning nærliggende å fortsette med dagens praksis med at bruttopensjonen levealdersjusteres med forholdstall. [...] Dersom det skal benyttes et justeringstall må det tas utgangspunkt i omregningsfaktoren som er relevant når systemet skal begynne å virke. Vi mener at justeringstall må beregnes med 14,20 som referanseverdi for omregningsfaktoren. Tallet 14,20 er forholdet mellom delingstallet og forholdstallet til 1954-kullet, som er det første kullet som etter forslaget skal få en pensjonsberegning der justeringstall inngår. Med 14,20 som referanseverdi for justeringstall oppnås det en overgang til bruk av delingstall samtidig som levealdersjusteringseffekten av bruttopensjonen blir den samme med forholdstall og delingstall for 1954-kullet (ved 67 år).»

Også *Forsvarets seniorforbund*, *Forsvar offentlig pensjon*, *Landslaget for offentlige pensjonister*, *NITO* og *Pensjonistforbundet* anbefaler at man fortsetter å benytte forholdstall.

Landslaget for offentlige pensjonister uttaler for øvrig:

«Endringen er dessuten i strid med pensjonsforliket som forutsetter en levealdersjustering ut fra endringer i forventet gjenstående levetid. [...] ved å bruke forholdstallet og ikke justeringstallet vil [en] forholde seg til pensjonsforlikets krav om en levealdersjustering i pakt med utviklingen i forventet levealder.»

Også *Norsk Lokomotivmannsforbund* mener at forslaget gir en sterkere levealdersjustering enn det var enighet om i pensjonsforliket.

NITO og *Norges Farmaceutiske Forening* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

Statistisk sentralbyrå påpeker at de tilpasningene som er omtalt i høringsnotatet ikke med-

fører noen endring i opptjeningsprofilen i offentlig tjenestepensjon, og de mener at det derfor kan gi uønskede resultater når justeringstallene ensidig blir beregnet ved delingstall fra og med 1963-kullet. De uttaler videre:

«Minsteytelsen (eller garantipensjonen) er dessuten en tredje og viktig komponent i folketrygden som delvis har sin egen levealdersjustering ettersom forholdstallene ved 67 år benyttes til 2030 (1963-kullet blir 67 år), og *veksten* i delingstallene benyttes *deretter*. Det betyr at den kumulerte «skjermingen» av minstepensjonen ikke blir borte ved overgangen til delingstallene, slik man legger opp til for justeringstallene.

Ved å levealdersjustere offentlig tjenestepensjon med delingstallene fra og med 1963-kullet vil man skape et avvik mellom tjenestepensjonen og garantipensjonen som er større enn om man ensidig bruker forholdstallene hele veien. Det er også mulig å se for seg mellomløsninger, for eksempel å bruke forholdstallene til og med 1963-kullet, og *deretter* *veksten* i delingstallene. Alternativt kan en benytte en gradvis innfasing av *veksten* i delingstallene over årskullene 1953 til 1963, eller foreta en separat beregning av hva nivået i levealdersjusteringen av bruttopensjonen bør være for årskullene etter 1953.»

Forsvarets seniorforbund viser til at også pensjonene til personer med oppsatte rettigheter i tjenestepensjonsordningene skal levealdersjusteres. De uttaler:

«Dette kan treffe mange i Forsvaret som får omgjort sin pensjon til noe som er dårligere enn forutsatt. FSF ber om at det kommer på plass overgangsregler i forhold til de som har sluttet på nåværende ordning og har kort tid igjen til pensjonsalder (5–10 år).»

Om selve fastsettingen av justeringstallene uttaler *Arbeids- og velferdsdirektoratet*:

«Tjenestepensjonsordningene får i dag tilsendt forholdstall fra NAV for samordning av tjenestepensjon mot alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19. Når det gjelder samordning mot alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20, foreslår vi at NAV skal sende delingstall slik at ordningene selv kan regne ut justeringstallene.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

5.3.2 Nedre grense for justeringstall

Flere høringsinstanser har kommentert høringsnotatets forslag om å videreføre begrensingen som innebærer at brutto tjenstepensjon etter levealdersjustering ikke kan bli høyere enn brutto tjenstepensjon før levealdersjustering, ved at justeringstallet ikke kan bli mindre enn 1,000.

Arbeidstakerorganisasjonene uttaler:

«Gjennom lovarbeidet etter avtalen om offentlig tjenstepensjon fra 2009 ble det innført en begrensning på bruttopensjonen samtidig med at samordningsfradraget ikke fikk en tilsvarende begrensning. Konsekvensen av denne regelen er tap av tjenstepensjon for de som arbeider utover den alder der begrensningen blir effektiv. Høyere alderspensjon fra folketrygden som skyldes færre år som pensjonsmottaker, gir tilsvarende reduksjon i årlig netto tjenstepensjon. Dette har gitt flere null i tjenstepensjon. Vi mener denne regelen er sterkt urimelig og støtter ikke departementets forslag om å videreføre en begrensning om at justeringstallet for levealdersjustering av bruttopensjon ikke kan bli mindre enn én. Regelen må nå fjernes for forholdstall og det må ikke innføres en tilsvarende regel for justeringstall.»

Lignende synspunkter uttrykkes av *Forsvar offentlig pensjon, Landslaget for offentlige pensjonister, Norges Farmaceutiske Forening, NITO og Pensjonistforbundet*.

Statistisk sentralbyrå uttaler at de fleste offentlige ansatte ikke vil få fordelen av lengre opptjeningsstid, gitt at de har 30 års opptjening når de fyller 67 år. De mener at dette momentet svekker muligheten til å kunne kompensere for levealdersjusteringen, i tillegg til å svekke arbeidslinja i pensjonsreformen. Også *Kommunal Landspensjonskasse* og *NITO* er opptatt av arbeidsinsentivene.

5.3.3 Særaldersgrenser

Forsvarets seniorforbund uttaler:

«Personell med særaldersgrense vil med stor sannsynlighet ikke ha full opptjening i folketrygden når de må slutte. Nye samordningsregler synes ikke å fange opp denne problemstillingen, en utfordring som vil ramme alle yrkesgrupper med særaldersgrenser. Dette er uheldig og nye samordningsregler må ta hensyn til dette.»

Pensjonistforbundet mener at det for grupper med særaldersgrense må gjøres unntak fra levealdersjusteringen dersom det skal samordnes ved 67 år, for eksempel ved at det gis en garanti om minst 66 prosent ved samordningstidspunktet.

Også *Forsvarsdepartementet* og *Politidirektoratet* er opptatt av problematikken rundt særaldersgrenser.

Norsk Lokomotivmannsforbund påpeker at det er særskilte problemstillinger knyttet til yrker som krever at man består en årlig helsekontroll.

5.4 Departementets vurdering og forslag

5.4.1 Innledning

Det følger av Stortingets pensjonsforlik 26. mai 2005 og avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 at alderspensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene skal levealdersjusteres på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden. Departementet viser i denne sammenheng til avtalen fra 2009, der det blant annet står:

«I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger levealdersjusteres [...] etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.»

Gjeldende regler om levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon for eldre årskull til og med 1953-kullet, ble vedtatt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av Prop. 107 L (2009–2010). Levealdersjusteringen ble for disse årskullene operasjonalisert gjennom bruk av forholdstall, noe som sikret en tilsvarende effekt som i folketrygden, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009). Levealdersjusteringen skjer tidligst fra 67 år, også dersom det er utbetalt alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen fra et tidligere tidspunkt. Rent teknisk gjøres dette ved at tjenstepensjonen divideres med det forholdstallet som er fastsatt for det aktuelle årskullet på tidspunktet tjenstepensjonen tas ut, ved 67 år eller senere.

I proposisjonen her foreslår departementet nye regler for levealdersjustering og samordning av ny alderspensjon fra folketrygden for årskullene født fra og med 1963-kullet og for overgangskullene 1954–1962. Departementets forslag til levealdersjustering for yngre årskull, følger opp avtalen i tariffoppgjøret i 2009.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Spørsmålet om overgang til bruk av justeringstall ved levealdersjusteringen behandles i punkt 5.4.2. I punkt 5.4.3 behandles spørsmålet om nedre grense for justeringstallene, og i punkt 5.4.4 behandles spørsmålet om levealdersjustering for personer med særaldersgrense.

5.4.2 Overgang til bruk av justeringstall

Levealdersjusteringen i folketrygden, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009), sikrer at folketrygdens utgifter til alderspensjon blir om lag upåvirket av endringer i levealderen. I lys av forventningene om stadig økende levealder, er levealdersjusteringen det viktigste enkelttiltaket for bærekraft i folketrygden og for en rettferdig fordeling av forsørgelsesbyrden mellom generasjoner.

Det er gitt ulike regler for levealdersjustering av pensjon opptjent etter gamle opptjeningsregler og pensjon opptjent etter nye opptjeningsregler. Ny alderspensjon skal levealdersjusteres med delingstall basert på endring i forventet levealder. Gammel alderspensjon skal levealdersjusteres med forholdstall, som gir en mildere levealdersjustering enn det utviklingen i forventet levealder skulle tilsi.

Begrunnelsen for i noen grad å skjerme årskullene født til og med 1962 for effekten av levealdersjustering i folketrygden, var at de eldste årskullene måtte arbeide noe lengre for å kompensere for levealdersjusteringen sammenlignet med dem som får sin pensjon beregnet etter nye opptjeningsregler. Personer i de eldste årskullene hadde også et kortere gjenstående yrkesliv og dermed dårligere muligheter til å tilpasse seg pensjonsreformen, enn personer i yngre årskull. På sikt, etter hvert som de nye opptjeningsreglene ble faset inn, skulle også skjermingen for levealdersjusteringen opphøre.

Flere av høringsinstansene har innvendinger til departementets forslag om den konkrete fastsettelsen av justeringstall, som innebærer at levealdersjusteringen også for yngre årskull utformes slik at ytelsene fra offentlig tjenstepensjon levealdersjusteres på samme måte som alderspensjonen i folketrygden. *Statistisk sentralbyrå* peker på det faktum at det er den årlige veksten i forholdstallet ved 67 år, fra et årskull til det neste, som vil benyttes som mål på effekten av levealdersjustering av garantipensjonen frem til 2030. Videre at dette innebærer en svakere levealdersjustering av garantipensjonen enn den levealdersjusteringen som foreslås benyttet for bruttopensjonen. Til dette vil departementet påpeke at garantipensjonen i folketrygden er utformet slik at den bare

avkortes mot 80 prosent av pensjonsbeholdningen. Et viktig formål bak denne omleggingen var å sikre at alle med egen opptjening skulle få noe igjen utover det garanterte minstenivået og dermed gis bedre incentiver til arbeid. Når også veksten i forholdstallene benyttes i den årlige reguleringen av garantipensjonssatsene, betyr dette en styrking av folketrygdens minstesikring, sammenlignet med om minstesikringen hadde blitt levealdersjustert som inntekstpensjonen. Grupper som mottar garantipensjon vil i mindre grad enn andre grupper få justert sitt samlede pensjonsnivå med endringer i befolkningens levealder. Departementet finner det ikke naturlig at de som får en ytelse fra den offentlig tjenstepensjonsordningen, som kommer på toppen av en ytelsen fra folketrygden hvor garantipensjon inngår, skal få sin tjenstepensjon levealdersjustert på en mildere måte enn personer som mottar en like høy pensjon, men der alt er opptjent etter folketrygdens regler.

Arbeidstakerorganisasjonene mener at justeringstallet må beregnes med utgangspunkt i delingstallet for 1954-kullet, i stedet for 1943-kullet, slik departementet foreslår. Arbeidstakerorganisasjonene viser til at en slik beregning vil gi en gradvis overgang til delingstall. Det er også andre høringsinstanser som ønsker en mildere levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon enn den som er vedtatt i folketrygden. Departementet viser til at det på side 68 i Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) er presisert at delingstallene, slik de ble bestemt fastlagt, ikke skulle påvirkes av den gradvise innfasingen av levealdersjusteringen. I forlengelsen av dette bør det etter departementets syn være det samme prinsippet som skal gjelde for levealdersjusteringen av brutto tjenstepensjon for yngre årskull. For øvrig vil departementet påpeke at for årskullene 1954–1958 vil Arbeidstakerorganisasjonenes forslag til levealdersjustering i beregningen av brutto tjenstepensjon resultere i en lavere individuell garanti enn departementets forslag.

Omtrent 1/3 av alle arbeidstakere i Norge er omfattet av en offentlig tjenstepensjonsordning. Innføringen av en mildere levealdersjustering av offentlige ansattes tjenstepensjon ville gitt en kraftig og langvarig svekkelse av statsfinansene. Det ville også svekket troverdigheten til pensjonssystemet, dersom staten skulle kompensere grupper med offentlig tjenstepensjon for levealdersjusteringen i folketrygden, mens andre grupper fullt ut måtte bære byrden av innstrammingen i folketrygden. I denne forbindelse vises det til at det ved omlegging av tjenstepensjonsordningen for

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer ble vedtatt at ytelsen for alle årskull skulle levealdersjusteres på samme måte som i folketrygden.

Departementet foreslår at levealdersjustering av offentlig tjenestepensjon for yngre årskull gjennomføres ved innføring av justeringstall. Bruk av justeringstall innebærer at brutto tjenestepensjon levealdersjusteres på samme måte som alderspensjonen fra folketrygden.

Se punkt 5.5 om forslag til utforming av lovendringer.

5.4.3 Nedre grense for justeringstall

Departementet foreslår at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at det – som etter gjeldende regler – settes en nedre grense på justeringstallet på 1,000. Dersom man står i stilling utover den alderen da justeringstallet når 1,000, vil ikke bruttopensjonen øke ytterligere. Folketrygdens alderspensjon vil imidlertid fortsette å øke jo lenger man står i arbeid, hvilket i en bruttomodell i hovedsak vil bidra til å øke samordningsfradraget. Samlet pensjon vil derfor i liten grad øke etter å ha kompensert for levealdersjusteringen. Pensjonen kan imidlertid øke ved fortsatt arbeid, dersom pensjonsgrunnlaget blir høyere eller tjenestetiden øker.

Flere høringsinstanser uttaler at samlet pensjon bør øke som følge av at folketrygden øker ved fortsatt arbeid etter at brutto tjenestepensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. *Arbeidstakerorganisasjonene* påpeker at forslaget vil gi lavere tjenestepensjon til dem som har full opptjening i tjenestepensjonsordningen og som fortsetter i arbeid etter at justeringstallet er 1,000.

Departementet viser til pensjonsavtalen av 3. mars 2018, der det er enighet om justeringer i regelverket for å gi bedre pensjonsuttelling for dem som står i arbeid etter 67 år. Dette punktet i avtalen innebærer at personer født i årene 1954–1962, som skal få brutto alderspensjon delvis samordnet med gammel alderspensjon og ny alderspensjon fra folketrygden, vil få noe bedre uttelling når de kompenserer for levealdersjusteringen, se omtale under punkt 7.4.1.

Departementet viser for øvrig til at dagens bruttoordning gir et løfte om en samlet ytelse fra folketrygden og fra tjenestepensjonsordningen på 66 prosent ved full opptjeningstid. Dersom det ikke skulle innføres en nedre grense på justeringstallet på 1,000, for den delen av brutto tjenestepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, ville samlet pensjon

kunne bli langt høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget før samordningsfordeler. Departementet fastholder derfor forslaget om at man ved arbeid etter 67 år kan øke brutto tjenestepensjon til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen, men ikke ut over dette.

Se punkt 5.5 om forslag til utforming av lovendringer.

5.4.4 Særaldersgrenser

Enkelte høringsinstanser kommenterer spørsmålet om mulighet for kompensasjon for levealdersjustering for personer med særaldersgrense. Blant annet uttaler *Pensjonistforbundet* at grupper med særaldersgrense bør gis en bruttogaranti tilsvarende 66 prosent av pensjonsgrunnlaget fra tidspunktet for samordningen med folketrygden, hvilket med departementets forslag vil si fra 67 år.

Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å foreslå en særskilt behandling av personer med særaldersgrense, som i utgangspunktet har en gunstigere tjenestepensjon enn andre. Det vises til forslag til endringer i lov om Statens pensjonskasse § 24 andre ledd. For øvrig vil årskullene født i 1954–1958 som omfattes av forslagene i proposisjonen her ha en individuell garanti som sikrer en samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning ved 67 år på 66 prosent ved full opptjeningstid. Det innebærer at også pensjonister med særaldersgrense i de aktuelle årskullene er garantert å beholde samme pensjonsnivå etter levealdersjusteringen som før 67 år, men da altså knyttet opp mot årskull og ikke mot særaldersgrensen.

5.5 De enkelte lovendringene

5.5.1 Innledning

I dette punktet foreslår departementet endringer i de lovfestede offentlige tjenestepensjonsordningene i tråd med forslagene i punkt 5.4. Departementet legger til grunn at hovedtrekkene i endringene i de lovfestede ordningene som foreslås, også gis virkning for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene. Videre foreslås det i punkt 5.5.5 nødvendige endringer i andre særskilte tjenestepensjonslover.

5.5.2 Lov om Statens pensjonskasse

Statens pensjonskasse er regulert i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Bestemmelser om levealdersjustering av alderspensjon ble tatt inn i § 24 i loven med virkning fra 1. januar 2011. Etter bestemmelsens andre ledd skal levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet. Levealdersjusteringen skjer tidligst fra 67 år, jf. bestemmelsens tredje ledd. Der som medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal forholdstallet på fratredelestedspunktet benyttes, jf. bestemmelsens fjerde ledd. Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Departementet foreslår at levealdersjusteringen heretter skal gjennomføres ved hjelp av justeringstall. Bestemmelsen foreslås omformulert som følge av dette. Justeringstallet fastsettes på ulike måter, avhengig av årskull, se første ledd. For årskull til og med 1953-kullet foreslår departementet at justeringstallet settes lik forholdstallet, jf. forslaget til første ledd bokstav a. For årskull fra og med 1963-kullet foreslår departementet at justeringstallet settes lik delingstallet dividert med 13,42, jf. forslaget til første ledd bokstav b. For overgangskullene 1954–1962 benyttes justeringstall både etter bokstav a og b, jf. forslaget til første ledd bokstav c. Overgangskullene er nærmere omtalt i kapittel 7 i proposisjonen her. Departementet viser til at Arbeids- og velferdsdirektoratet i sin høringsuttalelse har gitt uttrykk for at de kan oversende aktuelle delingstall til tjenstepensjonsordningene slik at ordningene selv kan beregne justeringstall.

Bestemmelsen i någjeldende § 24 fjerde ledd om at det ikke skal benyttes lavere forholdstall enn 1,000 foreslås videreført i tredje ledd, men med en tilpasning for personer født i årene 1954–1962, jf. punkt 5.4.3. I dagens bestemmelse går det videre frem at «... pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget». I lovforslaget i høringsnotatet var denne presiseringen falt ut. Bestemmelsen er for øvrig omformulert som følge av innføringen av begrepet justeringstall.

Det vises til lovforslaget, lov om Statens pensjonskasse § 24.

5.5.3 Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er regulert i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Regelverket er i store

trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelser om levealdersjustering ble innført i lovens § 8 a med virkning fra 1. januar 2011.

Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelser som er foreslått for Statens pensjonskasse i punkt 5.5.2, tas inn i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 a.

5.5.4 Lov om pensjonsordning for sykepleiere

Pensjonsordningen for sykepleiere er regulert i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Regelverket er i store trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelser om levealdersjustering ble innført i lovens § 10 a med virkning fra 1. januar 2011.

Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelser som er foreslått for Statens pensjonskasse i punkt 5.5.2, tas inn i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 a.

5.5.5 Andre lover

5.5.5.1 Innledning

Som omtalt i punkt 2.4, mener departementet at det er nødvendig med enkelte justeringer i andre lovfestede tjenstepensjonsordninger, i samsvar med forslagene i proposisjonen her.

5.5.5.2 Lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Pensjonsordningen for Stortingets ombudsmann for forvaltningen er regulert i lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Loven omfatter dem som er utnevnt til stilling som Stortingets ombudsmann for forvaltningen før 1. januar 2011. Stortingets ombudsmann for forvaltningen skal være medlem av Statens pensjonskasse med rettigheter og plikter etter lov om Statens pensjonskasse med de unntak som følger av lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 2.

Ifølge lovens § 2 fjerde ledd skal alderspensjon levealdersjusteres etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24. Departementet foreslår at endringene i bestemmelsene om leve-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

aldersjustering som er foreslått i lov om Statens pensjonskasse, jf. punkt 5.5.2, også gis virkning for denne loven ved at henvisningen i § 2 fjerde ledd endres.

Det vises til lovforslaget.

5.5.5.3 *Lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse*

Lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse omfatter dem som er utnevnt som medlemmer av Høyesterett før 1. januar 2011. De som utnevnes i 2011 og senere omfattes av den ordinære pensjonsordningen i Statens pensjonskasse.

De lovendringene som er gjort gjeldende i lov om Statens pensjonskasse med hensyn til levealdersjustering, jf. endringslov 25. juni 2010 nr. 29, vil også omfatte høyesterettsdommere som omfattes av tilleggsloven. Ved lov 17. desember 2010 nr. 78 ble imidlertid reglene for levealdersjustering og den individuelle garantien tilpasset at pensjonsprosenten i pensjonsordningen for høyesterettsdommere avviker fra pensjonsprosenten i lov om Statens pensjonskasse.

Departementet foreslår at endringene i bestemmelsene om levealdersjustering som er foreslått i lov om Statens pensjonskasse, jf. punkt 5.5.2, også gis virkning for denne loven ved at henvisningen endres.

Det vises til lovforslaget, § 3 andre ledd.

5.5.5.4 *Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer*

Pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer er regulert i lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. I lovens kapittel 2 er det gitt bestemmelser om den nye alderspensjonen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. Ordningen er utformet slik at det tjenes opp en pensjonsbeholdning på samme måte som i ny alderspensjon i folketrygden og som deles på et delingstall når pensjonen tas ut.

Kapittel 3 i loven gjelder dem som har alderspensjon etter de tidligere reglene for pensjonsordningen for stortingsrepresentanter, og kapittel 4 i loven gjelder dem som har alderspensjon etter de tidligere reglene i pensjonsordningen for statsråder. Når det gjelder levealdersjustering og garantert pensjonsnivå viser både kapittel 3 og kapittel 4 til bestemmelser i lov om Statens pensjonskasse.

Departementet foreslår at endringene i bestemmelsene om levealdersjustering som er foreslått i lov om Statens pensjonskasse, jf. punkt 5.5.2, også gis virkning for alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 i denne loven, ved at henvisningen i § 3-6 andre ledd første punktum og § 4-6 andre ledd første punktum endres.

Det vises til lovforslaget.

6 Samordning med folketrygdens alderspensjon opptjent etter nye regler og avtalefestet pensjon i privat sektor

6.1 Innledning og gjeldende rett

Samordningsloven omfatter fire hovedgrupper pensjonsordninger og trygder: folketrygden, personskadetrygdene (pensjon etter særlovgivningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering), de offentlige tjenstepensjonsordningene og ordninger som yter avtalefestet pensjon. Samordningsloven regulerer hvor mye samlet pensjon en person kan få samtidig fra to eller flere av de nevnte pensjons- og trygdeordningene. Ytelsene fra folketrygden gis uten reduksjon når en person samtidig mottar ytelser fra andre pensjons- og trygdeordninger som går inn under samordningsloven. Samordningsloven har i dag særlig praktisk betydning når en person har rett til pensjon fra folketrygden og en av de offentlige tjenstepensjonsordningene. Det er pensjonen fra tjenstepensjonsordningen som da skal reduseres.

De gjeldende reglene for samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med gammel alderspensjon fra folketrygden følger av samordningsloven §§ 19 og 23. Gammel alderspensjon fra folketrygden består av elementene grunnpensjon, tilleggspensjon og eventuelt sært tillegg/pensjonstillegg. Samordningsloven gir detaljerte regler om samordningsfradrag for disse elementene, og det er også gitt flere unntak som innebærer at deler av folketrygden holdes utenfor samordning. De delene av folketrygdens ytelser som holdes utenfor samordningen omtales ofte som samordningsfordeler.

Etter samordningsloven § 19 første ledd skal det gjøres fradrag med et beløp som svarer til $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp, det vil si uavhengig av om det ytes grunnpensjon etter 100 prosent av grunnbeløpet (enslig pensjonist) eller 90 prosent av grunnbeløpet (gift/samboende pensjonist). Samordningsfradraget for grunnpensjonen skal avkortes hvis alderspensjonen eller tjenstepensjonen ikke er beregnet for full tjenestetid. Dersom et medlem bare har tjent opp 15 års tjenestetid og kravet til full tjenestetid er 30 år, skal for eksempel fradraget halveres. Samordningsfradraget skal også settes ned ved uttak av delvis tjenes-

tepensjon. For eksempel halveres samordningsfradraget ved uttak av 50 prosent tjenstepensjon. Etter forskrift 28. november 1979 nr. 4066 om samordningsfradrag for grunnpensjon fra folketrygden i tjenstepensjon for deltidsansatte m.v. § 3, skal fradraget også reduseres hvis gjennomsnittlig stillingsandel er lavere enn 100 prosent.

Som hovedregel skal det gjøres fradrag for hele tilleggspensjonen, jf. samordningsloven § 23 nr. 1 første ledd. Også her skal samordningsfradraget avkortes hvis tjenstepensjonen ikke er beregnet for full tjenestetid, jf. § 23 nr. 1 første ledd bokstav a. Det samme gjelder dersom det utbetales avkortet og ikke full alderspensjonen fra folketrygden. Er det tatt ut delvis tjenstepensjon i forbindelse med delvis fratreden fra stilling, settes samordningsfradraget for tilleggspensjonen ned forholdsmessig med graden i tjenstepensjonen. Etter samordningsloven § 23 nr. 2 første ledd skal fradraget for tilleggspensjon også begrenses dersom tilleggspensjon er beregnet av inntekter som ikke er pensjonsgivende i tjenstepensjonsordningen.

Med hensyn til samordning av alderspensjonen med sært tillegg, pensjonstillegg og enkelte andre tillegg, gjelder i utgangspunktet de samme reglene som for tilleggspensjon.

Bestemmelser om levealdersjustering av samordningsfradragene følger av samordningsloven § 24, som ble tatt inn i loven med virkning fra 1. januar 2011. Samordningsfradraget levealdersjusteres på samme måte som folketrygden, det vil si at det divideres med det aktuelle forholdstallet. Samordningen gjennomføres tidligst fra fylte 67 år. Dersom tjenstepensjonen tas ut før eller ved 67 år, benyttes forholdstallet ved 67 år. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter fylte 67 år, legges forholdstallet på uttakstidspunktet til grunn, også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden tidligere. Dette betyr at samordningsfradraget skal fastsettes som om folketrygden var tatt ut samtidig med tjenstepensjonen.

Samordningsreglene er imidlertid bare fullstendige for årskull til og med 1953-kullet, det vil si for dem som får alderspensjonen fra folketryg-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

den beregnet kun etter de gamle beregningsreglene. Departementet foreslår i kapittelet her regler for samordning med alderspensjon for årskullene fra og med 1954-kullet. Departementet foreslår at reglene skal utformes ved at følgende prinsipper videreføres:

- Samordningsfradraget levealdersjusteres på samme måte som folketrygden.
- Samordningsfradraget beregnes som om tjenestepensjonen og folketrygden tas ut samtidig.
- Samordningsfradraget avkortes forholdsmessig når tjenestetiden er kortere enn kravet for full opptjening.
- En andel av folketrygdopptjeningen gjøres samordningsfri.

Departementet viser videre til at det er nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at det etter samordning skal gis et tillegg i form av et kronebeløp på 2,5 G for dem som har full tjenestetid. Kronebeløpet divideres med folketrygdens delingstall på uttakstidspunktet.

Det vises for øvrig til fremstillingen av gjeldende rett i kapittel 3.

Alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning samordnes også med avtalefestet pensjon (AFP) i privat sektor, det vil si ytelser etter kapitlene 2 og 3 i lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven). Bestemmelser om slik samordning følger av samordningsloven § 25, som ble tatt inn i loven med virkning fra 1. januar 2011. AFP skal gå til fullt fradrag i alderspensjonen, men for personer født i 1953 eller tidligere gis det et overgangstillegg som tilsvarende 85 prosent av samordningsfradraget. Etter gjeldende bestemmelser fases overgangstillegget ut ved at tillegget reduseres med 1/10 for hvert årskull fra og med 1954-kullet. Personer født i 1963 eller senere får ikke overgangstillegg.

6.2 Høringsnotatet

6.2.1 Prinsipper som videreføres

I høringsnotatet viste departementet til at dagens samordningsregler er utformet slik at fradraget for folketrygden er lavere enn den faktiske folketrygden. Samlet pensjon blir dermed høyere enn brutto tjenestepensjon. Det at deler av folketrygden er samordningsfrie, omtales gjerne som samordningsfordeler. Det kan diskuteres hvor godt begrunnet samordningsfordelene i dagens sys-

tem er. Samordningsfordelene representerer en økonomisk verdi for mottakerne, og i høringsnotatet ble det derfor foreslått at det skal være samordningsfrie deler også når folketrygden er opptjent etter nye regler.

De samordningsfrie delene i dagens samordningsregelverk er knyttet både til grunnpensjonen og tilleggspensjonen i folketrygden. Full grunnpensjon er lik folketrygdens grunnbeløp (G) for enslige og 90 prosent av G for gifte og samboere. Fullt samordningsfradrag for grunnpensjon er 0,75 G for alle. Fradraget er dermed lavere enn den faktiske grunnpensjonen på 0,90 G eller 1 G. Dette kalles *grunnpensjonsfordelen*, og den er altså i utgangspunktet 0,15 G for gifte og samboere og 0,25 G for enslige.

Grunnpensjonsfordelen er uavhengig av pensjonsgrunnlaget, og fungerer derfor som et inntektsutjevnelement. Personer med lave inntekter drar i gjennomsnitt størst fordel av grunnpensjonsfordelen når den måles i prosent av pensjonsgrunnlaget. Det ble i høringsnotatet foreslått å videreføre en samordningsfri del som er uavhengig av pensjonsgrunnlaget og opptjeningen i folketrygden. Denne fordelene må likevel få en annen teknisk løsning enn i dagens samordningsregler, ettersom den ikke kan knyttes til grunnpensjonen.

Departementet viste i høringsnotatet til at det i dagens samordningsregelverk ofte også er en del av tilleggspensjonen som er samordningsfri. Tilleggspensjonen fra folketrygden beregnes med utgangspunkt i et sluttpoengtall. Sluttpoengtallet beregnes ut fra de 20 beste poengårene (år det er opptjent pensjonspoeng) i folketrygden. Dersom pensjonsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen (sluttlønnen) er lavere enn gjennomsnittet av pensjonsgivende inntekt i folketrygden i de 20 beste poengårene, beregnes det et fiktivt sluttpoengtall med utgangspunkt i pensjonsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen. Fradraget for tilleggspensjon blir dermed lavere enn den faktiske tilleggspensjonen. Dette omtales gjerne som *fiktivfordelsregelen*.

Fiktivfordelsregelen har vært begrunnet med at det ikke skal samordnes med inntekter som ikke er pensjonsgivende i tjenestepensjonsordningen. Det ble i høringsnotatet ikke foreslått en tilsvarende regel. I stedet ble det foreslått at en andel av alderspensjonen fra folketrygden opptjent etter nye regler også blir samordningsfri.

I dagens samordningsregelverk justeres fradraget for grunnpensjonen også for stillingsandelen (gjennomsnittlig deltidsprosent). Dette omtales gjerne som en *deltidsfordel*, og den innebærer at for personer med samme pensjonsgrunnlag i tjenes-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

tepensjonsordningen, men med ulik stillingsandel, blir fradraget for grunnpensjonen lavere for den som har lavest stillingsandel. Samlet pensjon blir da høyere for personen med lavest stillingsandel. I høringsnotatet ble det sagt at dette prinsippet er urimelig og ikke bør videreføres, men at det er rimelig at samordningsreglene utformes slik at personer med lav pensjon får et noe gunstigere samordningsfradrag enn andre. Det ble imidlertid gitt uttrykk for at dette bør løses ved at personer med lav inntekt generelt får gunstigere samordningsregler enn personer med høyere inntekt, og ikke gjennom en særskilt deltidsfordel, jf. omtalen av grunnpensjonsfordelen over.

Det ble i høringsnotatet foreslått at samordningsfordelene for dem som ikke har full opptjening i tjenestepensjonsordningen skal videreføres.

Departementet viste i høringsnotatet til at det følger av reglene som ble innført fra 1. januar 2011 for årskull til og med 1953-kullet, at samordningsfradraget skal levealdersjusteres på samme måte som folketrygden, og at samordningsfradraget skal beregnes som om folketrygden var tatt ut samtidig med tjenestepensjonen. Departementet foreslo at disse prinsippene blir videreført i de nye samordningsreglene.

6.2.2 Beregning av samordningsfradraget

I høringsnotatet viste departementet til at dagens samordningsregelverk er omfattende og svært komplisert. Departementet uttalte at det må være et mål at de nye samordningsreglene blir enklere enn i dag.

En enkel modell for samordning av offentlig tjenestepensjon med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler er å spesifisere et fast beløp (målt i G) og en prosentandel av pensjonsbeholdningen i folketrygden som samordningsfrie elementer. Pensjonsbeholdningen i folketrygden er inntekstpensjonsbeholdningen (den beholdningen som er opparbeidet på bakgrunn av pensjongs-givende inntekt, førstegangstjeneste, mottak av dagpenger, antatt inntekt ved mottak av uførepensjon og omsorgsarbeid) pluss eventuell garantipensjonsbeholdning.

Departementet viste til at tjenestepensjonen ikke skal påvirkes av når den fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut. Dersom folketrygden er tatt ut før tjenestepensjonen, må samordningsfradraget derfor fastsettes med utgangspunkt i en beregnet pensjonsbeholdning som kan avvike fra den faktiske pensjonsbeholdningen. Den beregnede pensjonsbeholdningen er den inntektspen-

sjonsbeholdningen og den eventuelle garantipensjonsbeholdningen en ville hatt dersom folketrygden og tjenestepensjonen ble tatt ut samtidig.

Det ble i høringsnotatet foreslått at et fast kronebeløp (målt i G) og en andel av den beregnede pensjonsbeholdningen holdes utenfor samordningen. Den beregnede pensjonsbeholdningen fratrasket et kronebeløp og en prosentandel utgjør da den beholdningen som inngår i samordningen. Denne beholdningen omtales heretter som samordningsbeholdningen.

Det ble videre foreslått at samordningsbeholdningen skal regnes om til et samordningsfradrag ved hjelp av delingstallet for det aktuelle årskullet på samordningstidspunktet. Ved å benytte folketrygdens delingstall har levealdersjusteringen samme effekt på samordningsfradraget som på brutto tjenestepensjon. Levealdersjusteringen har da samme effekt på netto tjenestepensjon og folketrygden. For at tjenestepensjonen ikke skal påvirkes av når folketrygden tas ut, må samordningsfradraget beregnes med utgangspunkt i det delingstallet som gjelder på samordningstidspunktet.

I høringsnotatet ble det foreslått at når tjenestepensjonen avkortes forholdsmessig på grunn av kortere tjenestetid enn full opptjening, skal også samordningsfradraget avkortes forholdsmessig på samme måte.

6.2.3 Dimensjonering av samordningsfordelene

Departementet foreslo i høringsnotatet at kronebeløpet i samordningen settes til 2,5 G (formulert som beholdningsstørrelse). Hvis tjenestepensjonen tas ut ved 67 år, vil det foreslåtte kronebeløpet utgjøre 0,19 G (før levealdersjustering). Etter at grunnpensjonen for gifte og samboende ble økt fra 1. september 2016, tilsvarer kronebeløpet litt i underkant av gjennomsnittet av grunnpensjonsfordelen (før levealdersjustering) til enslige og gifte i dagens samordningsregelverk.

Det ble videre foreslått at den samordningsfrie delen av den beregnede pensjonsbeholdningen settes til 2 prosent. Med jevn inntekt i 40 år vil en sats på 2 prosent øke kompensasjonsgraden med i overkant av 1 prosent for inntekter opp til 7,1 G.

6.2.4 Samordning når tjenestepensjon og folketrygd tas ut samtidig

I høringsnotatet ble det foreslått å videreføre prinsippet om at offentlig tjenestepensjon skal samordnes som om folketrygden og tjenestepensjonen ble tatt ut samtidig. Dersom folketrygden fak-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

tisk tas ut samtidig med tjenestepensjonen, vil det derfor være samsvar mellom den faktiske pensjonsbeholdningen og den beregnede pensjonsbeholdningen. Samordningsbeholdningen er da lik den faktiske pensjonsbeholdningen fratrukket 2,5 G og 2 prosent av pensjonsbeholdningen. Samordningsfradraget fremkommer ved å dividere samordningsbeholdningen med delingstallet som gjelder for det aktuelle årskullet på uttakstidspunktet.

Når folketrygden og tjenestepensjonen tas ut samtidig, skal delingstallet på uttakstidspunktet benyttes når samordningsfradraget beregnes. Dermed blir det samsvar mellom levealdersjusteringen av samordningsfradraget og av den folketrygden som vedkommende får utbetalt.

6.2.5 Samordning når folketrygden tas ut før tjenestepensjonen

Som nevnt ovenfor, følger det av dagens regler at samordningen skal skje som om folketrygden og tjenestepensjonen tas ut samtidig. Dersom folketrygdens alderspensjon er tatt ut før tjenestepensjonen, ble det i høringsnotatet foreslått at en skal ta utgangspunkt i den pensjonsbeholdningen en ville hatt om folketrygden ble tatt ut når tjenestepensjonen tas ut. Det ble foreslått at i slike tilfeller skal den faktiske pensjonsbeholdningen erstattes av en beregnet pensjonsbeholdning der det er korrigert for at folketrygden er tatt ut tidligere. Det ble foreslått at all opptjening frem til samordningstidspunktet skal inngå i den beregnede pensjonsbeholdningen, og delingstallet som gjelder på samordningstidspunktet skal benyttes for å beregne samordningsfradraget.

Det ble videre foreslått at samordningsfradraget skulle fremkomme ved at det først beregnes en samordningsbeholdning, som består av den beregnede pensjonsbeholdningen fratrukket 2 prosent av den beregnede pensjonsbeholdningen og et fast kronebeløp på 2,5 G. Samordningsbeholdningen skulle etter forslaget divideres med delingstallet for det aktuelle årskullet på uttakstidspunktet for tjenestepensjonen.

6.3 Høringsinstansenes syn

6.3.1 Begrepet pensjonsbeholdning

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til at begrepet «pensjonsbeholdning» i folketrygdsammenheng kun brukes om beholdningen etter folketrygdloven § 20-4. Direktoratet uttaler videre:

«Det kan bli utfordrende for samhandling mellom tjenestepensjonsordningene og NAV, samt for veiledning av brukerne hvis samme begrep anvendes for flere typer beholdninger. For å unngå å måtte bruke et nytt begrep for pensjonsbeholdning etter folketrygdlovens § 20-4 i forbindelse med samordning, mener vi begrepet pensjonsbeholdning i denne konteksten bør beholdes beholdningen etter § 20-4. Vi foreslår derfor å bruke beholdningene som samlebegrep for pensjonsbeholdningen etter § 20-4 og garantipensjonsbeholdningen etter § 20-11, i stedet for begrepet pensjonsbeholdning.»

Statens pensjonskasse gir uttrykk for lignende synspunkter.

6.3.2 Beregning av beholdningene

Arbeidstakerorganisasjonene, med tilslutning fra *NITO*, foreslår en modell der samordningen kan gjennomføres med endelig virkning ved 67 år, gitt at den aktuelle personen har full opptjening. Med dette forslaget blir offentlig tjenestepensjon en nettoordning fra 67 år.

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til at det i høringsnotatet ikke er tatt stilling til hvem som skal beregne beholdningene som skal brukes når tjenestepensjon og folketrygdpensjon ikke tas ut samtidig. Det påpekes at det i utgangspunktet er tjenestepensjonsordningene som er ansvarlige for beregningen av samordning, mens Arbeids- og velferdsetaten er ansvarlig for å levere de opplysningene som er nødvendige for at tjenestepensjonsordningene skal kunne foreta beregningen av samordning. Direktoratet uttaler:

«Beholdningene skal beregnes på grunnlag av reglene i kapittel 20 i folketrygdloven, og NAV har kompetanse på å beregne beholdninger etter disse reglene. Vi mener derfor at det vil være hensiktsmessig at NAV foretar de delene av samordningsberegningene som NAV har spesiell kompetanse på. Det vil si beregning av beholdningene som skal inngå i beregningen av samordningsbeholdningen når tjenestepensjon og folketrygdpensjon ikke tas ut samtidig. Beregning av samordningsbeholdning og samordningsfradrag mener vi bør gjøres av tjenestepensjonsordningene ettersom dette ikke er basert på folketrygdens regler og NAV ikke har spesiell kompetanse på dette.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Arbeids- og velferdsdirektoratet uttaler videre:

«Dersom NAV skal beregne de foreslåtte beholdningsstørrelsene for tjenstepensjonsordningene, må det avklares hvilke konsekvenser dette får for plikt- og rettighetsforholdet mellom pensjonist, tjenstepensjonsordning og NAV. Dette omfatter blant annet klageretten, dokumentasjon og om det skal fattes egne vedtak om fastsettingen.

Lovforslaget legger ikke kun opptil at det skal utveksles opplysninger om beregninger som allerede er gjort etter regler utenfor samordningsloven, men til beregning av nye elementer som utelukkende skal brukes i samordningsberegninger. Dersom NAV skal beregne de foreslåtte beholdningsstørrelsene som skal legges til grunn for samordningen når pensjonene ikke tas ut fra samme tidspunkt, må det imidlertid vurderes om NAVs ansvar for disse beregningene bør reguleres i avtaler mellom tjenstepensjonsordningene og NAV, i forskrift eller i lov. Vi mener det bør løses slik at beregningen av de nye beholdningene er en oppgave som NAV utfører overfor tjenstepensjonsordningene, og at en eventuell klage på samordningen og grunnlaget for denne rettes til tjenstepensjonsordningene.»

Arbeids- og velferdsdirektoratet uttaler for øvrig at de har forstått lovforslaget slik at opptjening for inntekter og trygdetid for kalenderåret før samordningstidspunktet, samt inntekt frem til samordningstidspunktet i det året samordningen foretas, ikke skal være med i beholdningene som ligger til grunn for samordning ved det første samordningstidspunktet. Videre at denne opptjeningen først skal regnes med i beholdningene som skal brukes i samordningen fra og med det tidspunktet opptjeningen tilføres beholdningene etter folketrygdlovens regler.

Arbeids- og velferdsdirektoratet understreker at utvikling og vedlikehold av systemløsninger for de beholdningene som skal brukes når tjenstepensjon og folketrygdpensjon ikke tas ut samtidig, vil være kostbart. Siden Arbeids- og velferds-etaten ikke selv har bruk for disse, bør det etter direktoratets mening vurderes om tjenstepensjonsordningene skal bære hele eller deler av kostnadene og/eller om Arbeids- og velferds-etaten på annen måte skal kompenseres.

Også *Gabler* og *Statens pensjonskasse* finner det naturlig at Arbeids- og velferdsetaten må bistå tjenstepensjonsleverandørene med å beregne

samordningsbeholdningen. Statens pensjonskasse mener at dette vil være mest i tråd med regjeringens digitaliseringsstrategi og sikre konsistens i de tallene tjenstepensjonsleverandørene benytter. De mener dessuten at det sannsynligvis vil gi de laveste samlede administrative kostnadene for reformen.

Statens pensjonskasse påpeker imidlertid at ansvarsforholdet må avklares:

«Dette reiser spørsmålet om NAV fatter vedtak på vegne av tjenstepensjonsordningene og hvordan ansvarsforholdet mellom aktørene faktisk er, ikke minst hvem pensjonisten skal forholde seg til ved en eventuell anke på et pensjonsvedtak. For å få et klart ansvarsskille mellom NAV og tjenstepensjonsordningene, bør dette reguleres i forskrifts form.»

Kommunal Landspensjonskasse tar opp en særskilt problemstilling knyttet til beregningen av samordningsbeholdningen:

«Vi antar at pensjonsbeholdningen i folketrygden blir beregnet årlig etter at pensjonsgivende inntekt er fastsatt. Det er behov for at NAV gir beregnet pensjonsbeholdning til pensjonsinnsretningene tidligst måneden etter fylte 67 år eller senere aktuelt tidspunkt for uttak av alderspensjon i OfTP. Pensjonsgivende inntekt for to kalenderår før uttak av alderspensjon kan mangle i pensjonsbeholdningen på det tidspunkt en beregner samordningsbeholdningen første gang.

Departementet bør avklare om samordningsbeholdningen skal beregnes på nytt når pensjonsgivende inntekt to år før og året før uttaket finner sted er fastsatt, og om det skal gjøres med tilbakevirkende kraft.»

Kommunal Landspensjonskasse viser for øvrig til at høringsnotatet ikke gir beskrivelser av, eller regneeksempel på, samordning med garantipensjon. De uttaler videre at

«Garantipensjon etter kapittel 20 «hever» pensjonsnivået for pensjonister med lav egenopptjent pensjonsbeholdning mer enn pensjonstillegget gjør etter reglene i kapittel 19. Etter lovforslaget skal garantipensjon etter § 20-18 femte ledd gå til fradrag i alderspensjon fra tjenstepensjonsordning. Garantipensjon gir høyere samordningsfradrag enn pensjon med pensjonstillegg i dagens alderspensjoner.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Kommunal Landspensjonskasse uttaler for øvrig:

«Dersom en alderspensjonist etter fylte 67 år gjeninntre i medlemspliktig stilling, blir alderspensjonen fra OfTP gradert eller stanset. Samordningsfradraget blir redusert tilsvarende alderspensjonsgraden eller stanset. Når vedkommende senere fratrer økes alderspensjonen eller innvilges på nytt. Vi antar det skal tas utgangspunkt i den pensjonsbeholdning pensjonisten ville hatt, gitt at pensjonsuttaket i folketrygden var som i OfTP. Dette betinger at NAV beregner en fiktiv pensjonsbeholdning og gir oss pensjonsbeholdningsoppgave ut fra våre premisser, med hensyn til endringer i grad og tidspunkter for uttak etter fylte 67 år. Det er nyttig for oss om lovforarbeider gir eksempel på samordningsberegning i slikt tilfelle.»

Statens pensjonskasse uttaler:

«SPK bemerker at den faktiske beholdningen ved 67 år bare reflekterer opptjente rettigheter som er kjent på det tidspunktet pensjonen tas ut, i dette tilfellet til og med det 65. året. SPK legger til grunn at tjenestepensjonen i de to påfølgende årene skal samordnes med det som blir tilført av pensjonsopptjening etter at alderspensjon er tatt ut. Samordningsfradraget vil derfor øke i disse to årene, og tjenestepensjonen vil bli redusert. Kommunikasjonsmessig vil dette bli en utfordring. At det er slik mekanismen skal fungere, fremkommer imidlertid ikke klart hverken i høringsnotatet eller i de foreslåtte lovparagrafer. [...]

Ved uttak av pensjon i folketrygden før uttak i tjenestepensjon, skal det samordnes med en beregnet pensjonsbeholdning som avviker fra faktisk beholdning. Denne beregnede beholdningen inneholder også opptjening etter uttak av folketrygden. SPK legger til grunn at disse økningene i beholdning er beregnet på samme måte som de beholdningsøkningene folketrygden benytter for å øke ytelsene i de samme etterfølgende årene.

Utkastet til samordningslovens § 24 a nr. 3 sier at samordningsfradraget fremkommer ved å dividere samordningsbeholdningen med delingstall. SPK legger til grunn at de to årlige økningene i folketrygdens pensjonsbeholdning er de som skal inngå i den økende samordningsbeholdningen. NAV behandler imidlertid disse beholdningsøkningene som separate beholdninger med hvert sitt delingstall. Dersom samordningen forutsetter at det skal

dannes én beholdning, er det etter SPKs vurdering uklart hvilke(t) delingstall som skal benyttes på samordningsbeholdningen. Dette bør presiseres.

SPK synes det er utfordrende å forstå hva den foreslåtte § 24 a nr. 4 i samordningsloven er ment å dekke, og hvordan den skal tolkes. Dette gjelder særlig når vi ser første og andre punktum i sammenheng. Pensjonsbeholdningen fastsettes på årsbasis, og første punktum omfatter da inntekter i årene etter uttak av tjenestepensjon. Denne inntekten skal holdes utenfor samordningen. Som ovenfor påpekt, er det rimelig å anta at inntekt i uttaksåret senere skal legges til pensjonsbeholdningen for samordning, men dette er uklart. SPK legger derfor til grunn at andre punktum også skal anvendes på årsbasis, og at punktet ikke skal forstås som om inntekt før og etter uttaksmåned i avgangsåret skal hensyntas i samordningen på annen måte enn ved den effekten inntekt i skattefastsettingen vil ha på pensjonsbeholdningen. En fordeling av inntekt før og etter pensjoneringsmåned vil måtte gjøres manuelt av tjenestepensjonsordningene på basis av dokumentasjon fra medlemmet selv, og i praksis for samtlige nye alderspensjonister. Dette vil være meget arbeidskrevende for tjenestepensjonsleverandørene. SPK mener det er viktig at pensjonsbeholdningsberegningen skjer på helårsbasis, og at beregningen er så lik folketrygdens som mulig, slik at basisen for samordningsfradraget er den samme som basisen for den folketrygdytelsen samordningsfradraget skal reflektere. Alle disse aspektene vil det være hensiktsmessig å få klart presisert i loven.»

Statens pensjonskasse tar også opp at tjenestepensjonsleverandørene har behov for å gjøre estimater på medlemmenes fremtidige pensjonsbeholdninger, for å kunne fakturere riktig premie til arbeidsgiverne. I denne forbindelse uttales følgende:

«SPK anser det ikke naturlig at NAV utfører dette. For å sikre en mest mulig lik praksis ved slik estimering til bruk ved den årlige premiefastsettelsen, bør det derfor gis retningslinjer slik at tilbyderne av offentlig tjenestepensjon får en mest mulig lik praksis. [...] SPK kan [ikke se at det foreligger] hjemmel til årlig å innhente pensjonsbeholdninger fra NAV fra og med det året det enkelte medlem opparbeider en pensjonsbeholdning i folketrygden.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

6.3.3 Generelt om samordningsfordeler

Flere høringsinstanser har kommentert forslaget i høringsnotatet om å erstatte dagens samordningsfordeler med en ordning der et fast kronebeløp (målt i G) og en andel av den beregnede pensjonsbeholdningen holdes utenfor samordningen.

KS uttaler blant annet:

«KS støtter de prinsipper som er lagt til grunn for videreføring av samordningsfordeler. Modellen for nytt samordningsfradrag er vesentlig forenklet, og sikrer en jevnere fordeling av samordningsfordelene.»

Næringslivets Hovedorganisasjon uttaler:

«At man i offentlig sektor har kompensasjonsgrader som til en viss grad langt overstiger den intenderte bruttogarantien kan vanskelig rettferdiggjøres overfor øvrige deler av norsk arbeidsliv.»

Hovedorganisasjonen Virke og Arbeidsgiverforeningen Spekter gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

Norges Farmaceutiske Forening uttrykker også støtte for den foreslåtte tekniske løsningen for beregning av samordningsfradraget, men tilføyer:

«Det er imidlertid viktig at verdien av samordningsfordelene opprettholdes, slik at den tekniske løsningen ikke innebærer en svekking av offentlig tjenstepensjon. [...] På bakgrunn av dette mener vi at samordningsfordelene må økes og en heving av begge parameterne til hhv. 3 G og 2,5% er mer rimelig.»

Bergen kommune uttaler:

«Målsettingen med regelverket bør ikke være å utjevne samordningsfordelene mellom inntektsgruppene, men å sikre de lavest lønte en akseptabel levestandard som pensjonister.»

Arbeidstakerorganisasjonene understreker at det er viktig at verdien av samordningsfordelene opprettholdes, slik at den tekniske løsningen ikke innebærer en svekking av offentlig tjenstepensjon. De uttaler:

«Beregningene av samordningsfordeler i makro, utført på faktiske populasjoner og som gjengis i høringsnotatet, viser imidlertid lavere

samordningsfordeler i makro. For å motvirke dette må samordningsfordelene økes gjennom økte samordningsfrie fradrag i pensjonsbeholdningen opptjent i folketrygden.

Vi kommer ikke i dette høringssvaret med konkrete forslag til andre satser, eller om endret fordeling mellom den faste og variable delen av samordningsfrie beløp. Dette krever beregninger på populasjoner som vi ikke har anledning til å gjennomføre og som departementet herved oppfordres til å belyse. [...] Innenfor den tekniske løsningen som departementet foreslår må satsene økes mye for å unngå utilsiktede og urimelige utslag for enkeltpersoner.»

NITO slutter seg til uttalelsen fra Arbeidstakerorganisasjonene.

Kommunal Landspensjonskasse viser til at blant pensjonistene i kullene 1945–1948, med mindre enn 3 G i pensjonsgrunnlag, ville 33 prosent ikke fått utbetalt offentlig tjenstepensjon, dersom samordningsfradraget var beregnet etter de foreslåtte reglene. Kommunal Landspensjonskasse viser for øvrig til at høringsnotatet ikke omhandler oppsatte pensjoner. Etter Kommunal Landspensjonskasses beregninger vil andelen som ikke vil få utbetalt tjenstepensjon som følge av at bruttopensjonen ikke er høyere enn samordningsfradraget, bli større i denne gruppen.

Pensjonistforbundet mener at forslaget til nye samordningsregler er helt urimelig og at det rammer de svakeste gruppene hardest.

Forsvar offentlig pensjon, Landslaget for offentlige pensjonister og Norsk Lokomotivmannsforbund uttaler seg i samme retning.

Flere av høringsinstansene har gitt uttalelser knyttet til de enkelte samordningsfordelene.

6.3.4 Grunnpensjonsfordelen

Flere høringsinstanser har også merknader til forslaget om å erstatte grunnpensjonsfordelen med en ordning der et fast kronebeløp (mål i G) holdes utenfor samordningen.

Landslaget for offentlige pensjonister uttaler:

«Ut over reduksjonen på 2 prosent av beregnet pensjonsgrunnlag i folketrygden skal samordningstrekket også reduseres med et kronebeløp på 2,5 G dividert med delingstallet. Et delingstall på 16,17 for 1963-kullet ved avgang 67 år (i følge NAV) gjør at fratrekket blir på 0,155 G, og blir gradvis lavere etter som delingstallet øker fra år til år. Dette er

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

vesentlig mindre enn dagens fratrekk på 0,25 G for enslige, og tilsvarer dagens trekk for gifte mm.

Også her begrunnes reduksjonen med at en synes dagens pensjonsgrad er for høy. Det er moa. rene innstrammingshensyn som forklarer at en legger seg på et prosenttrekk på 2 prosent og at kronedelen i realiteten reduseres fra 0,25 til 0,155 G.»

Pensjonistforbundet mener at å omgjøre grunnpensjonsfordelen til et kronefradrag tilsvarende 2,5 G er svært uheldig fordelingsmessig, fordi enslige får en redusert fordel, mens gifte og samboende får en økt fordel.

Kommunal Landspensjonskasse uttaler:

«Vi påpeker at når samordningsbeholdningen er redusert med 2,5 G uavhengig av trygdetid, fører det til at en med pensjongivende inntekt på 4,68 G i tre år i OfTP får usamordnet pensjon, gitt at trygdetiden også er tre år. Marginalt høyere inntekt gir høyere samordningsfradrag og lavere samlet pensjon.»

Forsvarets seniorforbund anbefaler at kronebeløpet som skal holdes utenfor samordningen løftes til 3 G.

6.3.5 Fiktivfordelen

Om fiktivfordelen uttaler *Arbeidstakerorganisasjonene*:

«Ved innføringen av folketrygden fant det sted forhandlinger mellom staten og tjenestemannsorganisasjonene om hvordan ytelsene fra de offentlige tjenstepensjonsordningene skulle tilpasses ytelsene fra folketrygden. Det var da enighet om at «den del av tilleggspensjonen som måtte være opptjent ved inntekter som ikke er pensjongivende i ... [tjenstepensjonsordningen], heller ikke trekkes fra i tjenstepensjonen.».

[...]

Fiktivfordelen i samordning med tilleggspensjon, har den egenskapen at den modererer virkningen av både sterk- og av svak lønnsutvikling i årene før pensjonering. Er lønnsøkningen sterk, øker det fiktive sluttpoengtallet tilsvarende, slik at fiktivfordelene blir redusert. Ved en svak lønnsutvikling sent i karrieren, kan det oppstå fiktivfordeler som kompenserte for deler av tapet. Dette bidrar til å moderere effekter av sluttlønnen, slik at alderspensjonen

blir mer i tråd med lønn over en karriere. Dette er også egenskaper som harmonerer godt med et prinsipp om alleårsoptjening i eventuell ny offentlig tjenstepensjon.

[...]

Når tjenstepensjon blir beregnet etter de foreslåtte nye samordningsregler (uten fiktivfordel), kan tapet for store grupper pensjonister bli betydelig, sammenlignet med hvordan samordningsfordelene virker etter dagens regler. Beregninger foretatt av AON Norway for NSB viser at et bortfall av fiktivfordelen vil få dramatiske negative konsekvenser for grupper med betydelig overtid og ikke-pensjongivende tillegg. Tilsvarende konsekvenser vil det også være i politiet og forsvaret.

Mange ansattegrupper i offentlig sektor har en betydelig aktivitetsbasert inntekt i løpet av karrieren, som bare er pensjongivende i folketrygden, og som i dag utgjør en betydelig fiktivfordel i alderspensjonen etter samordning. Andre får en fiktivfordel som følge av svak lønnsvekst de siste årene før pensjonering. En del får også en fiktivfordel som oppstår ved en svak regulering som følge av at pensjonsretten er oppsatt.

De nye samordningsreglene vil delvis ramme personer som i dag har gått av med pensjon, og fullt ut ramme personer som har kort tid igjen til pensjonsalder. Disse har ingen eller liten mulighet til å tilpasse seg endringene i samordningen.

Utfordringen kan i noen grad avhjelpes gjennom å øke eller oppheve grensen for pensjongivende tillegg som gjelder for statsansatte.

Det er likevel etter vårt syn nødvendig å vurdere løsninger knyttet til et fiktivt element også i samordningen etter nye regler. En måte kan være å ta utgangspunkt i årlig pensjongsgrunnlag i tjenstepensjonsordningen. Vi utfordrer departementet til å vurdere alternative måter å ta hensyn til tap av fiktivfordeler, og viser også til beskrivelsene Samordningsutvalget kom med i 1995.»

NITO slutter seg til uttalelsen fra *Arbeidstakerorganisasjonene*.

Forsvar offentlig pensjon uttaler:

«Opparbeidede pensjonsrettigheter fra annet arbeid eller tillegg til pensjongivende inntekt i offentlig sektor brukes til avkortning av tjenstepensjon. En slik prinsippendring er uakseptabel.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Norsk Lokomotivmannsforbund mener forslaget vil gi en samordningsfordel som er vesentlig lavere enn dagens samordningsfordeler.

Landslaget for offentlige pensjonister mener forslaget spesielt vil ramme personer som har arbeidet både i staten og for private arbeidsgivere. De viser for øvrig til at det ikke er gjort noen beregning av hvorvidt verdien av forslaget om å gjøre 2 prosent av alderspensjonen fra folketrygden samordningsfri, tilsvarer verdien av dagens fiktivfordeler. De uttaler:

«Nivået på 2 prosent er i stedet begrunnet i et ønske om å få kompensasjonsgraden i tjenstepensjonen redusert, noe som tilsier at de 2 prosentene blir mindre enn verdien av dagens fiktiv- og deltidsfordeler. Selv om det hadde vært økonomisk balanse er det urimelig å erstatte dagens fiktivfordel med en generell endring av ytelsen. Fiktivfordelen skal tilgodese opptjening utenfor tjenstepensjonens område. Det er ikke akseptabelt å erstatte dette med en gevinst som gjelder samtlige tjenstepensjonister.»

Forsvarets seniorforbund påpeker at mange ansatte i staten (for eksempel i Forsvaret) har en betydelig aktivitetsbasert inntekt (som følge av vakt, øvelser, fartøyteneste etc.). De mener at det vil være urimelig, dersom personer i denne gruppen skal få vesentlig dårligere pensjon etter samordning, sett i forhold til andre sammenlignbare grupper. *Forsvarsdepartementet* og *Politidirektoratet* gir uttrykk for lignende synspunkter.

Forsvarets seniorforbund mener for øvrig at den andelen av beholdningen som skal holdes utenfor samordningen bør være minst 3 prosent.

Også *Pensjonistforbundet* påpeker at den foreslåtte løsningen vil ha en helt annen virkning enn hva fiktivfordelen i dagens samordningsregelverk har. De uttaler:

«Da forsvinner hensynet til at overtidsjobbing kun gir pensjonsopptjening i folketrygden og ikke i tjenstepensjonsordningen, noe som var begrunnelsen for at man skulle ha en fiktivfordel.»

Kommunal Landspensjonskasse mener at den foreslåtte sjablongmessige reduksjonen av pensjonsbeholdningen med 2 prosent før samordning gir to resultater:

«– Sjablongreduksjonen står ikke nødvendigvis i forhold til den samordningsfordel i tilleggspensjonen fra folketrygden (fiktivfordel) som gjeldende regler gir. Særlig del-

tidsansatte som har pensjongivende inntekt av arbeid som ikke er pensjongivende i OfTP, har en fiktivfordel i gjeldende regler som har større verdi enn 2 % av pensjonsbeholdningen.

- Sjablongreduksjonen gir redusert fradrag, altså en samordningsfordel, selv om en etter gjeldende regler ikke har fiktivfordel. Dette er fordelaktig for pensjonister som ikke har fiktivfordel etter gjeldende samordningsregler. Den største gruppen dette gjelder er pensjonister med pensjonsgrunnlag over 6 G.»

6.3.6 Deltidsfordelen

Hva gjelder forslaget om å avvikle deltidsfordelen, er meningene delte. *Næringslivets Hovedorganisasjon* og *Hovedorganisasjonen Virke* støtter forslaget. *Arbeidsgiverforeningen Spekter* kan ikke se at det er gode argumenter for å videreføre at det skal være en pensjonsmessig fordel å være deltidsansatt. De peker på at det er et uttalt mål å stimulere til heltidsstillinger, og at også pensjonssystemet må ivareta denne målsettingen.

Forsvar offentlig pensjon mener imidlertid at summen av avviklingen av deltidsfordelen og omleggingen fra fiktivfordel til sjablongmessig fradrag på 2 prosent vil være en svært kraftig innstramning i samlet alderspensjon for de lavest lønnede, som også er de som i størst grad arbeider deltid. De uttaler også at avviklingen av deltidsfordelen vil ramme kvinner i større grad enn menn. *Arbeidstakerorganisasjonene*, *Forsvar offentlig pensjon*, *Kommunal Landspensjonskasse*, *Landslaget for offentlige pensjonister*, *Pensjonistforbundet* og *NITO* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

6.3.7 Samordning med minstenivåtillegg

Arbeids- og velferdsdirektoratet uttaler:

«I utkastet til § 24 a nr. 5 foreslås det at tillegg etter folketrygdloven § 20-18 femte ledd (minstenivåtillegg individuelt) og § 20-20 (garantitillegg) skal gå til fradrag i alderspensjon fra tjenstepensjonsordning. Direktoratet uttaler at den faktiske størrelsen på minstenivåtillegget påvirkes av pensjonistens utbetalingshistorikk. Ut ifra sammenhengen i lovforslaget er det uklart om det er de faktiske tilleggene som kommer til utbetaling eller eventuelle beregnede størrelser som skal brukes. NAV mener dette bør utredes nærmere.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Statens pensjonskasse gir uttrykk for lignende synspunkter.

offentlig tjenestepensjon finner sted, til og med det siste året før det året slikt uttak finner sted, eller om et annet tidspunkt skal legges til grunn.

6.3.8 Behov for øvrige regelendringer

Statens pensjonskasse uttaler:

«Det er SPKs erfaring at det først er når alle detaljer i forskriftene er kjent, at optimale IKT-løsninger kan utvikles og riktige ytelser og premier kan beregnes, slik medlemmer og arbeidsgivere forventer. Av forskrifter som derfor raskt må være på plass, er regler for:

- Vekting av delingstall ved gjeninntreden i offentlig stilling
- Samordning ved beregning av brutto ektefellepensjon»

Statens pensjonskasse etterlyser også en hjemmel for at tjenestepensjonsleverandørene årlig kan innhente opplysninger om pensjonsbeholdninger fra Arbeids- og velferdsetaten, blant annet for å kunne beregne riktig premie til arbeidsgiverne.

Statens pensjonskasse påpeker videre at det bør gis retningslinjer for tjenestepensjonsleverandørenes estimering av medlemmenes fremtidige pensjonsbeholdninger, til bruk ved den årlige premiefastsettelsen, slik at man sikrer en mest mulig ensartet praksis.

Kommunal Landspensjonskasse mener at departementet i en forskrift bør presisere om opptjent pensjonsbeholdning i det året en tar ut full alderspensjon fra den offentlige tjenestepensjonsordningen og senere år skal holdes utenfor samordningen, slik det er etter gjeldende regler. Kommunal Landspensjonskasse påpeker videre at det er behov for regler om beregning av samordningsfradrag i bruttoberegnet ektefellepensjon for alderspensjon fra folketrygden. Videre påpeker de at det er behov for forskrifter om:

- vekting av justeringstall ved gjeninntredning i medlemspliktig stilling i offentlig tjenestepensjon etter fylte 67 år og senere nytt uttak av alderspensjon,
- fradrag for alderspensjon i folketrygden etter samordning av flere offentlige tjenestepensjoner,
- pensjonsbeholdning som skal oppgis fra Arbeids- og velferdsetaten til pensjonsinnretningene, dersom uttak av alderspensjon i folketrygden skjer tidligere enn uttak av offentlig tjenestepensjon, og
- hvorvidt samordningsbeholdningen skal beregnes ut fra opptjent pensjonsbeholdning i folketrygden til og med måneden før uttak av

Forsvar offentlig pensjon uttaler:

«Det foreslås ikke å rette opp i den uretten som er begått mot mange med oppsatt rett ved at man samordner oppsatt rett med privat AFP, for de som har rett på begge deler.»

Arbeidstakerorganisasjonene og *NITO* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

6.4 Departementets vurdering og forslag

6.4.1 Innledning

Gjeldende samordningsregelverk for eldre årskull har bestemmelser om hvordan samordningsfradraget skal fastsettes når tjenestepensjonen og folketrygden tas ut fra samme tidspunkt, og hvordan det skal fastsettes når pensjonene tas ut på ulike tidspunkt. Det er også gitt regler for hvordan samordningen skal skje når det ikke er opptjent full tjenestepensjon. Gjeldende regler for hvordan uttakstidspunkt og tjenestetid skal påvirke samordningen, videreføres i departementets forslag til samordningsregler for ny alderspensjon fra folketrygden. Videre mener departementet at deler av alderspensjonen fra folketrygden fortsatt skal holdes utenfor samordningen, og det foreslås hvordan disse samordningsfrie delene skal utformes. De delene av folketrygden som holdes utenfor samordningen, omtales ofte som samordningsfordeler.

Departementet foreslår i punkt 6.4.2 at det skal fastsettes en samordningsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av samordningsfradraget, og at samordningsbeholdningen skal divideres med folketrygdens delingstall. I punkt 6.4.3 foreslår departementet at prinsippet om at samordningen skal foretas som om tjenestepensjonen og alderspensjonen fra folketrygden blir tatt ut samtidig videreføres. I punkt 6.4.4 foreslår departementet å videreføre samordningsfordeler, og det foreslås hvordan de samordningsfrie delene av alderspensjonen fra folketrygden skal utformes. I punkt 6.4.5 beskrives hvordan samordningsfradraget skal fastsettes når det ikke er opptjent full tjenestepensjon. Punkt 6.4.6 inneholder departementets vurderinger og forslag med hensyn til samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Se punkt 6.5.3 om forslag til utforming av lovendringer.

Som det er redegjort for i punkt 6.3.8, har flere høringsinstanser påpekt nødvendigheten av ytterligere detaljerte regler for levealdersjustering og samordning. Departementet tar disse innspillene med seg i det videre arbeidet.

Med hensyn til Statens pensjonskasses ønske om en hjemmel for at tjenstepensjonsleverandørene årlig kan innhente opplysninger om pensjonsbeholdninger fra Arbeids- og velferdsetaten, blant annet for å kunne beregne riktig premie til arbeidsgiverne, viser departementet til lov om Statens pensjonskasse § 45 fjerde ledd, hvor det fremgår at «Folketrygdens organer plikter uten godtgjørelse og uten hinder av en eventuell taushetsplikt å gi de opplysninger som Pensjonskassen trenger for å sikre riktig behandling av saker etter denne lov». Etter departementets syn gir denne bestemmelsen Statens pensjonskasse hjemmel til å innhente nødvendige opplysninger fra Arbeids- og velferdsetaten for å beregne pensjoner, beregne pensjonspremier og gi medlemmene opplysninger om hva forventet pensjon blir. Videre er bestemmelsen også dekkende for Statens pensjonskasses arbeid knyttet til medlemsvirksomhetenes regnskap og arbeid knyttet til å gi innspill til statsbudsjettet.

6.4.2 Samordningsbeholdning

I høringsnotatet foreslo departementet at fradrag i tjenstepensjonen for alderspensjon opptjent etter nye regler i folketrygden skulle beregnes med utgangspunkt i en samordningsbeholdning, på grunnlag av opptjent pensjonsbeholdning og eventuell garantipensjonsbeholdning i folketrygden.

Som omtalt i punkt 6.3.1, har Arbeids- og velferdsdirektoratet påpekt at begrepet «pensjonsbeholdning» i folketrygdsammenheng kun brukes om beholdningen etter folketrygdloven § 20-4. Direktoratet uttaler at det kan bli utfordrende for samhandlingen mellom tjenstepensjonsordningene og Arbeids- og velferdsetaten, samt for veiledning av brukerne, dersom samme begrep anvendes for flere typer beholdninger. For å unngå å måtte bruke et nytt begrep for pensjonsbeholdning etter folketrygdloven § 20-4 i forbindelse med samordning, mener direktoratet at begrepet pensjonsbeholdning i denne konteksten bør beholdes beholdningen etter § 20-4. Departementet foreslår i samsvar med direktoratets innspill, å bruke «beholdningene» som samlebegrep for pensjonsbeholdningen etter § 20-4, garanti-

pensjonsbeholdningen etter § 20-11 og eventuelt garantitillegg etter § 20-20 omregnet til beholdning.

Videre i høringsnotatet ble det foreslått at samordningsfradraget skal fastsettes ved at samordningsbeholdningen divideres med folketrygdens delingstall.

Departementet viser til at det med dette forslaget i utgangspunktet vil være samsvar mellom levealdersjusteringen av alderspensjonen i folketrygden og samordningsfradraget i alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen. Departementet vil påpeke at samordningsfradraget, på samme måte som etter dagens regler, ikke kan settes høyere enn brutto tjenstepensjon.

I punkt 5.4.3 foreslår departementet at det fastsettes en nedre grense på 1,000 på justeringstallene. Dette er en videreføring av de prinsippene som gjelder i dagens regler. Bruttopensjonen vil da ikke kunne overstige nivået på bruttopensjonen før levealdersjustering. Det er likevel et unntak for personer født i årene 1954–1962 som ledd i avtalen av 3. mars 2018 om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor. For denne gruppen kan den nedre grensen for justeringstallet ved levealdersjusteringen av bruttopensjonen være noe lavere enn 1,000. Det vises til omtale i 7.4.1. I høringsnotatet har departementet ikke foreslått en tilsvarende begrensning på delingstallet som skal benyttes for å fastsette samordningsfradraget. Dette er også en videreføring av dagens regler.

Flere av høringsinstansene, blant annet *Kommunal Landspensjonskasse* og *Arbeidstakerorganisasjonene* har kommentert at departementet foreslår at det ved levealdersjustering av bruttopensjonen skal være en nedre grense på justeringstallene på 1,000, og de mener at det er urimelig at det ikke foreslås en tilsvarende nedre grense ved levealdersjustering av samordningsfradraget.

Arbeidstakerorganisasjonene, med tilslutning av *NITO*, viser til at konsekvensen av dagens regel er tap av tjenstepensjon for dem som arbeider utover den alderen der begrensningen blir effektiv, og at høyere alderspensjon fra folketrygden som skyldes færre år som pensjonsmottaker, gir tilsvarende reduksjon i årlig netto tjenstepensjon. De viser til at dette har gitt flere null i tjenstepensjon. De mener denne regelen er sterkt urimelig.

Departementet mener de prinsippene som gjelder i dagens samordningsregler bør videreføres. Det innebærer at det ikke settes noen nedre grense for delingstallene som benyttes i samordningsfradraget. Som nevnt, er det imidlertid nedfelt i avtalen om tjenstepensjon for ansatte i

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at reglene for levealdersjustering av bruttopensjon som skal samordnes med gammel folketrygd skal endres, slik at bruttopensjonen kan bli høyere enn 66 prosent. Dette punktet i avtalen innebærer at personer født i årene 1954–1962, som skal få brutto tjenstepensjon samordnet delvis med gammel og delvis med ny alderspensjon fra folketrygden, vil få noe bedre uttelling når de kompenserer for levealdersjusteringen, se nærmere omtale under punkt 7.4.1.

Utover spørsmålet om en nedre grense på delingstallet som samordningsbeholdningen skal divideres med, har ingen høringsinstanser hatt synspunkter på forslaget. Departementet foreslår på dette grunnlag at det skal fastsettes en samordningsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av samordningsfradraget, og at samordningsbeholdningen skal divideres med folketrygdens delingstall.

Se punkt 6.5.3 om forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

6.4.3 Videreføring av prinsippet om samtidig uttak av tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden

Etter gjeldende regler skal det ved uttak av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning gjøres fradrag for alderspensjon fra folketrygden. Samordningen skal tidligst skje fra 67 år, også når det er tatt ut tjenstepensjon etter særaldersgrense eller AFP før 67 år.

Fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden fra 62 år ble innført i 2011. Det ble samtidig innført regler i samordningsloven for hvordan fradrag for alderspensjon med gamle opptjeningsregler skulle fastsettes ved ulike aldre for uttak av alderspensjon fra folketrygden og fra tjenstepensjonsordningen. Etter reglene som ble innført 1. januar 2011, samordnes offentlig tjenstepensjon med gammel alderspensjon fra folketrygden som om de to ytelsene ble tatt ut samtidig.

I høringsnotatet ble det foreslått å videreføre dette prinsippet.

Med hensyn til tilfeller der folketrygdens alderspensjon tas ut samtidig med tjenstepensjonen, ble det i høringsnotatet foreslått at samordningen skal ta utgangspunkt i de beholdningene som er tjent opp i folketrygden da tjenstepensjonen tas ut, og at delingstallet som gjelder da tjenstepensjonen tas ut, skal benyttes for å beregne samordningsfradraget.

Med hensyn til tilfeller der folketrygdens alderspensjon er tatt ut før tjenstepensjonen, ble

det i høringsnotatet foreslått at samordningen skal ta utgangspunkt i beregnede beholdninger, det vil si de beholdningene vedkommende ville hatt, dersom alderspensjonen fra folketrygden ble tatt ut samtidig med tjenstepensjonen.

Også for tilfeller med uttak av delvis tjenstepensjon ble det i høringsnotatet foreslått at samordningen skulle skje som om folketrygden og tjenstepensjonen ble tatt ut samtidig. Det ble foreslått at samordningsfradraget i slike tilfeller, på samme måte som i dag, skulle settes ned forholdsmessig, etter hvor stor del av tjenstepensjonen som er tatt ut.

Arbeidstakerorganisasjonene, med tilslutning av NITO, har i sin høringsuttalelse foreslått at samordningen kan gjennomføres med endelig virkning ved 67 år, under forutsetning av at medlemmet har full opptjening. Offentlig tjenstepensjon blir dermed en nettoordning fra 67 år for dem som har full tjenestetid. Ingen andre høringsinstanser har hatt merknader til forslaget om en videreføring av prinsippet om samtidig uttak av tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden.

Departementet viser til at dagens bruttoordning gir et løfte om en samlet ytelse fra folketrygden og fra tjenstepensjonsordningen på 66 prosent ved full opptjeningstid. Dersom opptjening av alderspensjon fra folketrygden etter fylte 67 år skulle holdes utenfor samordningen for personer som fortsetter i offentlig stilling, ville samlet pensjon overstige 66 prosent av pensjonsgrunnlaget tillagt verdien av samordningsfordelene. Prinsippet om samtidig uttak i samordningen innebærer at bruttogarantien er den samme for alle, uavhengig av hvor lenge de fortsetter i offentlig stilling. Departementet mener at bruttogarantien bør ligge fast.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at prinsippet i gjeldende regler om at offentlig tjenstepensjon skal samordnes som om folketrygden og tjenstepensjonen ble tatt ut samtidig, også skal gjelde for samordning med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler.

Departementet foreslår at når tjenstepensjon og alderspensjonen fra folketrygden tas ut samtidig ved 67 år eller senere, skal beholdningene i folketrygden på uttakstidspunktet legges til grunn for samordningen.

Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, foreslås det at det likevel skal legges til grunn en ugradert ytelse i beregningen av beholdningene og samordningsfradraget. Ved uttak av delvis tjenstepensjon, skal samordningsfradraget etter forslaget settes ned forholdsmessig, etter hvor stor del av tjenstepensjonen som er tatt ut.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Når den resterende delen av tjenestepensjonen tas ut, foreslås det at det på samme måte skal foretas en ny samordning av denne delen av pensjonen. Også ved uttak av delvis tjenestepensjon skal det etter forslaget samordnes som om folketrygden og tjenestepensjonen tas ut samtidig.

Departementet foreslår videre at når alderspensjonen fra folketrygden tas ut før tjenestepensjonen, skal beholdningene som pensjonisten ville ha tjent opp i folketrygden dersom pensjonene hadde vært tatt ut samtidig, legges til grunn for samordningen. All opptjening i folketrygden frem til tidspunktet for uttak av tjenestepensjon skal inngå i de beregnede beholdningene, og delings-tallet som gjelder på samordningstidspunktet skal benyttes for å beregne samordningsfradraget.

Departementet foreslår at ved uttak av delvis tjenestepensjon, skal samordningen skje som om folketrygden og tjenestepensjonen ble tatt ut samtidig. Departementet foreslår at i slike tilfeller skal samordningsfradraget, på samme måte som i dag, settes ned forholdsmessig, etter hvor stor del av tjenestepensjonen som er tatt ut.

Se punkt 6.5.3 om forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

6.4.4 Samordningsfordeler

6.4.4.1 Videreføring av samordningsfordeler

I høringsnotatet viste departementet til at dagens samordningsregler er utformet slik at fradraget for alderspensjonen fra folketrygden er lavere enn den faktiske utbetalte alderspensjonen fra folketrygden. Samlet utbetalt pensjon blir dermed høyere enn brutto tjenestepensjon. De delene av folketrygden som holdes utenfor samordning, omtales ofte som samordningsfordeler. I høringsnotatet ble det foreslått at det skal være samordningsfrie deler også når pensjonen fra folketrygden er opptjent etter nye opptjeningsregler.

Næringslivets Hovedorganisasjon mener en videreføring av samordningsfordeler vanskelig kan rettferdiggjøres overfor øvrige deler av norsk arbeidsliv. Flertallet av høringsinstansene uttrykker imidlertid ønske om at det også skal være samordningsfordeler i samordningen med ny alderspensjon.

Enkelte høringsinstanser støtter høringsnotatets forslag til videreføring av samordningsfordelene. Blant annet uttaler KS at prinsippene for nytt samordningsfradrag er vesentlig forenkende og sikrer en jevnere fordeling av samordningsfordelene.

Departementet foreslår å videreføre samordningsfrie deler i ny alderspensjon.

Departementets forslag med hensyn til størrelsen på de samordningsfrie delene fremgår av punktene 6.4.5.2 og 6.4.5.3.

6.4.4.2 Samordningsfritt kronebeløp

I høringsnotatet ble det foreslått at et kronebeløp på 2,5 G skulle holdes utenom samordningsbeholdningen. Dette skulle gjøres ved å la kronebeløpet gå til fradrag før samordningsbeholdningen fastsettes.

Et samordningsfritt kronebeløp på 2,5 G tilsvarer en årlig ytelse på 0,19 G ved uttak fra 67 år, før levealdersjustering. I høringsnotatet ble det vist til at den økonomiske verdien av et kronebeløp på 2,5 G er litt lavere enn gjennomsnittet av dagens grunnpensjonsfordel, beregnet ved 67 år til enslige og gifte.

Pensjonistforbundet mener at å omgjøre grunnpensjonsfordelen til et kronefradrag tilsvarende 2,5 G er svært uheldig fordelingsmessig, fordi enslige får en redusert fordel, mens gifte og samboende får en økt fordel.

Departementet viser til at forskjellen i grunnpensjon mellom gifte og enslige er vesentlig lavere enn tidligere, og forslaget om et sivilstands-uavhengig kronebeløp vil derfor ha moderate effekter på fordeling mellom gifte og enslige. Departementet kan heller ikke se at det er viktige grunner til at det skal være høyere samordningsfordeler for enslige enn for gifte i regelverket for å samordne alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger med ny alderspensjon fra folketrygden. Departementet foreslår at verdien av grunnpensjonsfordelen videreføres uavhengig av sivilstand.

Noen av høringsinstansene er kritiske til dimensjoneringen av samordningsfordelene i departementets forslag i høringsnotatet. Enkelte mener at de foreslåtte parameterne er for lave, og at verdien av dagens samordningsfordeler ikke blir videreført. Blant annet har *Arbeidstakerorganisasjonene* understreket at det er viktig at verdien av samordningsfordelene opprettholdes. De viser til at beregningene av den samlede verdien på samordningsfordelene, som er utført på faktiske populasjoner og som gjengis i høringsnotatet, viser lavere samordningsfordeler sammenlignet med i dag. For å motvirke dette, mener de at satsene innenfor den tekniske løsningen som departementet foreslår, må økes mye for å unngå utilsiktede og urimelige utslag for enkeltpersoner.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Pensjonistforbundet mener at forslaget til nye samordningsregler er helt urimelig og at det rammer de svakeste gruppene hardest. *Forsvar offentlig pensjon, Landslaget for offentlige pensjonister* og *Norsk Lokomotivmannsforbund* uttaler seg i samme retning.

Flere høringsinstanser har i sine hørings svar vært opptatt av at det med dagens samordningsregler er noen medlemmer som ikke får utbetalt tjenstepensjon. Dette har sammenheng med at størrelsen på samordningsfradraget i dag overstiger bruttopensjonen. Det er særlig personer med lavt pensjonsgrunnlag som ikke får utbetalt pensjon, men også andre, blant annet personer som står lenge i arbeid og som får utbetalt en høy alderspensjon fra folketrygden sammenlignet med pensjonsgrunnlaget i stillingen. Det må samtidig slås fast at bruttogarantien også er innfridd for denne gruppen.

Kommunal Landspensjonskasse påpeker i sitt hørings svar at det i deres ordninger vil bli en høyere andel pensjonister som ikke vil få utbetalt pensjon sammenlignet med i dag. Etter Kommunal Landspensjonskasses beregninger, vil denne andelen være særlig stor blant personer med rett til oppsatt pensjon.

Departementet ser at selv om bruttogarantien er oppfylt, vil det kunne fremstå som urimelig at personer som har rett til alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen, ikke får uttelling for innbetalte medlemsinnskudd i form av utbetalt pensjon.

Departementet viser til at det er nedfelt i avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at kronetillegget på 2,5 G skal gis som et tillegg til tjenstepensjonen, i stedet for som et fratrekk i samordningen. Den endrede innretningen på kronebeløpet, sammenlignet med forslaget i høringsnotatet, vil for de fleste mottakere gi den samme pensjonen. De som med forslaget i høringsnotatet ikke ville fått utbetalt tjenstepensjon eller fått en lavere pensjon enn den årlige ytelsen som tilsvare verdien av kronetillegget, vil etter avtalen få en pensjon tilsvarende 0,19 G, før levealdersjustering og tatt ut ved 67 år. Med denne justeringen vil alle med en opptjent rett til alderspensjon få utbetalt en ytelse fra den delen av bruttopensjonen som samordnes med ny alderspensjon.

Departementet viser til at med en samordningsfordel som er uavhengig av pensjonsgrunnlaget, vil, som i dag, personer med lave og moderate pensjonsgrunnlag få høyere kompensasjonsgrader enn personer med høye pensjonsgrunnlag. Dette forsterkes gjennom at et slikt kronebeløp, i tråd med avtalen av 3. mars 2018, omgjøres fra en

samordningsfri del av opptjeningen i folketrygden til et tillegg i pensjonen etter samordning.

Statens pensjonskasse har anslått at et kronebeløp på 2,5 G vil løfte gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for statsansatte og lærere med full tjenestetid fra 66 prosent til i underkant av 70 prosent. For brede grupper i Kommunal Landspensjonskasse er det anslått at et kronebeløp på 2,5 G vil løfte gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for dem med full opptjening til i underkant av 70 prosent.

Departementet foreslår at det faste kronebeløpet gis som et tillegg etter samordning, tilsvarende 2,5 G før levealdersjustering og tjenestetidsavkortning.

Se punkt 6.5.3 om forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

6.4.4.3 Samordningsfri andel av opptjent alderspensjon fra folketrygden

I høringsnotatet ble det foreslått at 2 prosent av den faktiske eller beregnede pensjonsbeholdningen, inkludert eventuell garantipensjonsbeholdning, skulle gjøres samordningsfri. Departementet viste til at en slik samordningsfri del vil gi en høyere kompensasjonsgrad, jo høyere opptjeningen av alderspensjon fra folketrygden er. Det ble vist til at med jevn inntekt i 40 år, vil en sats på 2 prosent øke kompensasjonsgraden med i overkant av 1 prosentpoeng for inntekter opp til 7,1 G.

Forslaget innebærer at for to personer med likt pensjonsgrunnlag, vil personen med høyest opptjening i folketrygden få den største samordningsfordelen. Forslaget har imidlertid ikke til hensikt å holde inntekter som er pensjonsgivende i folketrygden, men ikke i tjenstepensjonsordningen, utenfor samordning, slik tilfelle er med dagens fiktivfordelsregel, se punktene 3.3 og 6.3.5.

Mange av høringsinstansene er kritiske til at forslaget til nye samordningsregler innebærer at dagens fiktivfordel ikke videreføres. *Arbeidstakerorganisasjonene* mener for eksempel at bortfall av fiktivfordelen vil få dramatiske negative konsekvenser for grupper med betydelig overtid og tillegg som ikke er pensjonsgivende. Videre viser de til at de nye samordningsreglene delvis vil ramme personer som i dag allerede har gått av med pensjon, og fullt ut ramme personer som har kort tid igjen til pensjonsalder. *Forsvarets seniorforbund* påpeker at mange ansatte i staten har en betydelig aktivitetsbasert inntekt (som følge av vakt, øvelser, fartøytjeneste etc.), som ikke er pensjonsgivende i Statens pensjonskasse. De mener at det

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

vil være urimelig, dersom personer i denne gruppen skal få vesentlig dårligere pensjon etter samordning, sett i forhold til sammenlignbare grupper.

Departementet viser til at fiktivfordelsregelen har vært begrunnet med at det ikke skal samordnes med inntekter som ikke er pensjongivende i tjenstepensjonsordningen. Departementet viser til at slik fiktivfordelsregelen er utformet, kan tilleggspensjon som er tjent opp av inntekt som ikke er pensjongivende i tjenstepensjonsordningen, bare holdes utenfor samordning så lenge denne inntekten har ført til at tilleggspensjonen blir større enn den fiktive tilleggspensjonen som beregnes med utgangspunkt i pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen (sluttlønnen). Individuelle opptjeningsprofiler vil være bestemmende for om deler av tilleggspensjonen holdes utenom samordningen eller ikke. For en person som har høyere inntektsvekst enn veksten i grunnbeløpet, kan økt tilleggspensjon fra folketrygden som følge av inntekter som ikke er pensjongivende i tjenstepensjonsordningen, likevel gå til fullt fradrag i tjenstepensjonen. En annen person uten annen inntekt enn den som har vært pensjongivende i tjenstepensjonsordningen, vil likevel få deler av tilleggspensjonen holdt utenfor samordning, dersom veksten i pensjonsgrunnlaget er svakere enn veksten i grunnbeløpet. Departementet mener at dagens fiktivfordelsregel er lite treffsikker og at den derfor ikke bør videreføres.

Departementet har vurdert om det er mulig og ønskelig å unnta alderspensjon fra folketrygden opptjent på grunnlag av inntekter som ikke er pensjongivende i tjenstepensjonsordningen fra samordningen. Departementet påpeker at det i punkt 6.4.5 er foreslått at samordningsfradraget fortsatt skal avkortes for personer som ikke har full opptjening i tjenstepensjonsordningen. Dette vil ivareta et vesentlig hensyn knyttet til personer med deler av folketrygdopptjeningen som stammer fra år uten medlemskap i en offentlig tjenstepensjonsordning.

Departementet påpeker videre at det ikke er klart definert hvilke typer inntekter som skulle føre til samordningsfordeler. I dagens regelverk vil personer med ti års opptjening av tilleggspensjon i privat sektor, etterfulgt av 30 års opptjening i offentlig sektor, få en høyere tilleggspensjon fra folketrygden enn en person som bare har jobbet 30 år i offentlig sektor. I begge tilfeller vil det likevel gjøres fradrag for hele tilleggspensjonen, slik at økt opptjening i folketrygden som følge av inntekt som ikke gir opptjening i tjenstepensjons-

ordningen går til fullt fradrag. Departementet vil videre påpeke at folketrygdens nye opptjeningsregler bare gir uttelling for inntekt opp til 7,1 G. Inntekter utover det som inngår i pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen og som regnes som pensjongivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15, jf. skatteloven § 12-2, innebærer derfor ikke nødvendigvis høyere opptjening av inntektpensjon i folketrygden.

Departementet har i utformingen av forslagene til regler for samordning av offentlig tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler, lagt vekt på at reglene skal være så enkle som mulig, men fortsatt sikre gode pensjonsnivåer for offentlig ansatte. Regler som på en treffsikker måte sikrer at samordningsfradrag for alderspensjon fra folketrygden tar hensyn til forskjeller i hvilke inntekter som gir opptjening i folketrygden og i tjenstepensjonsordningen, vil nødvendigvis komplisere samordningsregelverket betraktelig.

Departementet viser til at etter dagens samordningsregler har personer med jevn inntekt bare en grunnpensjonsfordel. Med en samordningsfri andel av pensjonsbeholdningen og eventuell garantipensjonsbeholdning får imidlertid alle en samordningsfordel utover det som følger av det samordningsfrie kronebeløpet, samtidig som størrelsen på samordningsfordelen er høyere, jo høyere opptjeningen i folketrygden er. Den samordningsfrie andelen av pensjonsbeholdningen medfører at enslige med jevn inntekt vil komme om lag like godt ut som etter dagens samordningsregler. På denne bakgrunn opprettholder departementet forslaget i høringsnotatet om at samordningsfradraget for folketrygden bør knyttes til beholdningene som ligger til grunn for utmåling av alderspensjon fra folketrygden, og at en andel av beholdningene skal holdes utenfor samordning. Departementet mener at det også bør være en samordningsfri andel av et eventuelt garantitillegg, omregnet til beholdning, etter folketrygdloven § 20-20.

Statens pensjonskasse har tidligere anslått at en proSENTSATS på 2 prosent, i tillegg til et kronebeløp på 2,5 G, vil løfte gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for stats- og skoleansatte med full tjenestetid videre opp til om lag 71 prosent. For brede grupper i Kommunal Landspensjonskasse er det anslått at en proSENTSATS på 2 prosent i tillegg til et kronebeløp på 2,5 G, vil løfte gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for dem med full opptjening til om lag 70,5 prosent.

Departementet foreslår at samordningsfordelen skal utgjøre 2 prosent av beholdningene.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Se punkt 6.5.3 om forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

6.4.4.4 Samordningsfordel knyttet til redusert stillingsandel

I dagens samordningsregelverk justeres fradraget for grunnpensjonen også for stillingsandelen (gjennomsnittlig deltidsprosent). Dette omtales gjerne som en *deltidsfordel*, og den innebærer at for to personer med samme pensjonsgrunnlag i tjenstepensjonsordningen, men med ulik stillingsandel, blir fradraget for grunnpensjonen lavere for den som har lavest stillingsandel. Samlet pensjon blir da høyere for personen med lavest stillingsandel. I høringsnotatet uttalte departementet at dette prinsippet er urimelig og ikke bør videreføres, men at det likevel er rimelig at samordningsreglene utformes på en slik måte at personer med lav pensjon får et noe gunstigere samordningsfradrag enn andre.

Det er delte meninger blant høringsinstansene på dette punktet. *Næringslivets Hovedorganisasjon*, *Hovedorganisasjonen Virke* og *Arbeidsgiverforeningen Spekter* støtter forslaget. På den annen side mener *Forsvar offentlig pensjon* at forslaget vil være en sterk innstramning i samlet alderspensjon for de lavest lønnede, som også er de som i størst grad arbeider deltid. De mener at forslaget vil ramme kvinner i større grad enn menn. *Arbeidstakerorganisasjonene*, *Forsvar offentlig pensjon*, *Kommunal Landspensjonskasse*, *Landslaget for offentlige pensjonister*, *Pensjonistforbundet* og *NITO* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

Departementet viser til at forslaget om et samordningsfritt kronebeløp på 2,5 G vil ha størst relativ betydning for personer med lavt pensjonsgrunnlag. Personer med lave pensjonsgrunnlag, for eksempel på grunn av deltidsarbeid, vil etter departementets forslag få gunstigere samordningsregler enn personer med høyere inntekt.

Departementet legger til grunn at personer med likt pensjonsgrunnlag bør få lik pensjon, og foreslår derfor at dagens deltidsfordel ikke videreføres i sin nåværende form i de nye samordningsreglene.

6.4.5 Samordningsfradrag når det ikke er opptjent full tjenstepensjon

Bruttopensjonen avkortes forholdsmessig når tjenestetiden er kortere enn kravet for full opptjening. For dem som fratrer med alderspensjon fra en stilling hos en arbeidsgiver med offentlig tjenstepensjonsordning, er kravet til full tjenestetid

30 år. For dem som har en oppsatt rett til tjenstepensjon, vil kravet til full opptjening avhenge av når de først ble medlemmer av ordningen. Kravet vil minst være 30 år, og det kan ikke overstige 40 år. Etter dagens samordningsregler foretas det i slike tilfeller også en forholdsmessig avkorting av samordningsfradraget.

I høringsnotatet foreslo departementet at slike regler også skulle gjelde ved samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med ny alderspensjon i folketrygden. Ingen av høringsinstansene hadde synspunkter på dette.

Departementet viser til at for dem som ikke har full opptjening i tjenstepensjonsordningen, vil etter forslaget en andel av folketrygdopptjeningen holdes utenfor samordningen. Uten en slik regel ville personer som har jobbet i offentlig sektor bare i deler av yrkeslivet, i mange tilfeller få en svært lav eller ingen tjenstepensjon fra arbeidsforholdet i offentlig sektor. Forslaget er derfor en forutsetning for at personer som i løpet av yrkeslivet har jobbet i både offentlig og privat sektor, får utbetalt en alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen, som står i forhold til den andelen av arbeidslivet de har jobbet i offentlig sektor.

Departementet viser til at det i høringsnotatet ble påpekt at personer som har manglende opptjening både i folketrygden og i tjenstepensjonsordningen, etter dagens regler utilsiktet kan få økte samordningsfordeler, utover grunnpensjons- og fiktivfordeler. Dette omtales gjerne som dobbeltavkorting. For eksempel får en person som har kun 15 års opptjening i tjenstepensjonsordningen og folketrygden, skjermet halvparten av folketrygden fra samordning, selv om folketrygden i sin helhet er opptjent samtidig med opptjeningen i tjenstepensjonsordningen.

Departementet vil påpeke at forslaget i høringsnotatet vil gi tilsvarende effekter for personer som ikke har full opptjening i tjenstepensjonsordningen og som har like lang opptjenings-tid i folketrygden. I utgangspunktet mener departementet at det ikke er ønskelig at deler av folketrygden holdes utenom samordningen i slike tilfeller. Hensynet til personer som har opptjening både fra offentlig og privat sektor må etter departementets syn likevel veie tyngst.

Departementet foreslår derfor at når alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, skal samordningsfradraget avkortes forholdsmessig dersom tjenestetiden er kortere enn kravet for full tjenestetid.

Se punkt 6.5.3 om forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

6.4.6 Samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor

AFP i privat sektor ble gjort om fra en tidsbegrenset tidligpensjonsordning til en livsvarig ytelse i forbindelse med pensjonsreformen 1. januar 2011. Det er forutsatt at en tar ut alderspensjon fra folketrygden for rett til slik AFP. Det er i samordningsloven § 25 gitt særlige regler om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med AFP i privat sektor. Som nevnt gjøres det fradrag for hele AFP-ytelsen, men det gis et overgangstillegg på 85 prosent av samordningsfradraget. Overgangstillegget fases imidlertid ut over en tiårsperiode for årskull fra og med 1954-kullet, slik at personer fra og med 1963-kullet ikke får overgangstillegg.

Slik samordning har vært utsatt for kritikk og har også blitt tatt opp av *Forsvar offentlig pensjon*, *Arbeidstakerorganisasjonene* og *NITO* i forbindelse med høringen av nye samordningsregler for yngre årskull.

Departementet viser til at det er nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at den vedtatte innfasingen av strengere samordning av offentlig tjenestepensjon med ny, privat AFP for årskullene 1954–1962 ikke gjennomføres. Videre heter det i avtalen:

«For disse årskullene skal samordningen skje på samme måte som for de som er født før 1954, slik at det bare gjøres fradrag i bruttopensjonen for maksimalt 15 prosent av privat AFP.»

Det følger også av avtalen at alderspensjon fra bruttoordningen for dem som er født i 1963 eller senere, ikke skal samordnes med ny AFP i offentlig eller privat sektor.

Se punkt 6.5.4 om forslag til endringer i samordningsloven § 25.

6.5 De enkelte endringene i samordningsloven

6.5.1 Innledning

I dette punktet foreslår departementet endringer i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser, i tråd med forslagene i punkt 6.4. Forslaget til samordningsregler for overgangskullene er behandlet i punkt 7.5.4.

6.5.2 Samordningsloven § 24 – samordning med gammel alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19

Samordningsloven § 24 har i dag bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med pensjon fra folketrygden. Bestemmelsen ble vedtatt i forbindelse med pensjonsreformen fra 2011 og gir supplerende bestemmelser til samordningsloven §§ 19 og 23. Etter § 24 nr. 1 samordnes alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen med gammel alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 ved at det gjøres samordningsfradrag for grunnpensjon, tilleggspensjon, pensjonstillegg/sært tillegg og enkelte andre tillegg. Samordningen foretas tidligst fra måneden etter at pensjonisten fyller 67 år. Samordningsfradragene skal divideres med det aktuelle forholdstallet, avhengig av uttakstidspunktet, det vil si om pensjonene er tatt ut samtidig eller til forskjellig tid. I § 24 nr. 4 er det bestemt at samordningsfradraget reguleres etter folketrygdloven § 19-14 andre, fjerde og sjuende ledd.

Departementet foreslår at det presiseres i overskriften til bestemmelsen at den gjelder samordning med gammel alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19. Regler om samordning med ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 foreslås gitt i ny § 24 a, se punkt 6.5.3.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24.

6.5.3 Samordningsloven ny § 24 a – samordning med ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20

Departementet foreslår at det i samordningsloven ny § 24 a gis regler om samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20. I forhold til utkastet til § 24 a som har vært på høring, foreslår departementet enkelte presiseringer av lovteksten og noe justering av rekkefølgen på numrene. Dette skyldes blant annet innspill i høringen.

Ettersom ny alderspensjon fra folketrygden opptjenes i form av en beholdning, må det fastsettes en samordningsbeholdning som legges til grunn for samordningen, se forslaget i § 24 a nr. 1. I samme bestemmelse slås det fast at det er pensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-4, garantipensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-11 og eventuell garanti for opptjente rettigheter etter folketrygdloven § 20-20 som danner grunnlag for samordningsbeholdningen. Det er summen av pensjonsbeholdningen, garantipen-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

sjonsbeholdningen og den eventuelle garantien omregnet til beholdning som utgjør beholdningene som nevnt i § 24 a nr. 2. Dette er en oppfølging av Arbeids- og velferdsdirektoratets innspill i høringen om entydig begrepsbruk.

I § 24 a nr. 2 første ledd videreføres prinsippet om at samordningen tidligst skjer fra måneden etter at pensjonisten fyller 67 år. Dette gjelder også dersom det er tatt ut alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen før fylte 67 år etter særaldersgrense. Det er nødvendig med bestemmelser om hvilke beholdninger det skal tas utgangspunkt i, avhengig av uttakstidspunkt, se § 24 a nr. 2 første og andre ledd. Ved samtidig uttak av tjenestepensjon og folketrygd ved 67 år og senere, vil bestemmelsen innebære at en legger til grunn beholdningene på uttakstidspunktet, slik disse blir fastsatt etter folketrygdloven §§ 20-4 (pensjonsbeholdning), 20-11 (garantipensjonsbeholdning) og 20-20 (garantitillegg omregnet til beholdning). Det vil forholde seg tilsvarende for den som har tjenestepensjon etter særaldersgrense, som fra fylte 67 år forutsettes å ta ut alderspensjon fra folketrygden. Tjenestepensjonen blir i tilfeller med særaldersgrense levealdersjustert og samordnet med folketrygden ved fylte 67 år på samme måte som for dem med ordinær aldersgrense, og som tar ut tjenestepensjon og folketrygd samtidig ved den alderen. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen var tatt ut ved 67 år. Tilsvarende gjelder i andre tilfeller hvor alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før tjenestepensjonen. En må da legge til grunn de beholdningene pensjonisten ville hatt rett til, dersom alderspensjonen fra folketrygden var tatt ut samtidig med tjenestepensjonen.

Flere av høringsinstansene har påpekt at det er behov for enkelte avklaringer rundt fastsettningen av beholdningene. *Arbeids- og velferdsdirektoratet* viser til at det i høringsnotatet ikke er tatt stilling til hvem som skal beregne beholdningene som skal brukes når tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden ikke tas ut samtidig. Også *Statens pensjonskasse*, *Kommunal Landspensjonskasse* og *Gabler* omtaler denne problemstillingen. Det følger i dag av samordningsloven § 27 nr. 1 første punktum at pensjons- eller trygdeordninger som foretar beregning og utbetaling av ytelser som omfattes av samordningsloven, skal bistå hverandre med opplysninger om at ytelser er innvilget, endret eller opphørt. Det er gitt utfyllende bestemmelser i forskrift 27. juli 2000 nr. 727 om

registrering og utveksling av opplysninger (meldesystem) for å gjennomføre bestemmelsene i samordningsloven mv. Departementet viser til at *Arbeids- og velferdsdirektoratet* i sin høringsuttalelse skriver:

«Beholdningene skal beregnes på grunnlag av reglene i kapittel 20 i folketrygdloven, og NAV har kompetanse på å beregne beholdninger etter disse reglene. Vi mener derfor at det vil være hensiktsmessig at NAV foretar de delene av samordningsberegningene som NAV har spesiell kompetanse på. Det vil si beregning av beholdningene som skal inngå i beregningen av samordningsbeholdningen når tjenestepensjon og folketrygdpensjon ikke tas ut samtidig.»

Departementet støtter direktoratets synspunkter og legger til grunn at Arbeids- og velferdsetaten foretar beregningen av de nødvendige beholdningene som skal benyttes etter § 24 a nr. 2 første og andre ledd. Departementet tar sikte på en gjennomgang av meldeforskriften med hensyn til eventuelle tilpasninger som følge av forslagene i proposisjonen her. Når det gjelder beregning av samordningsbeholdningen og samordningsfradraget, jf. forslaget til § 24 a nr. 2 tredje ledd og nr. 3, legger departementet til grunn at dette gjøres av de enkelte tjenestepensjonsordningene, som ledd i samordningen av pensjonene.

I forlengelsen av denne problemstillingen påpeker *Arbeids- og velferdsdirektoratet* og *Statens pensjonskasse* at det må avklares hvilke konsekvenser det får for plikt- og rettighetsforholdet mellom pensjonisten, Arbeids- og velferdsetaten og tjenestepensjonsordningen at Arbeids- og velferdsetaten skal beregne de foreslåtte beholdningsstørrelsene for tjenestepensjonsordningene. Direktoratet uttaler at lovforslaget ikke kun legger opp til at det skal utveksles opplysninger om beregninger som allerede er gjort etter regler utenfor samordningsloven, men også til beregning av nye elementer som utelukkende skal brukes i samordningsberegninger. Etter direktoratets oppfatning bør en eventuell klage på samordningen og grunnlaget for denne rettes til tjenestepensjonsordningene. Departementet viser til at klager på samordningsvedtak i dag rettes til den tjenestepensjonsordningen som har foretatt samordningen og legger til grunn at dette også bør gjelde for samordningsvedtak etter de nye bestemmelsene om samordning som foreslås i proposisjonen her.

Etter at det er avklart hvilke beholdninger som skal legges til grunn, skal det gjøres fradrag med 2 prosent for å komme frem til samordnings-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

beholdningen. Bestemmelsen er utformet slik at samordningsbeholdningen skal utgjøre 98 prosent av beholdningene etter nr. 2 første og andre ledd, jf. forslaget til nr. 2 tredje ledd.

Samordningsfradraget fastsettes etter bestemmelsene i § 24 a nr. 3 ved å dividere samordningsbeholdningen med det aktuelle delingstallet, som er avhengig av uttakstidspunktet. Delingstallet som er fastsatt etter folketrygdloven § 20-13 legges til grunn.

I nr. 4 går det frem at tillegg etter folketrygdloven § 20-18 femte ledd, som ytes dersom utbetalt pensjon blir lavere enn satsen for garantipensjon, skal gå til fradrag i alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen. *Arbeids- og velferdsdirektoratet* og *Statens pensjonskasse* har påpekt at det bør presiseres hvilke beløp som skal legges til grunn ved samordningen. Departementet legger til grunn at det skal samordnes ut fra det beløpet som til enhver tid utbetales. Det følger av nr. 5 at det gis tillegg til tjenestepensjonen som tilsvarende 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp, dividert med det aktuelle delingstallet. Tillegget er et resultat av avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018. Tillegget erstatter det opprinnelige forslaget i høringsnotatet om et samordningsfritt kronebeløp. I nr. 6 og 7 foreslås det at samordningsfradragene skal begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid, og hvis tjenestepensjonen er gradert som følge av delvis uttak av pensjon. Det samme gjelder tillegget etter nr. 5. I nr. 8 foreslås det at samordningsfradraget etter nr. 3 skal reguleres årlig på samme måte som folketrygdens alderspensjon. Det gjelder også tillegget i tjenestepensjon etter nr. 5.

Ved uttak av alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen må det fastsettes beholdninger, jf. § 24 a nr. 2. Som omtalt ovenfor, skal beholdningene beregnes på tidspunktet for uttak av tjenestepensjonen. Pensjonsopptjening i ny alderspensjon skjer blant annet på grunnlag av pensjongivende inntekt, jf. folketrygdloven § 20-4 første ledd bokstav a. Pensjonsopptjeningen for et kalenderår tilføres pensjonsbeholdningen ved utløpet av året da fastsettingen av formues- og inntektskatt for det aktuelle året er ferdig, jf. folketrygdloven § 20-4 tredje ledd. På uttakstidspunktet vil derfor ikke all opptjening være tilført pensjonsbeholdningen, men vil tilføres på et senere tidspunkt. Dette kan omfatte både uttaksåret og inntil to år før uttaksåret. Departementet legger til grunn at all opptjening i utgangspunktet skal samordnes. Det er derfor nødvendig å gi regler om at slik opptjening skal inngå i samordningen etter hvert som den tilføres pensjonsbeholdningen i folketrygden, jf. for-

slaget til § 24 a nr. 9. Samordningen skal foretas fra samme tidspunkt som folketrygden omregnes. Ved helt uttak av alderspensjon i folketrygden, vil slik opptjening i folketrygden bli regnet om til årlig pensjon og legges til pensjonen som allerede er tatt ut. Det er dermed ikke tilstrekkelig bare å oppjustere den samordningsbeholdningen som er fastsatt på uttakstidspunktet etter § 24 a nr. 2. I tillegg er utbetalt pensjon levealdersjustert ut fra uttakstidspunktet, og utbetalt pensjon er regulert en eller flere ganger. Nærmere regler om slik samordning må fastsettes i forskrift.

Enkelte pensjonister fortsetter å tjene opp pensjon i folketrygden etter at de har tatt ut hel tjenestepensjon ved 67 år og senere. I høringsnotatet foreslo departementet at slik opptjening skal holdes utenfor samordning, jf. utkastet til ny § 24 a nr. 4 i høringsnotatet. *Statens pensjonskasse* uttalte i sitt høringsssvar at utformingen av bestemmelsen ga enkelte tolkningsproblemer. I tillegg ga Pensjonskassen uttrykk for at bestemmelsen om samordningsfritak må anvendes på årsbasis. En eventuell fordeling av inntekt før og etter pensjoneringsmåned vil være meget arbeidskrevende for tjenestepensjonsleverandørene.

Departementet viser til forslaget om at inntekt som legges til pensjonsbeholdningen etter uttak av tjenestepensjon skal inngå i samordningen etter hvert som den tilføres pensjonsbeholdningen i folketrygden, jf. forslaget til § 24 a nr. 9. Dette gjelder også opptjeningen i uttaksåret. Departementet foreslår derfor at det presiseres i bestemmelsen om samordningsfritak, at fritaket gjelder for inntekt fra og med året etter uttaket av hel tjenestepensjon. I høringsnotatet var for øvrig bestemmelsen om samordningsfritak foreslått plassert i nr. 4, men den foreslås nå plassert i nr. 10.

Etter departementets vurdering er det behov for utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av samordning etter samordningsloven § 24 a, og det foreslås derfor en forskriftshjemmel i § 24 a nr. 11.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24 a.

6.5.4 Samordningsloven § 25. Samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor

Samordningsloven § 25 har i dag bestemmelser om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med AFP i privat sektor. Bestemmelsene ble vedtatt i forbindelse med pensjonsreformen fra 2011 og innebærer at AFP går til fullt fradrag i tjenestepensjonen, men at det gis

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

et overgangstillegg på 85 prosent av fradraget for årskull til og med 1953-kullet. For yngre årskull fases overgangstillegget ut med 1/10 for hvert årskull fra og med 1954-kullet.

Departementet viser til avtalen av 3. mars 2018 om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor og foreslår at samordningsloven § 25 endres i tråd med avtalens punkt 8 femte og sjette avsnitt. Det skal i henhold til avtalen gjøres fradrag i tjenstepensjonen med maksimalt 15 prosent av privat

AFP for årskull til og med 1962-kullet, og det foreslås at dette reguleres i samordningsloven § 25 første ledd. Det følger av avtalen at den vedtatte innfasingen av strengere samordning av offentlig tjenstepensjon med ny, privat AFP for årskullene 1954–1962 ikke skal gjennomføres. Departementet foreslår derfor at bestemmelsene i någjeldende tredje ledd om overgangstillegg oppheves.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 25.

7 Overgangskullene 1954–1962. Levealdersjustering og innfasing av nye samordningsregler

7.1 Innledning og gjeldende rett

Personer som er født i perioden fra og med 1954 og til og med 1962, gjerne omtalt som overgangskullene, får én del av alderspensjonen fra folketrygden beregnet med gamle opptjeningsregler og én del beregnet med nye opptjeningsregler.

Gjeldende regler om levealdersjustering og samordning med gammel alderspensjon fra folketrygden omfatter årskullene til og med 1953-kullet. Gjeldende bestemmelser om levealdersjustering av offentlig tjenestepensjon følger av lov om Statens pensjonskasse § 24. Tilsvarende bestemmelser om levealdersjustering er tatt inn i de øvrige lovfestede offentlige tjenestepensjonsordningene og i de vedtektsfestede ordningene i kommunal sektor. Hovedreglene om samordning av offentlig tjenestepensjon med gammel folketrygd følger av samordningsloven §§ 19, 23 og 24.

I kapitlene 5 og 6 i proposisjonen her har departementet foreslått nye regler for levealdersjustering og samordning av ny alderspensjon fra folketrygden for personer født fra og med 1963, som har all opptjening i folketrygden etter nye opptjeningsregler.

I kapitlet her foreslår departementet hvordan levealdersjustering og nye samordningsregler skal utformes for overgangskullene. Videre foreslås det at innfasingen følger innfasingen av ny alderspensjon fra folketrygden.

Det vises for øvrig til fremstillingen av gjeldende rett i kapittel 3.

7.2 Høringsnotatet

7.2.1 Levealdersjustering for overgangskullene 1954–1962

I høringsnotatet ble det foreslått at levealdersjusteringen av brutto tjenestepensjon skal følge innfasingen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. Dette innebærer at brutto tjenestepensjon for

overgangskullene 1954–1962 må levealdersjusteres på to forskjellige måter, avhengig av om det skal samordnes med ny eller gammel alderspensjon fra folketrygden. Det vil si at 1954-kullet får 9/10 av brutto alderspensjon levealdersjustert etter gjeldende regler og 1/10 etter forslaget til nye regler. Videre blir 8/10 av alderspensjonen for 1955-kullet levealdersjustert etter gjeldende regler og 2/10 etter forslaget til nye regler, osv.

7.2.2 Innfasing av nye samordningsregler

I høringsnotatet ble det videre foreslått at også de nye samordningsreglene fases inn i takt med innfasingen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. For overgangskullene 1954–1962 vil dette virke som om det gjøres to samordningsfradrag. Ett fradrag som beregnes som om *all* opptjening hadde skjedd etter gamle opptjeningsregler og ett fradrag som beregnes som om *all* opptjening hadde skjedd etter nye opptjeningsregler. De to fradragene veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden.

Departementet foreslo videre i høringsnotatet at fradraget som er beregnet etter gamle regler ikke kan være høyere enn den bruttopensjonen som levealdersjusteres med justeringstall avledet av forholdstall, og at fradraget som er beregnet etter nye regler ikke kan være høyere enn den bruttopensjonen som levealdersjusteres med justeringstall avledet av delingstall.

7.3 Høringsinstansenes syn

Høringsnotatets forslag til levealdersjustering og innfasing av nye samordningsregler for overgangskullene 1954–1962 har i liten grad blitt særskilt kommentert av høringsinstansene.

Gabler kommenterer at personene i overgangskullene får kompliserte beregninger å forholde seg til.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

7.4 Departementets vurdering og forslag

7.4.1 Levealdersjustering for overgangskullene 1954–1962

I lys av at høringsnotatets forslag for innføring av levealdersjustering for overgangskullene i liten grad ble kommentert av høringsinstansene, fastholder departementet forslaget om at levealdersjusteringen av brutto tjenestepensjon skal følge innføringen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. Dette innebærer at brutto tjenestepensjon for kullene 1954–1962 må levealdersjusteres på to forskjellige måter, avhengig av hvilken folketrygd det skal samordnes med.

Bruttopensjonen som samordnes med gammel alderspensjon fra folketrygden, skal levealdersjusteres ved å benytte justeringstall som er lik folketrygdens forholdstall. Bruttopensjonen som samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, skal levealdersjusteres ved å benytte justeringstall som er lik folketrygdens delingstall dividert med 13,42.

Personer i overgangskullene vil dermed få en alderspensjon som er sammensatt av to deler. En del som er levealdersjustert med justeringstall avledet av forholdstall og vektet med andelen av alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter gammel opptjeningsmodell, og en del som er levealdersjustert med justeringstall avledet av delingstall og vektet med andelen av alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter ny opptjeningsmodell.

Etter gjeldende regler kan brutto tjenestepensjon øke ved arbeid etter 67 år til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. I punkt 5.4.3 foreslår departementet at en tilsvarende regel innføres for brutto tjenestepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden. Det vil si at det, som etter gjeldende regler, settes en nedre grense på justeringstallet på 1,000. Dersom man står i stilling utover den alderen da justeringstallet når 1,000, vil ikke bruttopensjonen øke ytterligere.

Departementet viser til pensjonsavtalen av 3. mars 2018, der det er enighet om justeringer i regelverket for å gi bedre pensjonsuttelling for dem som står i arbeid etter 67 år. Dette punktet i avtalen innebærer at personer født i årene 1954–1962, som skal få brutto tjenestepensjon delvis samordnet med gammel alderspensjon og delvis med ny alderspensjon fra folketrygden, vil få noe bedre uttelling når de kompenserer for levealdersjusteringen.

De fastsatte forholdstallene for kullene født i årene 1954–1956 innebærer at justeringstallene som skal benyttes på brutto tjenestepensjon som skal samordnes med gammel alderspensjon fra folketrygden, vil nå dagens nedre grense på 1,000 ved henholdsvis 68 år og 2 måneder, 68 år og 3 måneder og 68 år og 5 måneder. Tilsvarende justeringstall som skal benyttes på brutto tjenestepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, vil med de fastsatte delingstallene for kullene født i årene 1954–1956 og forslagene i proposisjonen her, nå nedre grense på 1,000 ved henholdsvis 69 år og 2 måneder, 69 år og 3 måneder og 69 år og 5 måneder. Gjeldende anslag på forholds- og delingstall for kullene født i årene 1957–1962 vil ha tilsvarende forskjeller med hensyn til når nedre grense nås i de to ulike beregningene, men grensene vil slå inn ved gradvis høyere alder.

Pensjonsavtalen av 3. mars 2018 innebærer at nedre grense i justeringstall etter begge beregninger settes ved samme alder, fra den alder når begrensningen i justeringstall som skal benyttes på brutto alderspensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden nås. Bruttopensjonen som skal samordnes med gammel alderspensjon fra folketrygden, kan ved full opptjening da bli høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, helt frem til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen, også i den delen av bruttopensjonen som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden.

Boks 7.1 illustrerer levealdersjustering av brutto tjenestepensjon ved bruk av justeringstall ved forskjellige avgangsalder. Det fremgår for eksempel at anslaget på delingstall for 1958-kullet ved 67 år er 15,57. Justeringstallet for 1958-kullet ved 67 år blir følgelig 1,160 (15,57/13,42). Delingstallet til 1958-kullet ved 69 år og 9 måneder anslås til 13,39. Fra og med denne alderen skal dermed justeringstallet som skal benyttes på den delen av brutto tjenestepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, etter forslaget begrenses til 1,000. Ved samme alder anslås det samme årskullets forholdstall til 0,937. Justeringstallet som skal benyttes på brutto tjenestepensjon som skal samordnes med gammel alderspensjon, skal etter forslaget og i tråd med avtalen av 3. mars 2018 fra og med denne alderen begrenses til 0,937. Brutto tjenestepensjon etter levealdersjustering kan etter forslaget dermed overstige brutto tjenestepensjon før levealdersjustering.

Se punktene 7.5.2 og 7.5.3 om forslag til utforming av lovforslaget.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Boks 7.1 Eksempler på levealdersjustering av brutto tjenestepensjon ved ulike uttaksaldrer

Forutsetninger:

Medlemmet er født i 1958. Medlemmet har et pensjonsgrunnlag på 500 000 kroner og full tjenestetid. Anslag på delingstallene for 1958-kullet ved ulike uttaksaldrer er gjengitt i tabellen:

Alder ved uttak av tjenestepensjon	67 år	68 år	69 år	70 år	71 år	72 år
Folketrygdens delingstall	15,57	14,77	13,98	13,19	12,41	11,63
Justeringstall uten begrensning	15,57 13,42	14,77 13,42	13,98 13,42	13,19 13,42	12,41 13,42	11,63 13,42
	=1,160	=1,101	=1,042	=0,983	=0,925	=0,867
Justeringstall (ny alderspensjon)	1,160	1,101	1,042	1,000	1,000	1,000
Folketrygdens forholdstall	1,090	1,034	0,979	0,924	0,869	0,815
Justeringstall (gammel alderspensjon)	1,090	1,034	0,979	0,937	0,937	0,937
Bruttopensjon før levealdersjustering	330 000	330 000	330 000	330 000	330 000	330 000
Bruttopensjon etter levealdersjustering	293 618	309 438	326 889	341 094	341 094	341 094

7.4.2 Innfasing av nye samordningsregler

Departementet viser til at høringsforslaget om den foreslåtte modellen for innfasing av samordning for årskullene 1954–1962 (overgangskullene) i liten grad ble kommentert av høringsinstansene.

I høringsnotatet ble det foreslått at de nye samordningsreglene også fases inn i takt med innfasingen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. For overgangskullene 1954–1962 vil dette virke som om det gjøres to samordningsfradrag. Ett fradrag som beregnes som om *all* opptjening hadde skjedd etter gamle opptjeningsregler og ett fradrag som beregnes som om *all* opptjening hadde skjedd etter nye opptjeningsregler. De to fradragene veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden.

Samordningsfradraget kan etter gjeldende regelverk ikke være høyere enn bruttopensjonen. Departementet foreslår at dette prinsippet også skal gjelde for overgangskullene, ved at de to fradragene begrenses på tilsvarende måte. Fradraget som er beregnet etter gamle regler, kan ikke være høyere enn den bruttopensjonen som levealdersjusteres med justeringstall avledet av forholdstall, og fradraget som er beregnet etter nye regler, kan ikke være høyere enn den bruttopensjonen som levealdersjusteres med justeringstall avledet av delingstall.

Resultatet blir som om det ble beregnet to nettoppensjoner som veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden. Gitt at man tar hensyn til at hvert av fradragene ikke kan være høyere enn den tilhørende bruttopensjonen, er det likevel to bruttopensjoner som veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden og to samordningsfradrag som veies på samme måte.

Det er ikke mulig å unngå at netto tjenestepensjon på individnivå blir forskjellig, avhengig av om den samordnes med gammel eller ny alderspensjon fra folketrygden. Departementets forslag vil sikre at det ikke blir for store forskjeller på tjenestepensjonen fra ett årskull til det neste.

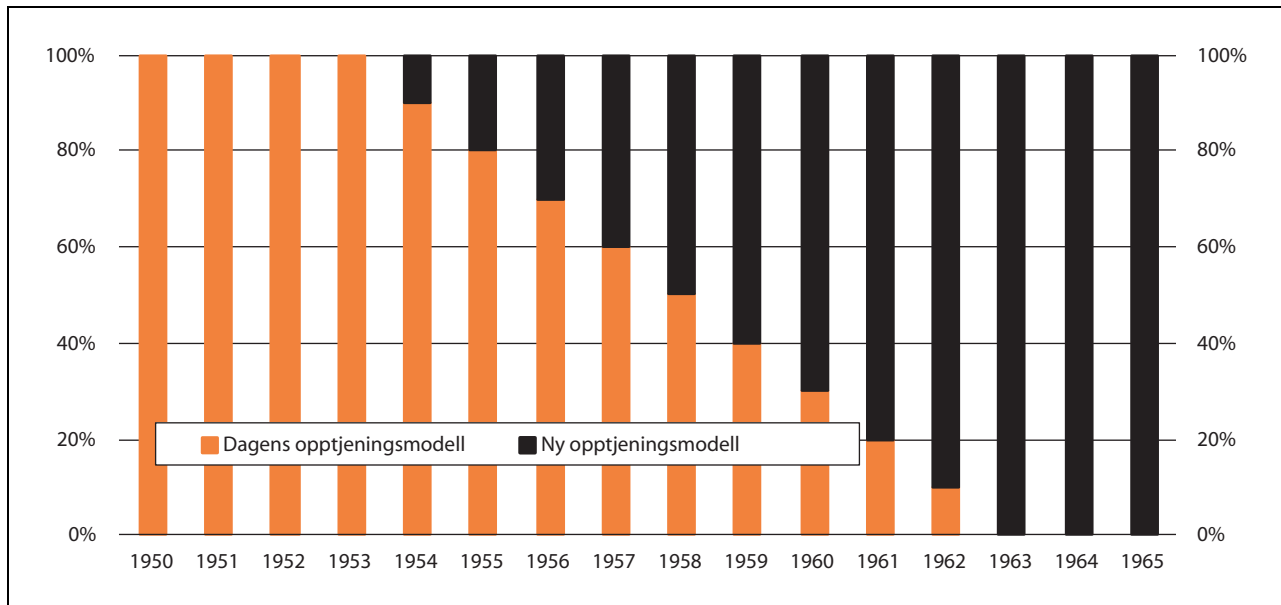
Andelene av opptjeningen av alderspensjonen fra folketrygden som skjer med henholdsvis gamle og nye opptjeningsregler for årskullene 1950–1965 illustreres i figur 7.1.

Forslaget til innfasing av nye samordningsregler vil gi et mer komplisert regelverk for årskullene 1954–1962, men departementet mener dette er nødvendig for å dempe terskelvirkninger på beregnet nettoppensjon mellom påfølgende årskull.

Departementet viser til tabell 9.14 i kapittel 9 om beregning av pensjonen for overgangskullene.

Se punkt 7.5.4 om forslag til utforming av lovforlaget.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 7.1 Andelen opptjening med henholdsvis gamle og nye opptjeningsregler

7.5 De enkelte lovendringene

7.5.1 Innledning

I punkt 7.5.2 foreslår departementet endringer i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene i tråd med forslagene i punkt 7.4. Videre foreslås det i punkt 7.5.3 nødvendige endringer i andre særskilte tjenstepensjonslover. Forslag til endringer i samordningsloven omtales i punkt 7.5.4.

7.5.2 Lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere

Statens pensjonskasse, pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. og pensjonsordningen for sykepleiere reguleres av henholdsvis lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere.

Departementet har i utkast til lov om Statens pensjonskasse § 24 foreslått at levealdersjusteringen skal skje ved bruk av justeringstall, som også er tilpasset nye opptjeningsregler i folketrygdloven. Departementet viser til at årskullene 1954–1962 får opptjening i folketrygden etter både gamle opptjeningsregler i folketrygdloven kapittel 19 og nye opptjeningsregler i folketrygdloven kapittel 20. Departementet foreslår at bestemmel-

ser om levealdersjustering for disse kullene reguleres i lov om Statens pensjonskasse ny § 24 a. Det vises til lovforslaget.

Departementet foreslår at det gis tilsvarende bestemmelse om levealdersjustering for overgangskullene i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. ny § 8 b og lov om pensjonsordning for sykepleiere ny § 10 b. Det vises til lovforslagene.

I lov om Statens pensjonskasse § 22 tredje ledd og 23 tredje ledd er det i dag henvisninger til bestemmelsen om levealdersjustering i lovens § 24. Ettersom departementet i proposisjonen her foreslår særlige regler om levealdersjustering for årskullene 1954–1962 i ny § 24 a, er det nødvendig å endre henvisningen. Tilsvarende gjelder i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 2 tredje ledd og § 8 nr. 1 tredje ledd og i lov om pensjonsordning for sykepleiere § 9 andre ledd og § 10 fjerde ledd. Det vises til lovforslagene.

7.5.3 Andre lover

7.5.3.1 Innledning

Departementet viser til at det er nødvendig med visse justeringer i de andre lovfestede tjenstepensjonsordningene, basert på forslagene i proposisjonen her, se punkt 2.4. Det er også nødvendig med enkelte justeringer i disse lovene som følge av forslagene i punkt 7.5.2, for årskullene 1954–1962.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

7.5.3.2 Lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

I lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 2 fjerde ledd er det i dag henvist til reglene om levealdersjustering i lov om Statens pensjonskasse § 24. Ettersom departementet i lov om Statens pensjonskasse ny § 24 a foreslår bestemmelser om levealdersjustering for årskullene 1954–1962, se punkt 7.5.2, er det nødvendig å endre henvisningen. Det vises til lovforslaget.

7.5.3.3 Lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse

I lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse § 3 andre ledd er det i dag henvist til reglene om levealdersjustering i lov om Statens pensjonskasse § 24. Ettersom departementet i lov om Statens pensjonskasse ny § 24 a foreslår bestemmelser om levealdersjustering for årskullene 1954–1962, se punkt 7.5.2, er det nødvendig å endre henvisningen. Det vises til lovforslaget.

7.5.3.4 Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer

I lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjerings-

medlemmer § 3-6 andre ledd første punktum og § 4-6 andre ledd første punktum er det i dag henvist til bestemmelsene om levealdersjustering i lov om Statens pensjonskasse § 24. Departementet foreslår at bestemmelsene om levealdersjustering for årskullene 1954–1962 som er foreslått i lov om Statens pensjonskasse § 24 a, jf. punkt 7.5.2, også gis virkning for alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 ved at henvisningene i § 3-6 andre ledd første punktum og § 4-6 andre ledd første punktum endres. Det vises til lovforslaget.

7.5.4 Samordningsloven

Departementet viser til at årskullene 1954–1962 får opptjening etter både nye og gamle opptjeningsregler i folketrygden. I § 24 i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser er det i dag bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med den alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter gamle opptjeningsregler. I ny § 24 a er det i proposisjonen her foreslått bestemmelser om samordning med den alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter nye opptjeningsregler, se punkt 6.5.3. Departementet foreslår at bestemmelser om samordning for årskullene 1954–1962 reguleres i samordningsloven ny § 24 b. Det vises til lovforslaget.

8 Beregning av individuell garanti for årskullene 1954–1958

8.1 Innledning og gjeldende rett

Levealdersjusteringen av offentlig tjenstepensjon innebærer at årlig alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen, på samme måte som alderspensjon fra folketrygden, reduseres ved gitt uttaksalder dersom levealderen øker. Bestemmelser om individuell garanti er tatt inn i lov om Statens pensjonskasse § 24 a, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 b og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 b. I tilsvarende bestemmelser som er innført i de supplerende særordningene for enkelte yrkesgrupper, blant annet lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, er det vist til lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Tilsvarende regler gjelder i de vedtektsfestede ordningene i kommunal sektor.

Etter lov om Statens pensjonskasse § 24 a første ledd omfatter garantien medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, det vil si personer født senest 31. desember 1958. Det følger av § 24 a andre til fjerde ledd at garantien sikrer disse medlemmene en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full tjenestetid også etter at pensjonen er levealdersjustert. Garantien gjelder tidligst fra 67 år for samlet alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenstepensjonsordning.

§ 24 a femte og sjette ledd gir nærmere regler om beregningen av den alderspensjonen fra folketrygden som skal legges til grunn. Bestemmelsene innebærer blant annet at dersom folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen, skal garanti-bestemmelsen gjennomføres som om begge pensjonene var tatt ut samtidig.

Gjeldende bestemmelser er begrenset til gammel alderspensjon fra folketrygden. Departementet foreslår i punkt 8.4 at bestemmelsen om individuell garanti utformes på en slik måte at den også omfatter ny alderspensjon fra folketrygden.

I Prop. 107 L (2009–2010) uttalte departementet at når lovregler for årskull fra og med 1954-kullet senere skulle utarbeides, ville det bli foretatt en særskilt vurdering av behovet for eventuelle

justeringer ut over det som fulgte av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 for de første årskullene etter 1958-kullet.

I avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018 heter det i punkt 7 at «... det videreføres en individuell garanti for årskullene 1959–1962 ved at disse årskullene får en andel av det garantitillegget som er gitt til og med 1958-kullet», og videre at «... også årskullene 1963–1967 gis et tillegg til pensjonen dersom de har opptjening før 2011». Departementet viser til at en videreført individuell garanti for kullene 1959–1962 tidligst vil komme til utbetaling fra 2026, da 1959-kullet fyller 67 år. Videre vises det til at tillegg til årskullene 1963–1967 tidligst vil komme til utbetaling i 2025, da 1963-kullet fyller 62 år. Departementet vil komme tilbake med nødvendige lovendringer som del av oppfølgingen av avtalen.

Det vises for øvrig til fremstillingen av gjeldende rett i kapittel 3.

8.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet viste departementet til at det blant annet i lov om Statens pensjonskasse § 24 a fjerde og femte ledd er presisert hvordan garanti-beregningen skal gjennomføres, dersom alderspensjonen er tatt ut henholdsvis før og etter 67 år. I disse bestemmelsene benyttes det begreper knyttet til de gamle opptjeningsreglene i folketrygden. Disse bestemmelsene er dermed ikke dekkende for årskull som også har alderspensjon opptjent etter de nye opptjeningsreglene. Det ble i høringsnotatet foreslått at paragrafen utformes på en slik måte at den dekker alderspensjon opptjent etter både nye og gamle regler. Endringene innebærer at bestemmelsene også dekker beregning av garantitillegg for årskullene født i 1954–1958. Omformuleringene innebærer for øvrig ingen endringer i beregningen av garantitillegg for årskull født før 1954. I tillegg foreslo departementet at bestemmelsene ble noe omredigert og flyttet til ny § 24 b.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

8.3 Høringsinstansenes syn

Arbeids- og velferdsdirektoratet er den eneste høringsinstansen som har uttalt seg eksplisitt om forslaget i høringsnotatet om beregning av individuell garanti for årskullene 1954–1958. *Direktoratet* uttaler:

«I dagens regler om garantert pensjonsnivå for personer født før 1959 (lov om Statens pensjonskasse § 24 a), er det spesifisert hvilke komponenter som skal regnes med som «alderspensjon fra folketrygden», jf. § 24 a andre ledd bokstav b. I den foreslåtte nye § 24 b er det ikke presisert hvilke komponenter som skal regnes med i «alderspensjon fra folketrygden», og hvordan man skal beregne «en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenstepensjonen.» (jf. forslaget § 24 b tredje ledd bokstav b). I kapittel 7.3. skriver departementet at «omformuleringene innebærer ingen endringer i beregningen av garantitillegg for årskull født før 1954.» Vi forstår det slik at det ved beregning av garantert pensjonsnivå vil måtte benyttes beholdninger som tilsvarer beholdningene som skal benyttes i samordning av tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden etter kapittel 20.»

Direktoratet anbefaler videre at detaljene med hensyn til hvilke elementer som skal inngå i beregningen, blir fastsatt i forskrift.

8.4 Departementets vurdering og forslag

I høringsnotatet foreslo departementet å tilpasse ordlyden i lovbestemmelsen om individuell garanti, slik at den også vil omfatte ny alderspensjon fra folketrygden. I forslaget til ny § 24 b i lov om Statens pensjonskasse ble det i tredje ledd brukt den nøytrale formuleringen «alderspensjon fra folketrygden», som skulle omfatte både ny og gammel alderspensjon fra folketrygden. Videre innebar forslaget en videreføring av prinsippet om at når alderspensjonen fra folketrygden tas ut før tjenstepensjonen, skal det legges til grunn at denne ble tatt ut samtidig med tjenstepensjonen. Departementet foreslo for øvrig ikke materielle endringer i bestemmelsen.

Som nevnt har Arbeids- og velferdsdirektoratet i høringsuttalelsen påpekt at forslaget til ny

utforming av bestemmelsen innebærer at nødvendige detaljer om beregningen av alderspensjonen er falt ut. Departementet viser til at gjeldende garantibestemmelse har detaljerte regler om hvilke komponenter som skal regnes med i «alderspensjon fra folketrygden», jf. lov om Statens pensjonskasse § 24 a femte og sjette ledd. Som det går frem av Prop. 107 L (2009–2010), punkt 5.3, ble bestemmelsen fra 2011 formulert slik at garantiberegningen gjennomføres som om alderspensjonen fra folketrygden og tjenstepensjonen var tatt ut samtidig. Det innebærer at fastsettingen av alderspensjonen i slike tilfeller, jf. lov om Statens pensjonskasse § 24 a andre ledd bokstav b, vil være den samme som den alderspensjonen tjenstepensjonen skal samordnes med. Departementet legger til grunn at den alderspensjonen fra folketrygden som skal legges til grunn etter forslaget til ny § 24 b tredje ledd bokstavene a og b vil være den samme alderspensjonen fra folketrygden som tjenstepensjonen er samordnet med etter forslaget til ny § 24 b andre ledd bokstav a. Det følger av de alminnelige samordningsbestemmelsene hvordan slik samordning skal gjennomføres.

Departementet opprettholder på denne bakgrunnen forslaget i høringsnotatet om endringer i bestemmelsen om individuell garanti, slik at denne også omfatter ny alderspensjon fra folketrygden.

Se punkt 8.5 om forslaget til utforming av lovendringer.

8.5 De enkelte lovendringene

8.5.1 Innledning

I dette punktet foreslår departementet endringer i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene i tråd med forslagene i punkt 8.4. Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere behandles i punktene 8.5.2 til 8.5.4. Videre foreslås det i punkt 8.5.5 nødvendige endringer i andre særskilte tjenstepensjonslover.

8.5.2 Lov om Statens pensjonskasse

Bestemmelser om et garantert pensjonsnivå (individuell garanti) for årskullene til og med 1958-kullet ble gitt i § 24 a i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse med virkning fra 1. januar 2011. Paragrafen gir nærmere regler for fastsetting av garantien. Det skal utbetales et garantitil-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

legg dersom summen av pensjoner er lavere enn det garanterte pensjonsnivået, som utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget for medlemmer som har full tjenestetid. Gjeldende bestemmelse har detaljerte regler om fastsetting av alderspensjon etter de gamle opptjeningsreglene i folketrygden. Departementet foreslår at bestemmelsen utformes slik at den også omfatter alderspensjon etter de nye opptjeningsreglene i folketrygden.

Det vises til lovforslaget, lov om Statens pensjonskasse § 24 b.

8.5.3 Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er regulert i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Regelverket er i store trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelser om individuell garanti ble gitt i lovens § 8 b med virkning fra 1. januar 2011.

Departementet foreslår at tilsvarende endringer som er foreslått for Statens pensjonskasse i punkt 8.5.2, gjøres i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 c.

8.5.4 Lov om pensjonsordning for sykepleiere

Pensjonsordningen for sykepleiere er regulert i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Regelverket er i store trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelser om levealdersjustering ble innført i lovens § 10 b med virkning fra 1. januar 2011.

Departementet foreslår at tilsvarende endringer som er foreslått for Statens pensjonskasse i punkt 8.5.2, tas inn i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 c.

8.5.5 Andre lover

8.5.5.1 Innledning

Som det er gjort rede for i punkt 2.4, mener departementet at det er nødvendig med visse justeringer i de andre lovfestede tjenstepensjonsordningene, basert på forslagene i proposisjonen her. Det er også nødvendig med enkelte justeringer i

disse lovene som følge av forslagene i punkt 8.5.2 om endringer i reglene om garantert pensjonsnivå.

8.5.5.2 Lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Ifølge § 2 femte ledd i lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, kan et medlem ha rett til individuell garanti etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Departementets forslag til endringer i bestemmelsen om individuell garanti, se punkt 8.5.2, får dermed også virkning for denne loven. Fordi garantibestemmelsen er flyttet til ny § 24 b, må også lovhenviseingen endres.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 2 femte ledd.

8.5.5.3 Lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse

Ifølge § 3 tredje ledd i lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse kan et medlem av Høyesterett ha rett til individuell garanti etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Departementets forslag til endringer i bestemmelsen om individuell garanti, se punkt 8.5.2, får dermed også virkning for denne loven. Fordi garantibestemmelsen er flyttet til ny § 24 b, må også lovhenviseingen endres.

Det vises til lovforslaget, lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse § 3 tredje ledd.

8.5.5.4 Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett

Personer som omfattes av lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsanger ved Den Norske Opera & Ballett, er medlemmer i Statens pensjonskasse, men har visse særregler knyttet til tjenestetid og pensjonsalder. Dette innebærer at disse vil omfattes av de lovendringene som gjøres gjeldende i lov om Statens pensjonskasse når det blant annet gjelder individuell garanti.

Etter lovens § 4 tredje ledd kan et medlem i dag ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Departementets forslag om tilpasninger av individuell garanti til nye opptjeningsregler i folketryg-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

den, se punkt 8.5.2, får dermed også virkning for denne pensjonsordningen. I og med at reglene om individuell garanti er flyttet fra § 24 a til § 24 b i lov om Statens pensjonskasse, må også henvisningen i operapensjonsloven endres.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett § 4 tredje ledd.

8.5.5.5 *Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer*

Kapittel 3 i lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer gjelder dem som har alderspen-

sjon etter de tidligere reglene for pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og kapittel 4 i loven gjelder dem som har alderspensjon etter de tidligere reglene i pensjonsordningen for statsråder. Hva gjelder garantert pensjonsnivå, viser både kapittel 3 og 4 til bestemmelser i lov om Statens pensjonskasse.

Departementets forslag til endringer i bestemmelsen om individuell garanti, se punkt 8.5.2, får dermed også virkning for denne loven. Fordi garantibestemmelsen i lov om Statens pensjonskasse er flyttet til ny § 24 b, må også lovhenvisningen endres.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer § 3-6 andre ledd første punktum og § 4-6 andre ledd første punktum.

9 Virkninger for den enkelte

9.1 Innledning

De foreslåtte reglene for hvordan brutto alderspensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene skal tilpasses ny alderspensjon fra folketrygden, har stor betydning for offentlig ansatte, for arbeidsgivere med ansatte som har offentlig tjenestepensjon og for offentlige finanser. Bestemmelsene om ny alderspensjon fra folketrygden er vedtatt av Stortinget og gjelder helt eller delvis for alle som er født i 1954 eller senere, også for dem som har offentlig tjenestepensjon. Det er derfor ikke et aktuelt alternativ å videreføre dagens samordningsregler.

Departementet har i kapitlet her valgt å belyse effektene av de foreslåtte samordningsreglene ved å sammenligne egenskapene deres med egenskapene til dagens regler.

Departementet viser til at det er nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at offentlig ansatte født i 1963 eller senere fra 2020 skal tjene opp tjenestepensjon i en ny ordning som beregnes uavhengig av alderspensjon fra folketrygden. Reglene som foreslås i proposisjonen her vil derfor, for offentlig ansatte født i 1963 eller senere, bare få effekt for den delen av tjenestepensjonen som er opptjent før 2020. For å belyse egenskapene med de nye reglene vil det imidlertid benyttes eksempler som er utformet som om reglene vil gjelde fullt ut. For årskullene 1954–1962 vil de faktiske reglene gi et vektet gjennomsnitt av de gamle og de nye reglene.

Det vises for øvrig til punkt 10.3, der effektene av forslaget er belyst ved å sammenligne beregnede utbetalinger fra offentlige tjenestepensjonsordninger med en tenkt videreføring av dagens regler.

I punkt 9.2 illustreres egenskapene med stiliserte forutsetninger, slik at det gis et rendyrket bilde av hvordan ulike forutsetninger slår ut med henholdsvis dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler. I punkt 9.3 illustreres egenskapene ved å benytte faktisk opptjeningshistorikk for deler av medlemsbestanden i Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse. I punkt 9.4 vises eksempler på beregning av pensjon.

9.2 Egenskaper ved forslagene til nye samordningsregler illustrert med typeeksempler

Etter forslaget i proposisjonen her til regler for samordning av offentlig tjenestepensjon med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler, skal det gis et tillegg etter samordning på 2,5 G, dividert på folketrygdens delingstall. Dette kronebeløpet er det samme for alle, uavhengig av sivilstand. I dagens regelverk er imidlertid grunnpensjonsfordelen høyere for enslige enn for gifte og samboende. Sammenliknet med grunnpensjonsfordelen i dagens regelverk, vil enslige etter forslaget dermed få et noe lavere kronebeløp, mens gifte og samboende vil få et noe høyere kronebeløp. Etter økningen i grunnpensjonen for gifte høsten 2016 er kronebeløpet noe lavere enn gjennomsnittet av grunnpensjonsfordelen til gifte og enslige i dagens regelverk.

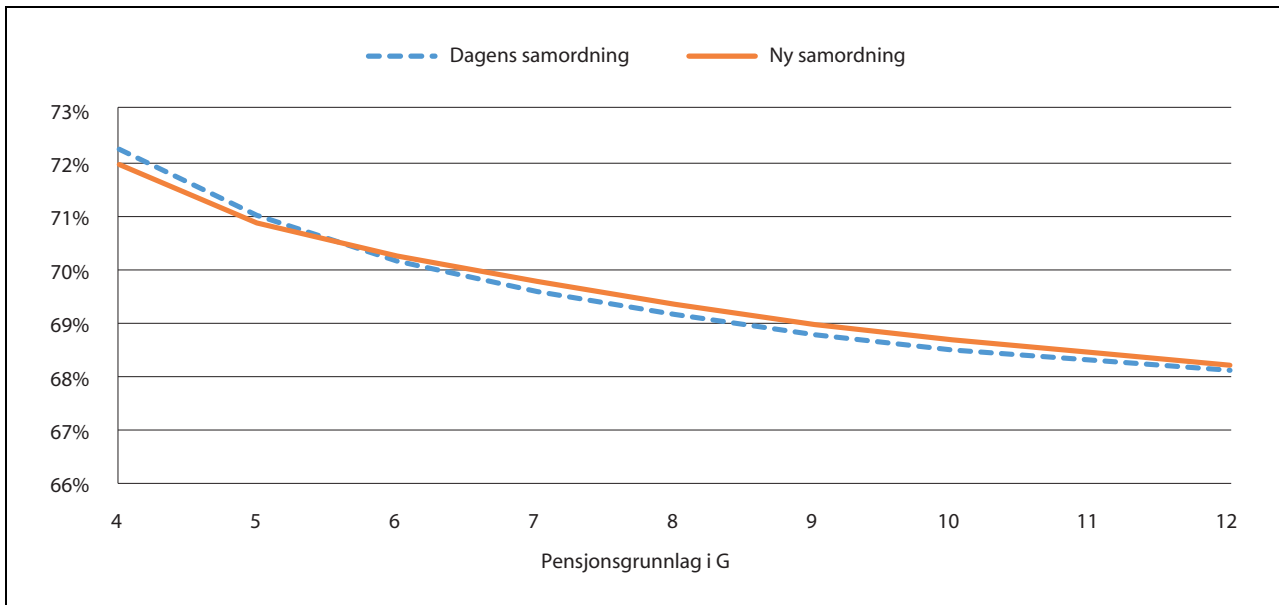
I dagens samordningsregler har personer med jevn inntekt bare en grunnpensjonsfordel. Med forslaget om en samordningsfri andel av pensjonsbeholdningen vil imidlertid alle få en samordningsfordel utover det som følger av kronebeløpet. Den foreslåtte samordningsfrie andelen av pensjonsbeholdningen vil derfor gjøre at enslige med jevn inntekt vil komme om lag like godt ut som ved dagens samordning.

Figurene 9.1 og 9.2 illustrerer kompensasjonsgraden ved jevn inntekt før levealdersjustering for enslige og gifte ved henholdsvis dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler.

Fiktivfordelen i dagens samordningsregler oppstår som følge av ulikt pensjonsgrunnlag i tjenestepensjonsordningen (sluttlønn) og folketrygden (bestårsregelen). Ved å holde en andel av pensjonsbeholdningen utenfor samordningen, slik det foreslås i proposisjonen her, vil samordningsfordelene ikke lenger påvirkes av forholdet mellom sluttlønnen og folketrygdopptjeningen.

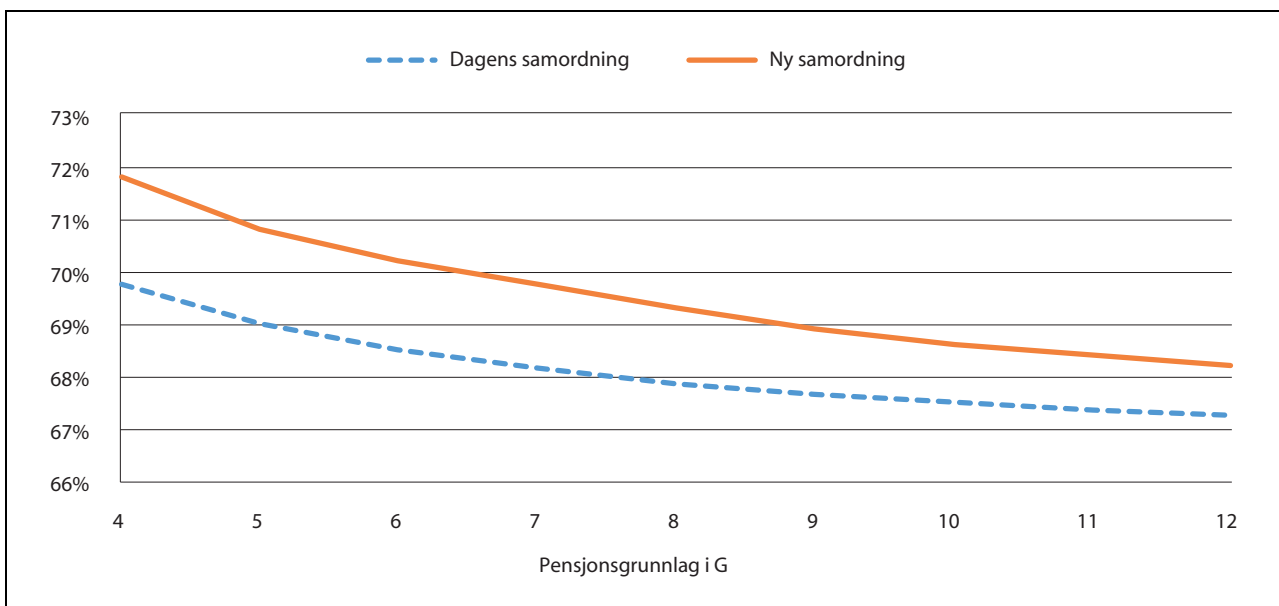
Figurene 9.3 og 9.4 illustrerer kompensasjonsgraden når sluttlønnen er forskjellig fra de 20 beste poengårene i folketrygden. En sammenlikning med figur 9.2 som viser kompensasjonsgradene ved jevn

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.1 Samlet kompensasjonsgrad før skatt ved jevn inntekt (før levealdersjustering). Enslig

Forutsetninger: 40 års jevn inntekt, heltid, full tjenestetid og full trygdetid. Enslig

Figur 9.2 Samlet kompensasjonsgrad før skatt ved jevn inntekt (før levealdersjustering). Gift/samboende

Forutsetninger: 40 års jevn inntekt, heltid, full tjenestetid og full trygdetid. Gift

inntekt, viser at det er relativt små forskjeller. Unntaket er dagens samordning i figur 9.3, der fiktivfordelen i dagens samordningsregler øker kompensasjonsgraden, særlig for inntekter under knekkpunktet i gammel alderspensjon fra folketrygden.

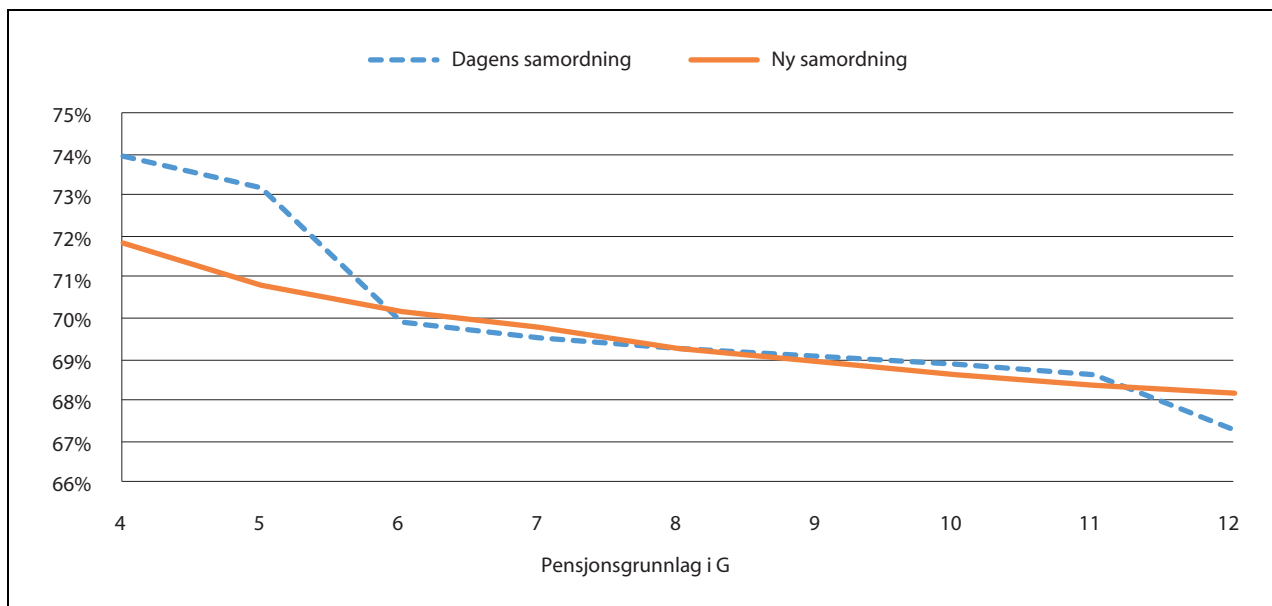
Samordningsreglene som foreslås i proposisjonen her, innebærer at opptjeningsprinsippene i ny alderspensjon fra folketrygden, blant annet alleårsopptjening, direkte påvirker størrelsen på sam-

ordningsfordelene. Av to personer med like høy brutto tjenstepensjon, får den som har høyest opptjening i folketrygden (flest år og/eller høyest inntekt), de største samordningsfordelene.

Figur 9.5 illustrerer kompensasjonsgrader før levealdersjustering ved forskjellige antall opptjeningsår i folketrygden.

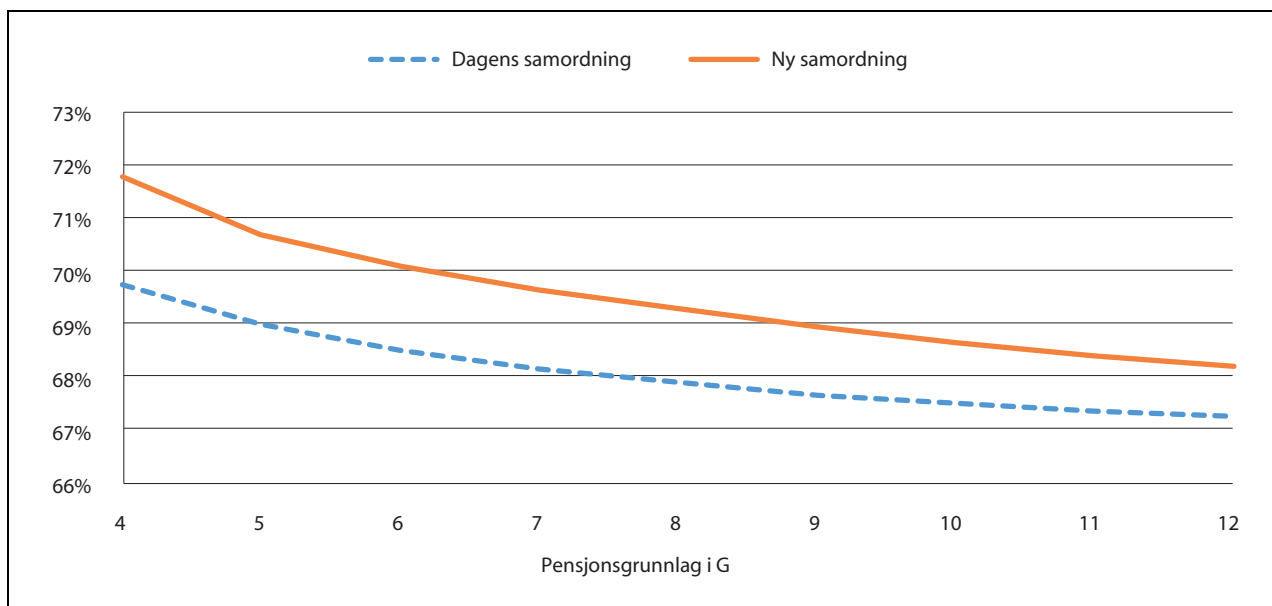
I dagens samordningsregelverk er det en deltidfordel som innebærer at av to personer med

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.3 Samlet kompensasjonsgrad før skatt ved sluttlønn 10 prosent lavere enn 20 beste poengår i folketrygden (før levealdersjustering)

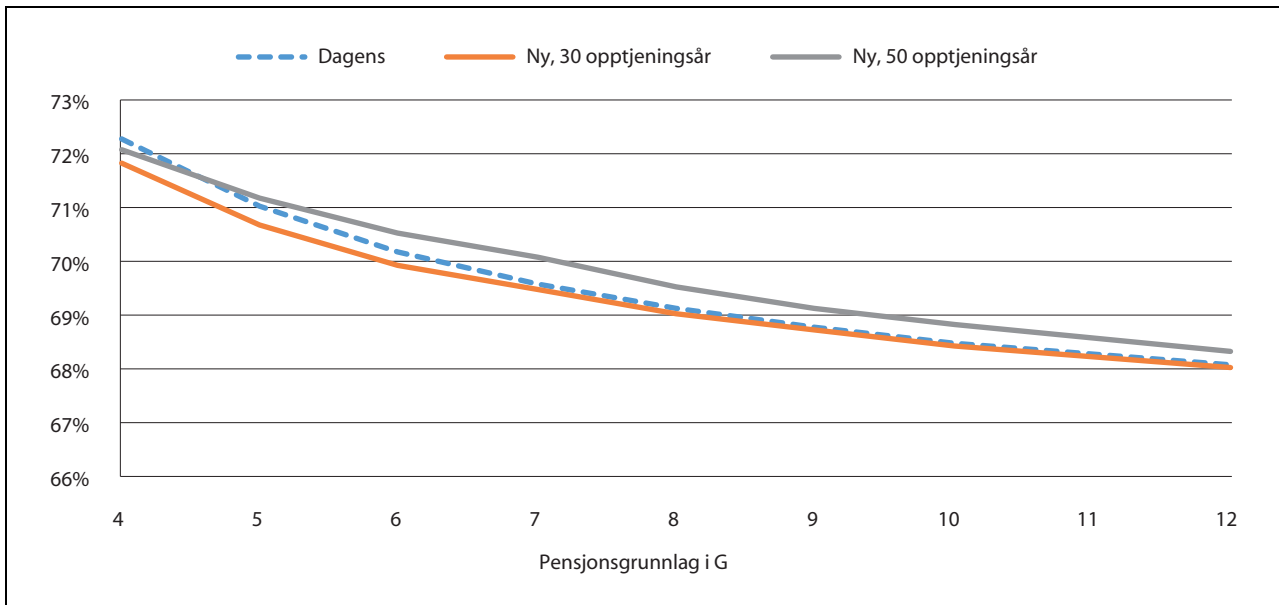
Forutsetninger: Gift, 40 års inntekt i folketrygden, heltid, full tjenestetid og full trygdetid. Sluttlønn er 10 prosent lavere enn gjennomsnittet av de 20 beste poengårene i folketrygden. Sluttlønnen er forutsatt lik gjennomsnittet av alle opptjeningsår i folketrygden.

Figur 9.4 Samlet kompensasjonsgrad før skatt ved sluttlønn 10 prosent høyere enn 20 beste poengår i folketrygden (før levealdersjustering)

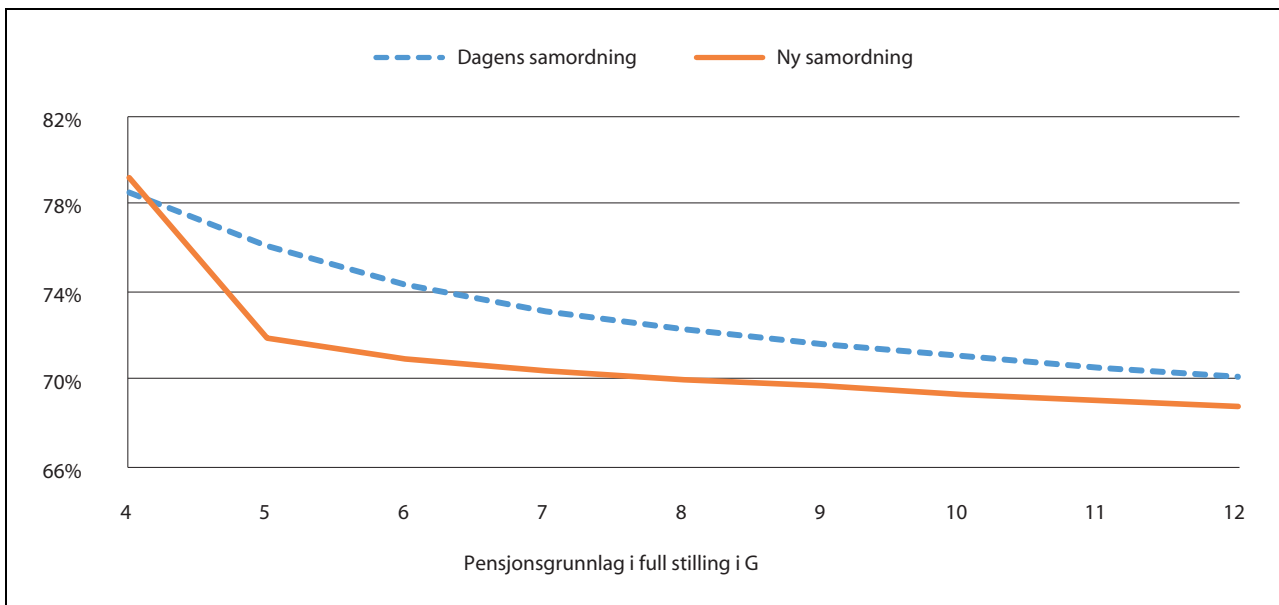
Forutsetninger: Gift, 40 års inntekt i folketrygden, heltid, full tjenestetid og full trygdetid. Sluttlønn er 10 prosent høyere enn gjennomsnittet av de 20 beste poengårene i folketrygden. Sluttlønnen er forutsatt 10 prosent høyere enn gjennomsnittet av alle opptjeningsår i folketrygden.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.5 Samlet kompensasjonsgrad før skatt ved jevn inntekt og henholdsvis kort og lang yrkeskarriere (før levealdersjustering)

Forutsetninger: Enslig, jevn inntekt, heltid, full tjenestetid og full trygdetid. Opptjeningsår i folketrygden er henholdsvis 30 og 50 år. Med dagens samordning er samlet pensjon uavhengig av om det er 30 eller 50 opptjeningsår i folketrygden ved jevn inntekt for dem med full opptjening i tjenstepensjonsordningen.

Figur 9.6 Kompensasjonsgrad ved deltid (før levealdersjustering)

Forutsetninger: Enslig, 80 prosent gjennomsnittlig stillingsandel, 40 års jevn inntekt, full tjenestetid og full trygdetid.

samme pensjonsgrunnlag i tjenstepensjonsordningen, får den med lavest stillingsandel det laveste fradraget for grunnpensjonen, hvilket gir høyere samlet pensjon. Det foreslås at en slik deltidsfordel ikke videreføres i de nye samordningsreglene. Etter forslaget vil personer med likt pensjonsgrunnlag derfor få lik pensjon.

Figur 9.6 illustrerer kompensasjonsgraden før levealdersjustering for personer som har arbeidet deltid.

Pensjonsgrunnlaget i figur 9.6 er pensjonsgrunnlag i full stilling. Det vil si at et pensjonsgrunnlag på for eksempel 5G i full stilling innebærer et faktisk pensjonsgrunnlag på 4G. Kom-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

pensasjonsgradene med forslaget til nye samordningsregler blir noe lavere enn dagens samordning for dem som har deltidsfordeler. Utslagene blir høyest for dem med moderate pensjonsgrunnlag. Figur 9.6 illustrerer situasjonen for enslige. Gifte har med dagens regelverk en lavere deltidsfordel, og forskjellen mellom dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler er følgelig mindre for gifte enn for enslige.

9.3 Egenskaper ved de nye samordningsreglene illustrert med faktisk opptjeningshistorikk

9.3.1 Innledning

Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse har beregnet samlet pensjon og sammensetningen av samlet pensjon for et utvalg av alderspensjonistene sine. Beregningene fra Statens pensjonskasse er gjort på 1945-kullet og beregningene fra Kommunal Landspensjonskasse er gjort på 1945-, 1946-, 1947- og 1948-kullene.

Alle beregningene er gjort uten levealdersjustering, det vil si ved å forutsette at delingstallene er fastsatt ut fra levealderen til 1943-kullet.

Det som illustreres og sammenliknes i dette punktet er beregninger av:

- gammel alderspensjon og tilhørende samordningsregler, og
- ny alderspensjon og nye samordningsregler.

Dette er dermed en sammenlikning av virkningene på lang sikt, dersom de foreslåtte reglene skulle vært gjeldende med en hypotetisk videreføring av gammel alderspensjon fra folketrygden og gamle samordningsregler. I beregningen av gammel alderspensjon er reglene som gjelder fra 1992, det vil si knekkpunkt på 6 G og pensjonsprosent på 0,42, benyttet på hele folketrygdopptjeningen.¹

Resultatene av beregningene må tolkes med forsiktighet.

For det første er det uklart hvor representative dagens alderspensjonister er for fremtidens

alderspensjonister. Beregningene bygger på inntektshistorikken til et utvalg alderspensjonister og, hva gjelder Kommunal Landspensjonskasse, dagens pensjoneringsmønster. Særlig dataene fra Kommunal Landspensjonskasse, der kvinneandelen er høy, undervurderer trolig den fremtidige yrkesdeltakelsen, og dermed pensjonsopptjeningen, til de fremtidige alderspensjonistene. Dette betyr at uttellingen i ny alderspensjon fra folketrygden med alleårsoptjening undervurderes.

I samme retning trekker det at inntektsdataene i Kommunal Landspensjonskasses beregninger bygger på registrert opptjening i folketrygden. Folketrygden ble innført i 1967. De eldste i Kommunal Landspensjonskasses inntektsdata er født i 1945, og de fylte 22 år i 1967. Eventuell yrkesdeltakelse før 1967 gir derfor ikke pensjonsopptjening i beregningene, noe som særlig påvirker pensjonsnivåene i ny alderspensjon fra folketrygden med alleårsoptjening. Statens pensjonskasse har korrigert for manglende folketrygddata før 1967.

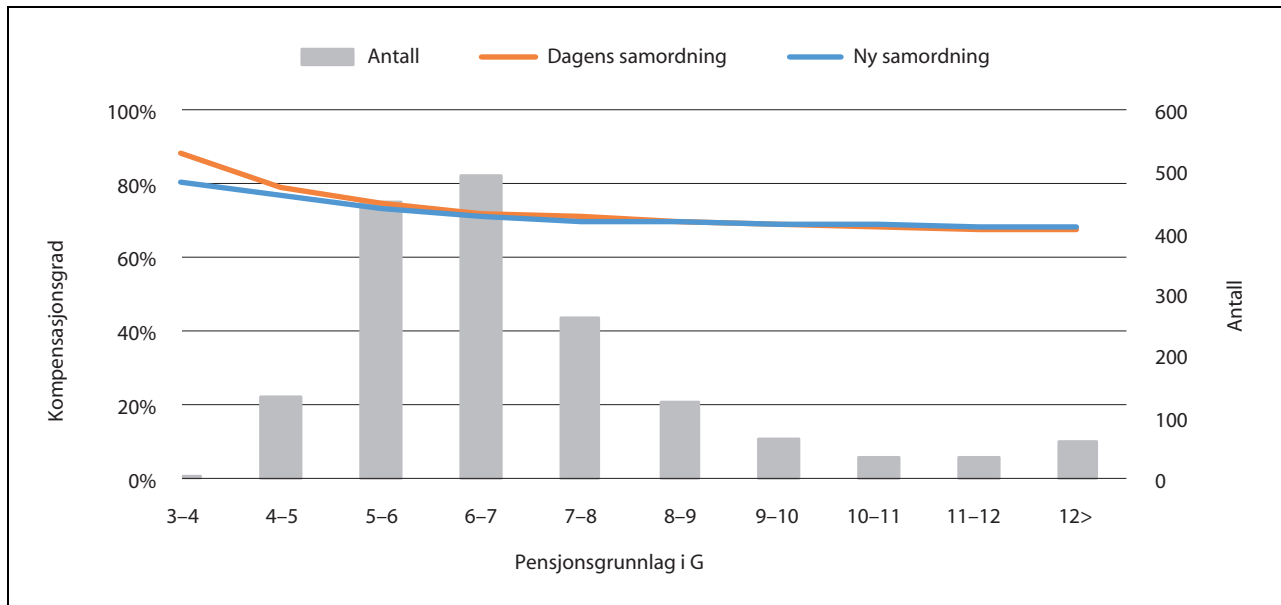
Et tredje moment er utviklingen i pensjoneringsmønsteret. Beregningene fra Statens pensjonskasse er basert på at uttaksmønsteret ikke endres, mens Kommunal Landspensjonskasses beregninger bygger på at alle tar ut tjenestepensjon fra fylte 67 år. Når virkningen av levealdersjustering blir sterkere, er det grunn til å vente at gjennomsnittlig uttaksalder øker. Dette vil bety at en større andel av samlet pensjon blir utbetalt fra folketrygden, og denne effekten er på grunn av alleårsoptjeningen sterkest med ny alderspensjon fra folketrygden.

Samlet trekker disse momentene i retning av at forslaget til nye samordningsregler er noe gunstigere for mottakerne av ytelsene enn det som går frem av beregningene.

Det vises også til Avtale om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018, der det blant annet fremgår at personer som er født i 1963 eller senere, fra 2020 vil tjene opp rettigheter i en ny tjenestepensjonsordning. Reglene som foreslås i proposisjonen her for samordning av brutto tjenestepensjon med ny alderspensjon fra folketrygden skal etter avtalen bare benyttes på tjenestepensjon opptjent frem til 2020. Beregningene som gjengis her må derfor leses som en illustrasjon på hvilke egenskaper forslagene om nye regler vil ha på pensjonsnivåene, dersom dagens tjenestepensjonsordning ble videreført, og ikke som en illustrasjon på pensjonsnivåene til offentlig ansatte født i 1963 eller senere.

¹ I reglene som gjaldt frem til 1992, fikk man full uttelling i det årlige poengtallet som ligger til grunn for opptjening av tilleggspensjonen for inntekter opp til 8 G. For inntekter mellom 8 og 12 G var uttellingen 1/3. «Knekkpunktet» ved 8 G ble redusert til 6 G fra og med 1992. Samtidig ble pensjonsprosenten, som sier hvor stor andel tilleggspensjon skal utgjøre av sluttpoengtallet, redusert fra 45 prosent til 42 prosent. Endringene fikk bare virkning for opptjeningsår fra og med 1992.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.7 Faktisk kompensasjonsgrad og antall personer for statsansatte med heltid og full opptjening

9.3.2 Statens pensjonskasse

I dette punktet illustreres samlet pensjon og sammensetning av samlet pensjon for et utvalg av Statens pensjonskasses alderspensjonister. Beregningene fra Statens pensjonskasse er gjort på 1945-kullet for ansatte i staten og skolene som mottar pensjon fra en aktiv stilling. Beregningene inkluderer både dem som går av med alderspensjon og AFP, dem som går av med særalderspensjon og dem som tidligere har mottatt uføretrygd. Totalt inngår 7 162 personer i beregningene fra Statens pensjonskasse. Beregningene viser først kompensasjonsnivåer for staten og deretter for skolene.

9.3.2.1 Statsansatte med full opptjening og heltid

Figur 9.7 viser faktiske gjennomsnittlige kompensasjonsgrader, med dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler, for statsansatte fordelt etter pensjonsgrunnlag. Figuren inkluderer alle statsansatte som har full opptjening og som har jobbet heltid, til sammen 1 662 personer. For dem med lavest pensjonsgrunnlag, under 4 G, er kompensasjonsgraden i gjennomsnitt om lag 8 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler enn med dagens samordningsregler. Det er imidlertid kun fire medlemmer med pensjonsgrunnlag under 4 G. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 4 G og 5 G er kompensasjonsgraden med forslaget til nye samordningsregler om lag 3 prosentpoeng

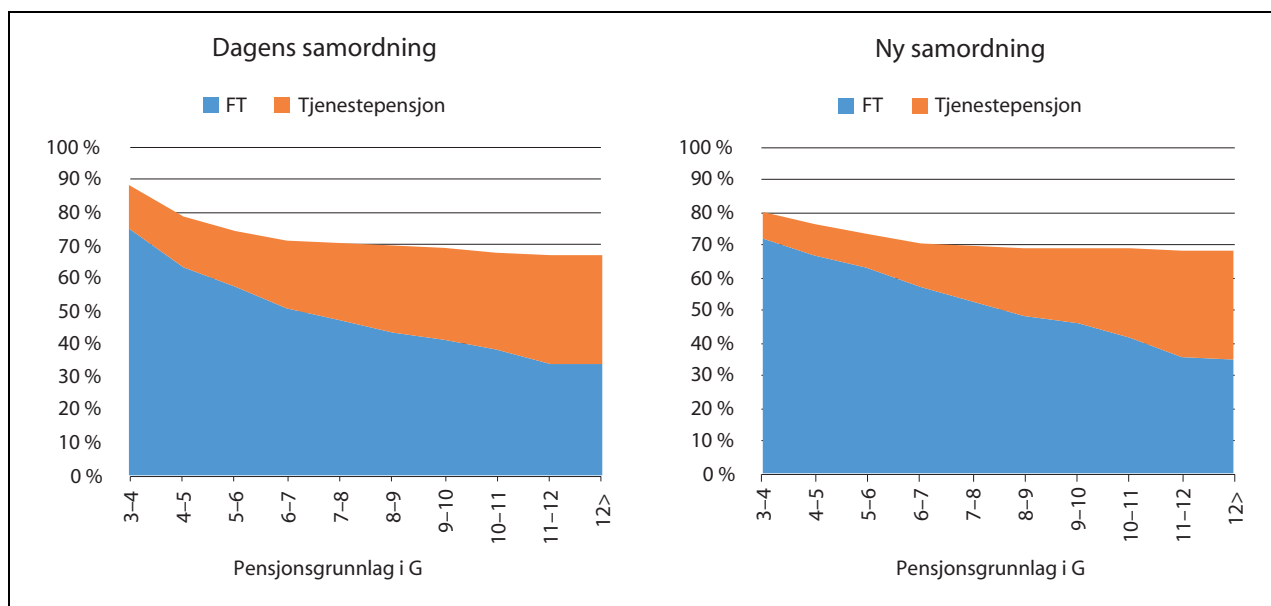
lavere enn med dagens samordningsregler. For pensjonsgrunnlag over 5 G er reduksjonen i kompensasjonsgrad med forslaget til nye samordningsregler, sammenlignet med dagens samordningsregler, klart mindre. For pensjonsgrunnlag over 10 G øker samlet kompensasjonsgrad marginalt med forslaget til nye samordningsregler. Samlet kompensasjonsgrad faller noe mindre med pensjonsgrunnlag med forslaget til nye samordningsregler enn med dagens samordningsregler. Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for bestanden er 72,3 prosent med dagens samordningsregler og 71,5 prosent med forslaget til nye samordningsregler, det vil si en differanse på 0,8 prosentpoeng.

Figur 9.8 illustrerer bidragene til samlet kompensasjon fra folketrygden og fra tjenstepensjonen.

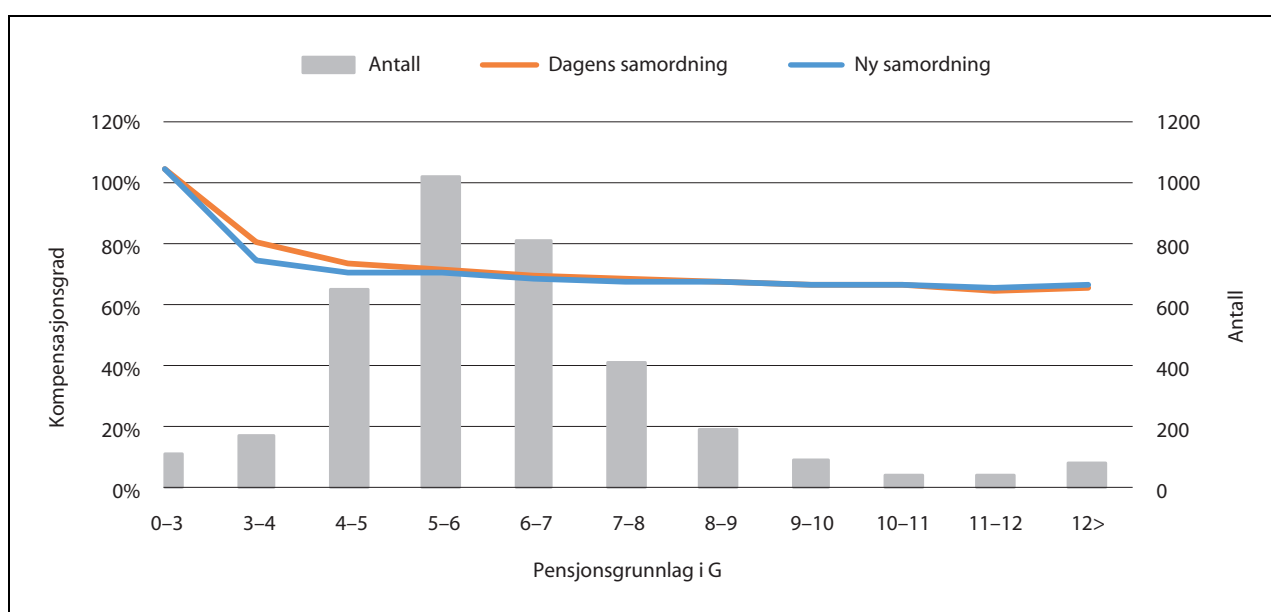
9.3.2.2 Statsansatte – alle

Figur 9.9 omfatter alle statsansatte født i 1945, det vil si også dem som ikke har full opptjening og/eller som har jobbet deltid. Figuren omfatter 3 646 personer. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 0 G og 3 G er kompensasjonsgraden i gjennomsnitt 1 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler enn med dagens samordningsregler. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 3 G og 4 G, er kompensasjonsgraden i gjennomsnitt 6 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler. Det er totalt 284 medlemmer med pensjonsgrunnlag

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.8 Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for statsansatte med heltid og full opptjening

Figur 9.9 Faktisk kompensasjonsgrad og antall personer for statsansatte, alle

under 4 G. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 4 G og 5 G er kompensasjonsgraden i gjennomsnitt 2 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler, enn med dagens samordningsregler. For pensjonsgrunnlag over 5 G er kompensasjonsgraden med dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler om lag lik.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for bestanden er 71,9 prosent med dagens samordningsregler og 70,6 prosent med forslaget til nye

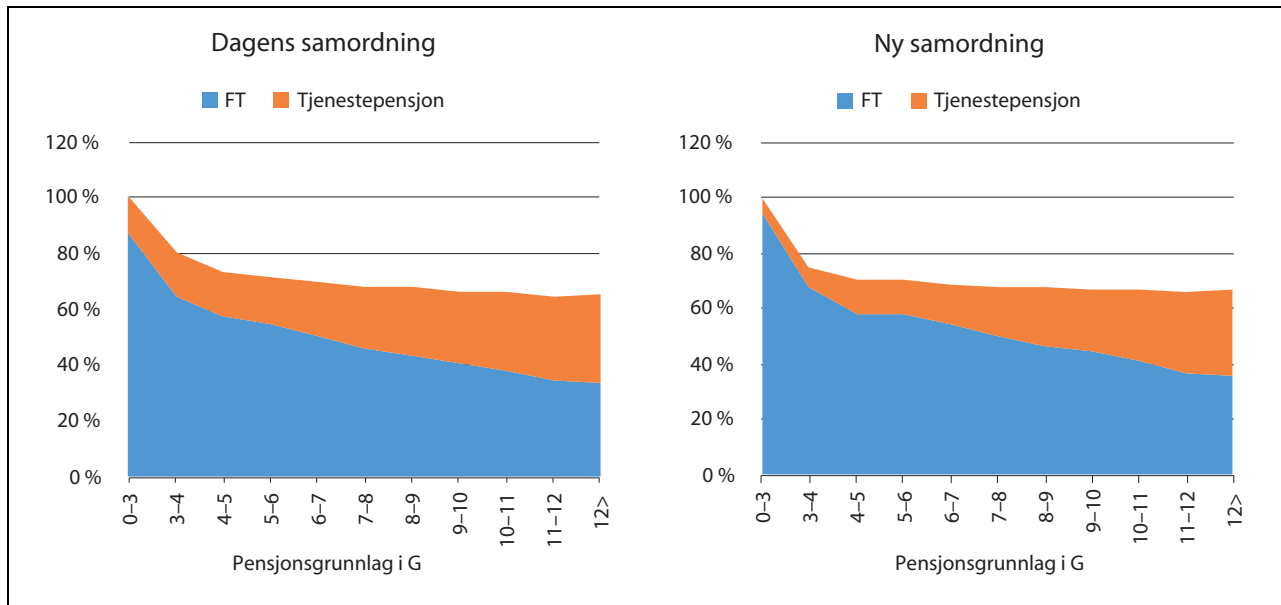
samordningsregler, det vil si en differanse på 1,3 prosentpoeng.

Figur 9.10 illustrerer bidragene til samlet kompensasjon fra folketrygden og fra tjenstepensjonen.

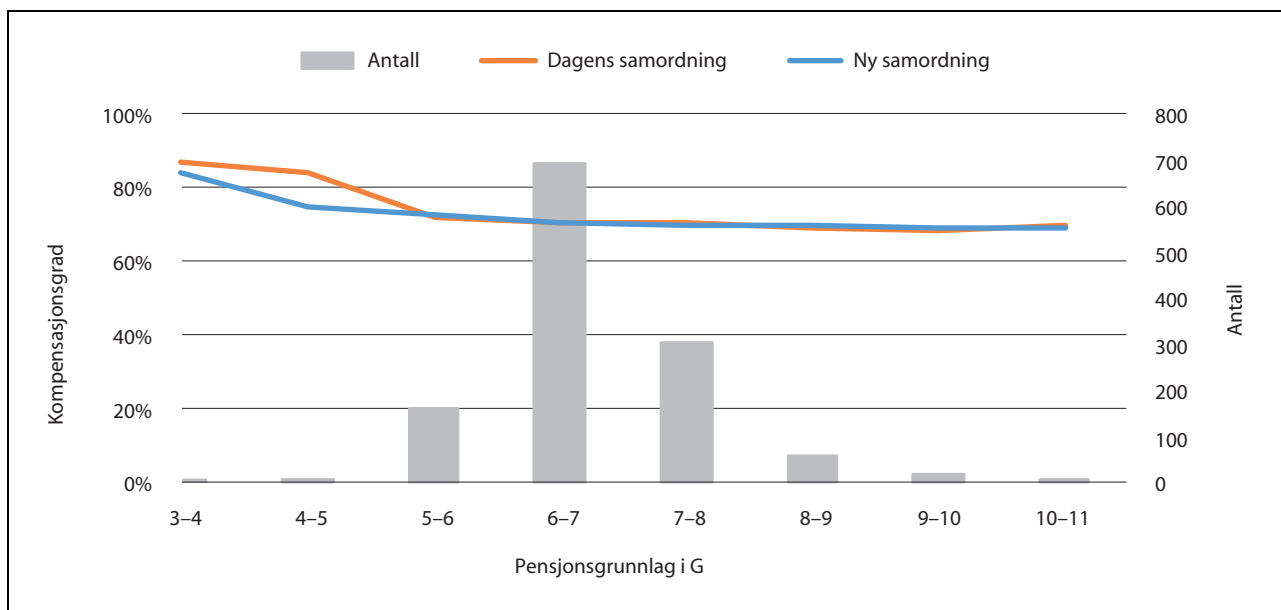
9.3.2.3 Skole – full opptjening og heltid

Figur 9.11 viser faktiske kompensasjonsgrader med dagens samordningsregler og med forslaget til nye samordningsregler for lærere, fordelt etter pensjonsgrunnlag. Figuren inkluderer alle født i

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.10 Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for statsansatte, alle

Figur 9.11 Faktisk kompensasjonsgrad og antall lærere med heltid og full opptjening

1945 med full opptjening som har jobbet heltid, til sammen 1 229 personer.

For dem med lavest pensjonsgrunnlag, under 5 G, er kompensasjonsgraden mellom 3 og 10 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler. Det er imidlertid kun fire medlemmer med pensjonsgrunnlag under 5 G blant lærerne. For dem med pensjonsgrunnlag over 5 G er samlet kompensasjon med dagens samordningsregler og med forslaget til nye samordningsregler tilnærmet lik.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for bestanden er 70,5 prosent med dagens samord-

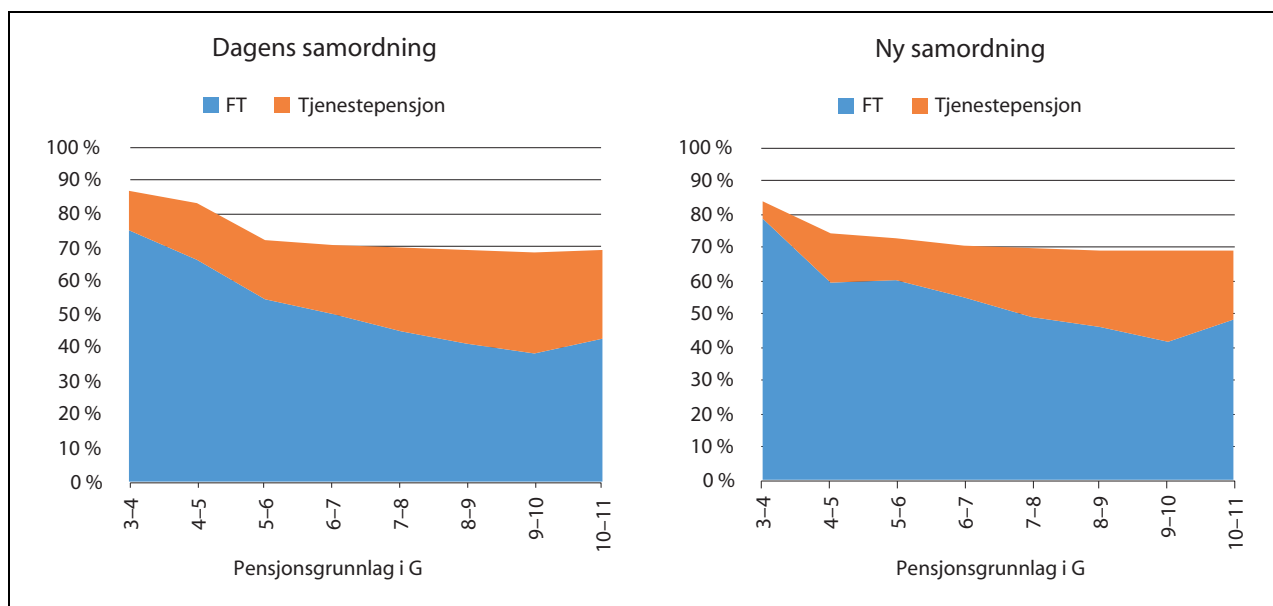
ningsregler og 70,3 prosent med forslaget til nye samordningsregler, det vil si en differanse på 0,2 prosentpoeng.

Figur 9.12 illustrerer bidragene til samlet kompensasjonsgrad fra folketrygden og fra tjenstepensjonen.

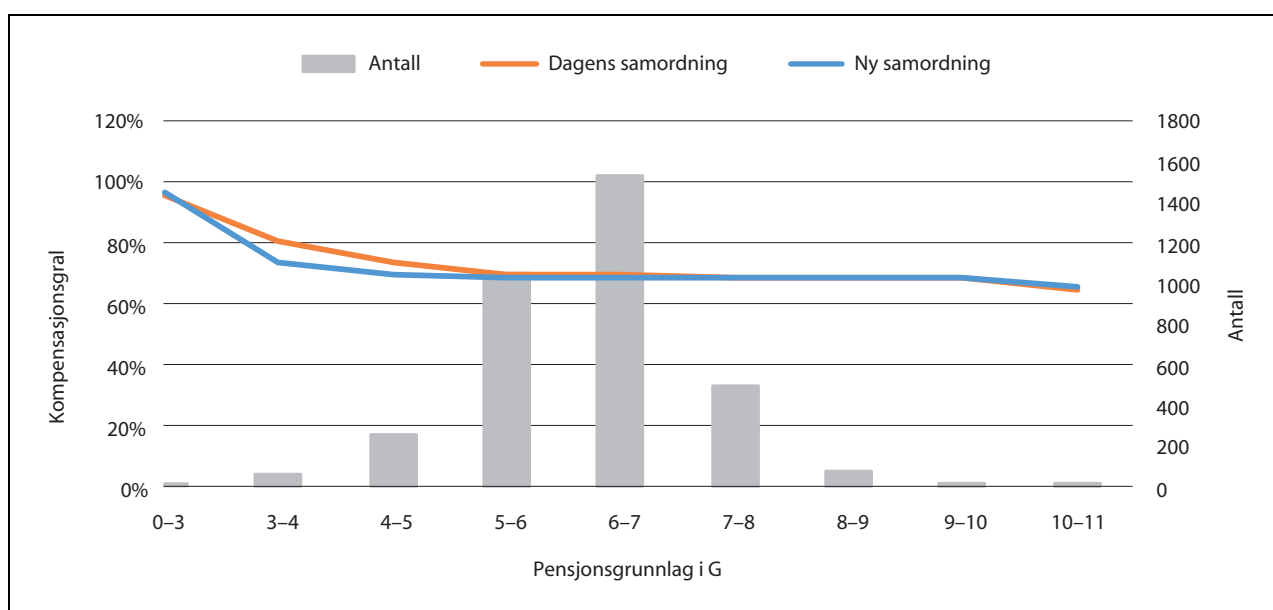
9.3.2.4 Skole – alle

Figur 9.13 inkluderer alle lærerne født i 1945, det vil si også dem som ikke har full opptjening og som har jobbet deltid. Figuren omfatter 3 516 personer.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.12 Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for lærere med heltid og full opptjening

Figur 9.13 Faktisk kompensasjonsgrad og antall, alle lærerne

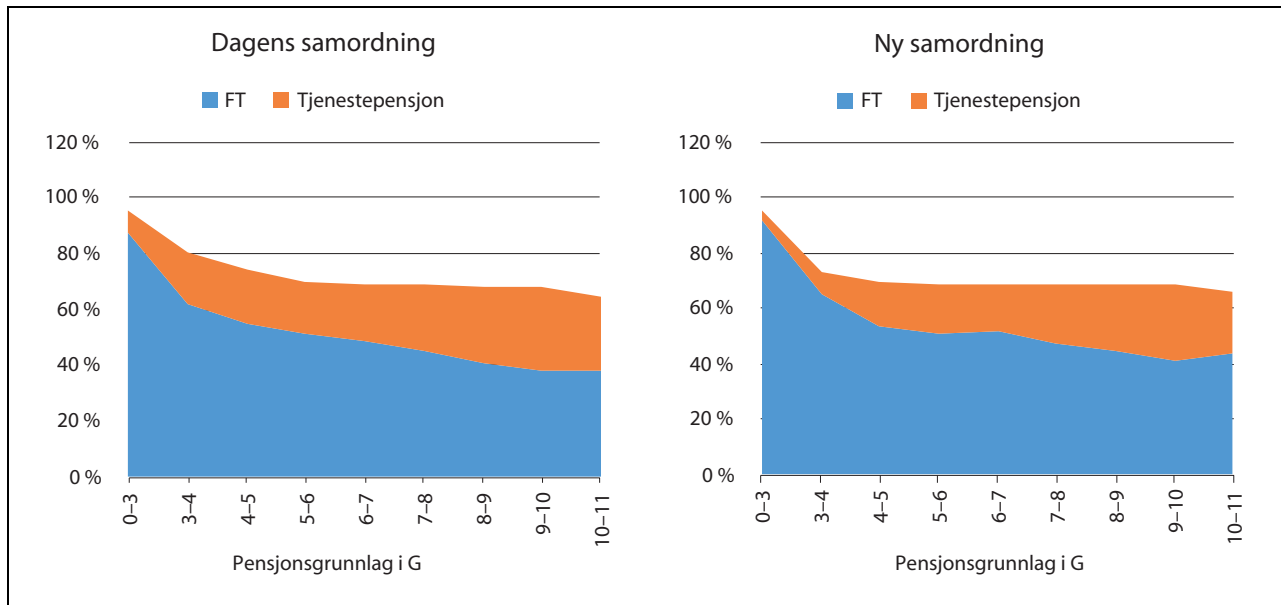
For dem med pensjonsgrunnlag mellom 0 G og 3 G er kompensasjonsgraden lik med forslaget til nye samordningsregler og med dagens samordningsregler. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 3 G og 4 G er kompensasjonsgraden om lag 8 prosentpoeng lavere og for dem med pensjonsgrunnlag mellom 4 G og 5 G er kompensasjonsgraden om lag 4 prosentpoeng lavere. Det er totalt 350 medlemmer med pensjonsgrunnlag under 5 G. For pensjonsgrunnlag over 5 G er kompensasjonsgraden med dagens samordningsregler og med forslaget til nye samordningsregler om lag lik.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for bestanden er 70,1 prosent med dagens samordningsregler og 69,3 prosent med forslaget til nye samordningsregler, det vil si en differanse på 0,8 prosentpoeng.

Figur 9.14 illustrerer bidragene til samlet kompensasjonsgrad fra folketrygden og fra tjenstepensjonen.

Tabellene 9.1 og 9.2 viser noen hovedtall fra beregningene fra Statens pensjonskasse.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.14 Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for alle lærere

Tabell 9.1 Hovedtall for dagens og nye samordningsregler. Statsansatte SPK

	Dagens samordning				Ny samordning				Differanse pp.
	FT	TP	Sum	KG	FT	TP	Sum	KG	
Alle	3,11	1,21	4,32	71,9	3,28	0,98	4,26	70,6	-1,3
Full opptjening og fulltid	3,39	1,55	4,94	72,3	3,74	1,16	4,89	71,5	-0,8

«FT» refererer til gjennomsnittlig utbetaling fra folketrygden, målt i G. «TP» er gjennomsnittlig utbetaling fra offentlig tjenstepensjon målt i G. «Sum» er gjennomsnittlig utbetalt samlet pensjon målt i G. «KG» viser gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i prosent av sluttlønn. «Differanse pp.» er forskjellen i samlet kompensasjonsgrad med dagens og ny samordning i prosentpoeng.

Tabell 9.2 Hovedtall for dagens og nye samordningsregler. Skole SPK

	Dagens samordning				Ny samordning				Differanse pp.
	FT	TP	Sum	KG	FT	TP	Sum	KG	
Alle	3,02	1,27	4,29	70,1	3,13	1,12	4,25	69,3	-0,8
Full opptjening og fulltid	3,27	1,46	4,72	70,5	3,58	1,12	4,71	70,3	-0,2

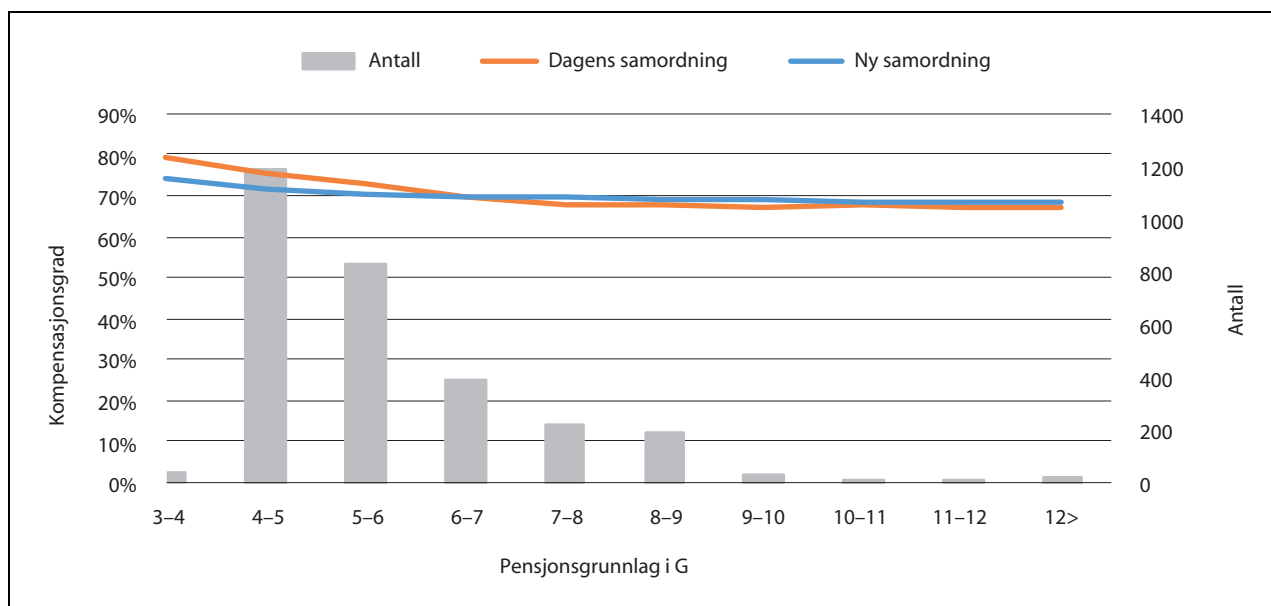
«FT» refererer til gjennomsnittlig utbetaling fra folketrygden, målt i G. «TP» er gjennomsnittlig utbetaling fra offentlig tjenstepensjon målt i G. «Sum» er gjennomsnittlig utbetalt samlet pensjon målt i G. «KG» viser gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i prosent av sluttlønn. «Differanse pp.» er forskjellen i samlet kompensasjonsgrad med dagens og ny samordning i prosentpoeng.

9.3.3 Kommunal landspensjonskasse

Kommunal Landspensjonskasse har beregnet samlet pensjon og sammensetningen av samlet pensjon for et utvalg av alderspensjonistene sine. Beregningene er gjort på 1945-, 1946-, 1947- og 1948-kullet og omfatter 22 454 personer. Beregningene inkluderer både personer med ordinær aldersgrense, personer med særaldersgrense og personer som tidligere har mottatt uførepensjon.

Beregningene er gjort separat for fem risikofelleskap i Kommunal Landspensjonskasse, men hovedtyngden av det som presenteres i punktet her omfatter risikofelleskapet for fellesordningen for kommuner og bedrifter. Avslutningsvis presenteres noen hovedtall for pensjonsordningen for sykepleiere, fellesordningen for fylkeskommuner, fellesordningen for statlige helseforetak og pensjonsordningen for sykehusleger.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.15 Kompensasjonsgrader og antall personer med heltid og full opptjening i fellesordningen for kommuner og bedrifter

9.3.3.1 Fellesordningen for kommuner og bedrifter – full opptjening og heltid

Linjene i figur 9.15 viser faktiske kompensasjonsgrader med dagens samordningsregler og med forslaget til nye samordningsregler for ansatte i fellesordningen for kommuner og bedrifter fordelt etter pensjonsgrunnlag. Figuren inkluderer alle medlemmer i fellesordningen for kommuner og bedrifter født i perioden 1945–1948, som har full opptjeningstid og som har jobbet heltid, totalt 2 928 medlemmer. For dem med lavest pensjonsgrunnlag, under 4 G, er samlet kompensasjon med forslaget til nye samordningsregler om lag 5 prosentpoeng lavere enn med dagens samordningsregler. Det er imidlertid veldig få personer med pensjonsgrunnlag under 4 G, kun 43 medlemmer til sammen fra 1945–1948-kullene. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 4 G og 5 G er samlet kompensasjon med forslaget til nye samordningsregler om lag 3 prosentpoeng lavere enn med dagens samordningsregler. Det er i dette inntektsintervallet det er klart flest medlemmer. For pensjonsgrunnlag over 5 G er forskjellen mellom dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler liten. For dem med pensjonsgrunnlag over 7 G er kompensasjonsgraden med forslaget til nye samordningsregler marginalt høyere enn med dagens samordningsregler. Dette betyr at samlet kompensasjonsgrad med forslaget til nye samordningsregler er mindre fallende med pensjonsgrunnlag enn med dagens samordningsregler.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for bestanden er 72,0 prosent med dagens samordningsregler og 70,5 prosent med forslaget til nye samordningsregler, det vil si en differanse på 1,5 prosentpoeng.

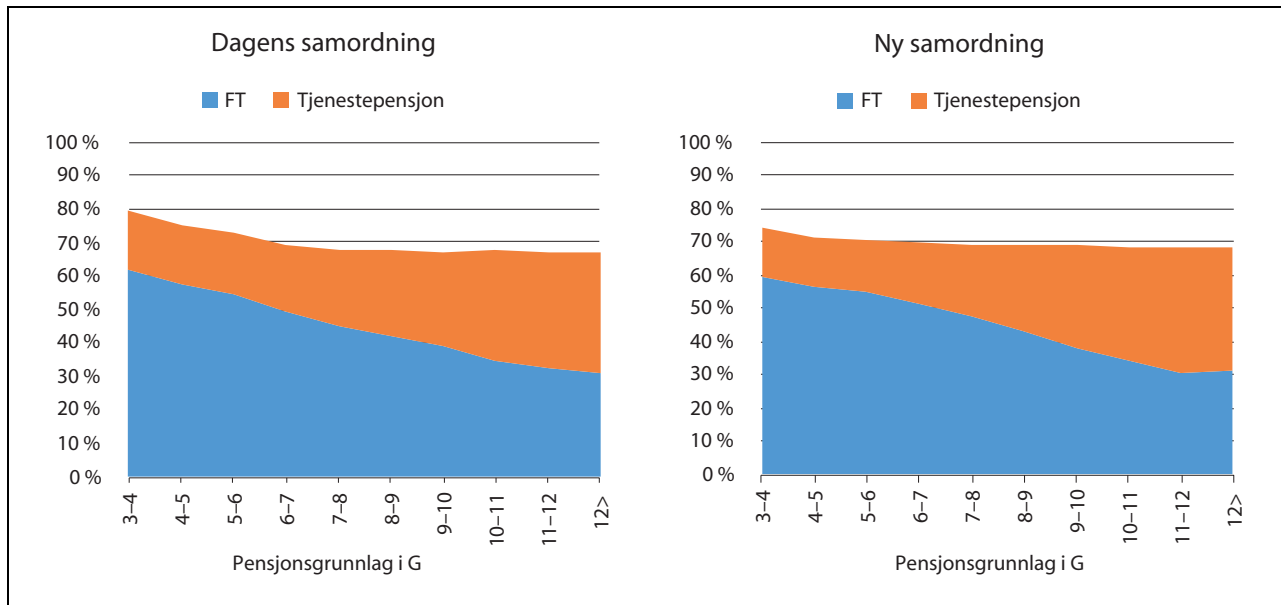
Figur 9.16 illustrerer bidragene til samlet kompensasjonsgrad fra folketrygden og fra tjenstepensjonen.

9.3.3.2 Fellesordningen for kommuner og bedrifter – alle

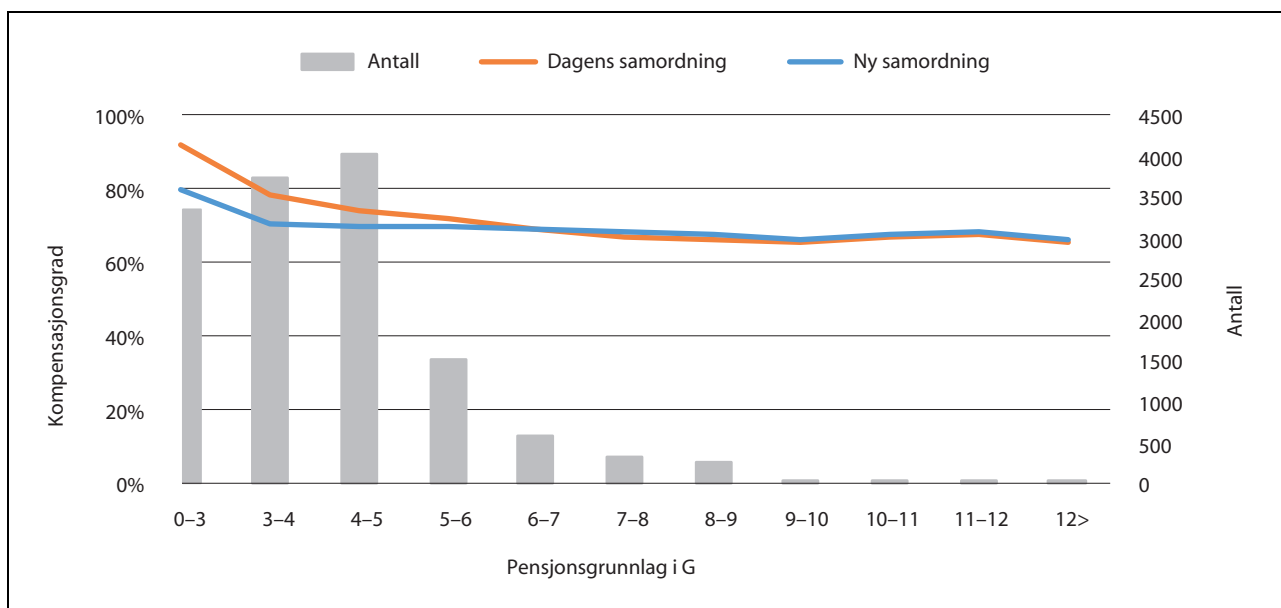
Figur 9.17 viser faktiske kompensasjonsgrader med dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for alle (det vil si også dem uten full opptjening og med deltid) i fellesordningen for kommuner og bedrifter fordelt etter pensjonsgrunnlag. Figuren inkluderer 13 849 medlemmer.

For dem med pensjonsgrunnlag under 3 G er kompensasjonsgraden med forslaget til nye samordningsregler om lag 12 prosentpoeng lavere enn med dagens samordningsregler. Det er totalt 3 342 medlemmer med pensjonsgrunnlag under 3 G. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 3 G og 4 G er kompensasjonsgraden om lag 7 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler, og det er 3 727 medlemmer i dette intervallet. I det intervallet hvor det er flest medlemmer, pensjonsgrunnlag mellom 4 G og 5 G, er kompensasjonsgraden om lag 4 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler. I dette intervallet er det 4 027 medlemmer. For pensjons-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.16 Dekomponerte faktiske kompensasjonsgrader for personer med heltid og full opptjening – Fellesordningen for kommuner og bedrifter

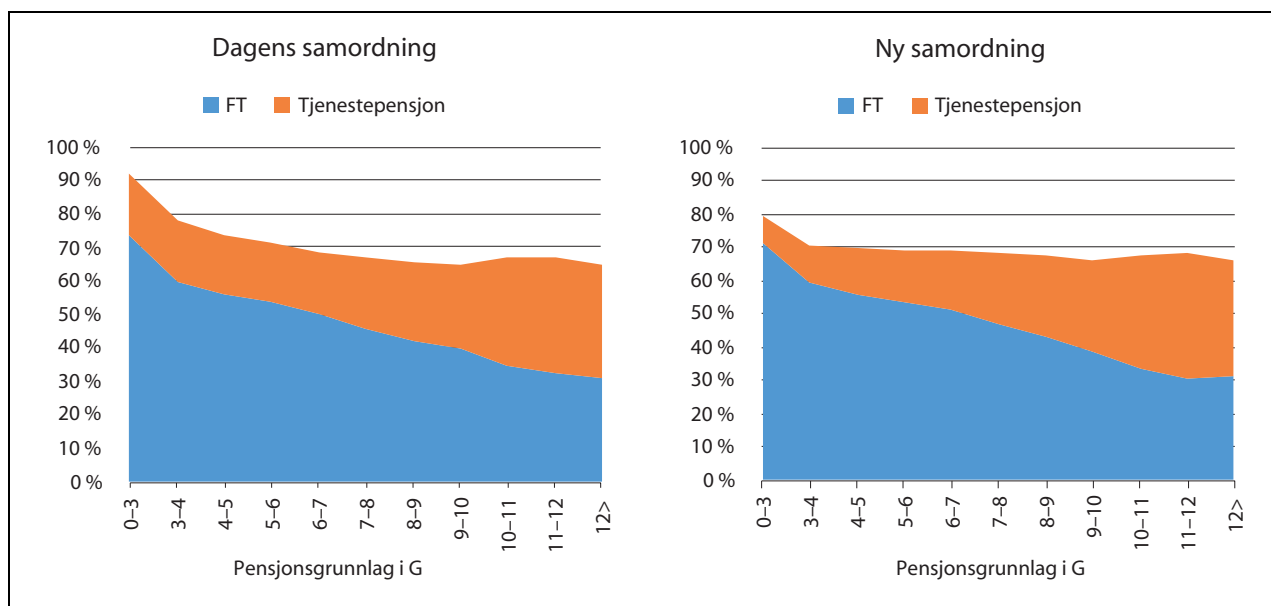
Figur 9.17 Kompensasjonsgrader og antall personer i fellesordningen for kommuner og bedrifter, alle

grunnlag over 5 G er forskjellen mellom dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler klart mindre. For dem med pensjonsgrunnlag over 7 G er kompensasjonsgraden marginalt høyere med forslaget til nye samordningsregler. Dette betyr at samlet kompensasjonsgrad med forslaget til nye samordningsregler er klart mindre fallende med pensjonsgrunnlag enn med dagens samordningsregler.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for bestanden er 75,9 prosent med dagens samordningsregler og 70,9 prosent med forslaget til nye samordningsregler, det vil si en differanse på 5,0 prosentpoeng.

Figur 9.18 illustrerer bidragene til samlet kompensasjonsgrad fra folketrygden og fra tjenstepensjonen.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

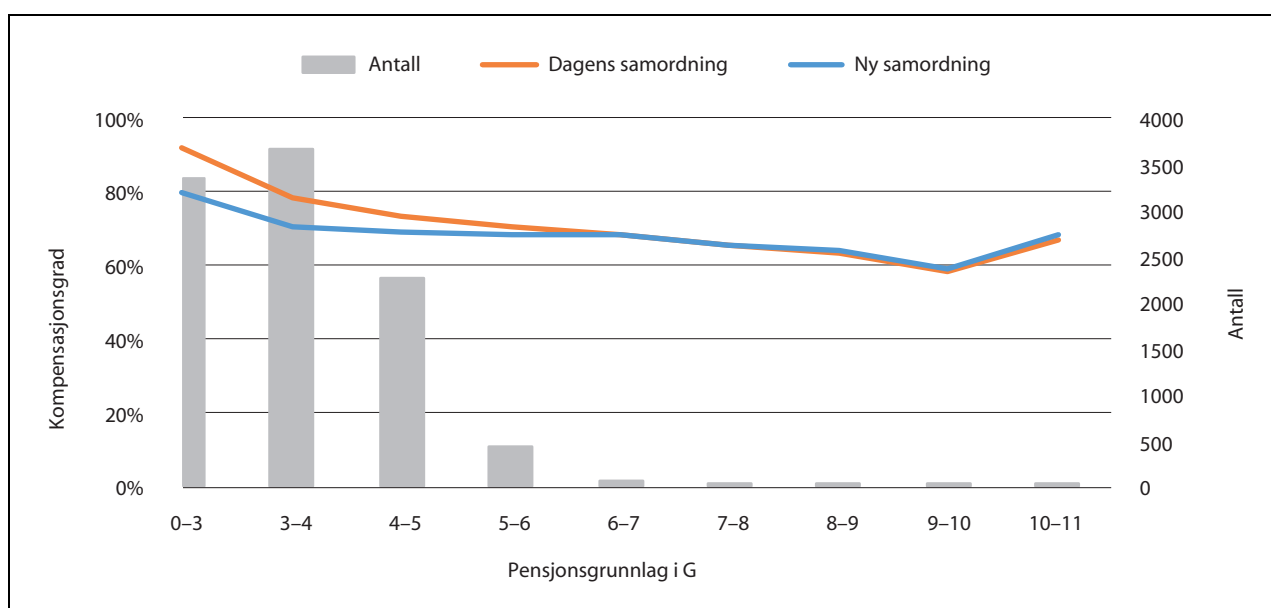

Figur 9.18 Dekomponerte kompensasjonsgrader for fellesordningen for kommuner og bedrifter, alle

9.3.3.3 Fellesordningen for kommuner og bedrifter – deltid

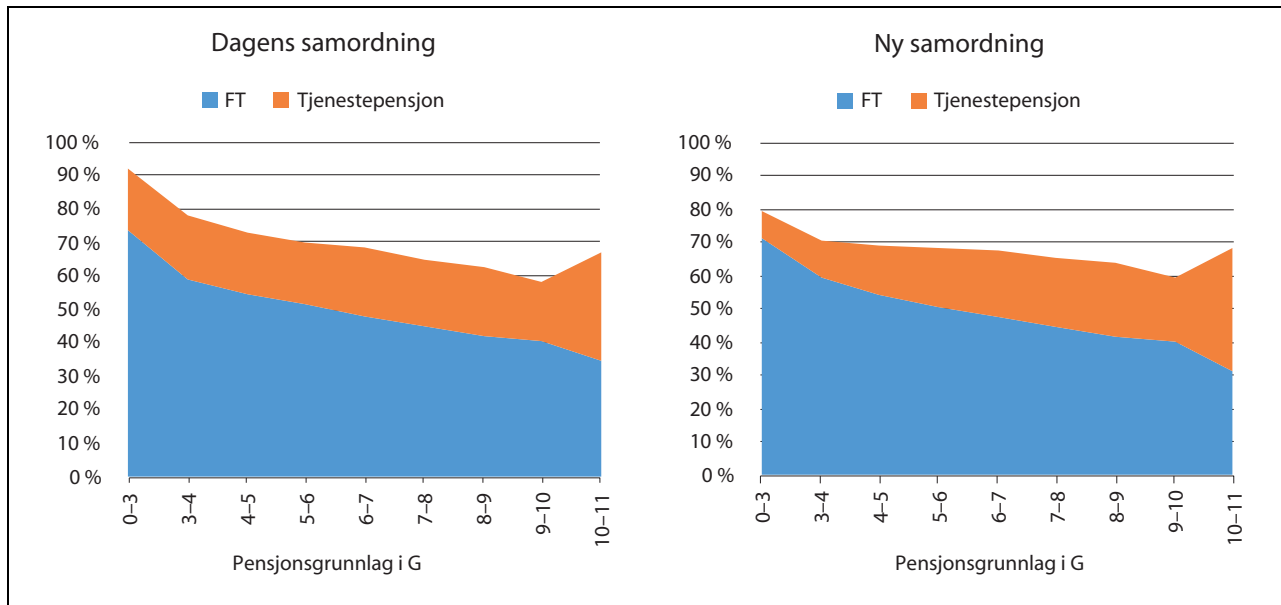
I fellesordningen for kommuner og bedrifter er det et stort omfang av deltid. Figur 9.19 viser faktiske kompensasjonsgrader etter pensjonsgrunnlag for dem som har jobbet deltid. Deltid inkluderer dem som har en gjennomsnittlig stillingsprosent under 100. Gruppen omfatter om lag 9 804 personer, og dette er om lag 70 prosent av alle pensjonerte medlemmer i fellesordningen for kommuner og bedrifter.

For dem med pensjonsgrunnlag under 3 G er samlet kompensasjon med forslaget til nye samordningsregler om lag 15 prosentpoeng lavere enn med dagens samordningsregler. Det er totalt 3 341 medlemmer med pensjonsgrunnlag under 3 G. Det er 3 656 medlemmer som har pensjonsgrunnlag mellom 3 G og 4 G, og for disse er samlet kompensasjon om lag 8 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler. For dem med pensjonsgrunnlag mellom 4 G og 5 G er samlet kompensasjonsgrad om lag 4 prosentpoeng lavere med forslaget til nye samordningsregler. I dette intervallet er det 2 244 medlemmer. For pen-

Figur 9.19 Kompensasjonsgrad og antall personer i fellesordningen for kommuner og bedrifter, deltid

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Figur 9.20 Dekomponerte kompensasjonsgrader for fellesordningen for kommuner og bedrifter, deltid

Tabell 9.3 Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for fellesordningen for kommuner og bedrifter

	Dagens samordning				Ny samordning				Differanse pp.
	FT	TP	Sum	KG	FT	TP	Sum	KG	
Alle	2,34	0,75	3,10	75,9	2,33	0,57	2,89	70,9	-5,0
Full opptjening og fulltid	2,93	1,13	4,06	72,0	2,95	1,02	3,97	70,5	-1,5
Deltid	2,11	0,64	2,75	79,0	2,08	0,42	2,50	71,9	-7,1

«FT» refererer til gjennomsnittlig utbetaling fra folketrygden, målt i G. «TP» er gjennomsnittlig utbetaling fra offentlig tjenstepensjon målt i G. «Sum» er gjennomsnittlig utbetalt samlet pensjon målt i G. «KG» viser gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i prosent av sluttlønn. «Differanse pp.» er forskjellen i samlet kompensasjonsgrad med dagens og ny samordning i prosentpoeng.

sjonsgrunnlag over 5 G er forskjellen mellom dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler klart mindre. Dette betyr at samlet kompensasjonsgrad med forslaget til nye samordningsregler er klart mindre fallende med pensjonsgrunnlag enn med dagens samordningsregler.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for alle med deltid er 79,0 prosent med dagens samordningsregler og 71,9 prosent med forslaget til nye samordningsregler, det vil si en differanse på 7,1 prosentpoeng.

Figur 9.20 viser hvor mye av samlet pensjon som kommer fra folketrygden og hvor mye som kommer fra tjenstepensjonsordningen.

Tabell 9.3 viser noen hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for fellesordningen for kommuner og bedrifter.

Forslaget til nye samordningsregler i proposisjonen her gir høyere kompensasjonsgrader enn forslaget i høringsnotatet. Dette gjelder særlig personer som har et lavt pensjonsgrunnlag og som har arbeidet deltid.

9.3.3.4 Hovedtall for øvrige risikofelleskap i KLP

Tallene for pensjonsordningen for sykepleiere, fellesordningen for fylkeskommuner og fellesordningen for statlige helseforetak, se henholdsvis tabell 9.4, 9.5 og 9.6, viser de samme hovedresultatene som tabell 9.3 for fellesordningen for kommuner og bedrifter. Det er små forskjeller i gjennomsnittlig kompensasjonsgrad med dagens samordningsregler og med forslaget til nye samordningsregler når man kun ser på dem med full opptjening og heltid. Forskjellen i gjennomsnittlig kompensasjonsgrad med dagens sam-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 9.4 Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for pensjonsordningen for sykepleiere

	Dagens samordning				Ny samordning				Differanse pp.
	FT	TP	Sum	KG	FT	TP	Sum	KG	
Alle	2,70	1,02	3,72	74,4	2,63	0,88	3,51	70,1	-4,2
Full opptjening og fulltid	3,08	1,22	4,30	70,8	3,05	1,20	4,25	70,1	-0,7
Deltid	2,60	0,97	3,57	75,6	2,52	0,80	3,32	70,3	-5,4

«FT» refererer til gjennomsnittlig utbetaling fra folketrygden, målt i G. «TP» er gjennomsnittlig utbetaling fra offentlig tjenstepensjon målt i G. «Sum» er gjennomsnittlig utbetalt samlet pensjon målt i G. «KG» viser gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i prosent

Tabell 9.5 Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for fellesordningen for fylkeskommuner

	Dagens samordning				Ny samordning				Differanse pp.
	FT	TP	Sum	KG	FT	TP	Sum	KG	
Alle	2,49	0,88	3,37	74,1	2,45	0,76	3,21	70,6	-3,4
Full opptjening og fulltid	3,05	1,30	4,34	70,5	3,04	1,28	4,31	70,1	-0,5
Deltid	2,16	0,68	2,84	78,2	2,11	0,50	2,61	71,9	-6,3

«FT» refererer til gjennomsnittlig utbetaling fra folketrygden, målt i G. «TP» er gjennomsnittlig utbetaling fra offentlig tjenstepensjon målt i G. «Sum» er gjennomsnittlig utbetalt samlet pensjon målt i G. «KG» viser gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i prosent av sluttlønn. «Differanse pp.» er forskjellen i samlet kompensasjonsgrad med dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler i prosentpoeng.

Tabell 9.6 Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler, for fellesordningen for statlige helseforetak

	Dagens samordning				Ny samordning				Differanse pp.
	FT	TP	Sum	KG	FT	TP	Sum	KG	
Alle	2,41	0,80	3,21	76,8	2,37	0,61	2,98	71,3	-5,4
Full opptjening og fulltid	2,78	1,00	3,78	72,8	2,74	0,93	3,67	70,7	-2,1
Deltid	2,23	0,72	2,94	80,4	2,19	0,47	2,65	72,5	-7,9

«FT» refererer til gjennomsnittlig utbetaling fra folketrygden, målt i G. «TP» er gjennomsnittlig utbetaling fra offentlig tjenstepensjon målt i G. «Sum» er gjennomsnittlig utbetalt samlet pensjon målt i G. «KG» viser gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i prosent av sluttlønn. «Differanse pp.» er forskjellen i samlet kompensasjonsgrad med dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler i prosentpoeng.

ordningsregler og med forslaget til nye samordningsregler er klart større blant dem som har jobbet deltid. Deltidsgruppen er i flertall i alle disse tre fellesskapene i Kommunal Landspensjonskasse og samlet gjør dette at differansen i gjennomsnittlig kompensasjonsgrad med dagens samordningsregler og med forslaget til nye samordningsregler er klart større enn i Statens pensjonskasse. Pensjonsordningen for sykehus-

leger skiller seg ut fra de andre fellesskapene i Kommunal Landspensjonskasse. Dette skyldes først og fremst at denne gruppen har et klart høyere pensjonsgrunnlag enn de andre gruppene og at kun en liten andel av sykehuslegene har jobbet deltid.

Tabell 9.7 oppsummerer noen hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for pensjonsordningen for

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 9.7 Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler, for pensjonsordningen for sykehusleger

	Dagens samordning				Ny samordning				Differanse pp.
	FT	TP	Sum	KG	FT	TP	Sum	KG	
Alle	3,78	3,46	7,24	66,9	3,68	3,68	7,36	68,0	1,1
Full opptjening og fulltid	3,78	3,59	7,37	67,1	3,71	3,80	7,51	68,4	1,3
Deltid	3,75	2,66	6,41	65,9	3,51	2,90	6,41	65,9	0,0

«FT» refererer til gjennomsnittlig utbetaling fra folketrygden, målt i G. «TP» er gjennomsnittlig utbetaling fra offentlig tjenstepensjon målt i G. «Sum» er gjennomsnittlig utbetalt samlet pensjon målt i G. «KG» viser gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i prosent av sluttlønn. «Differanse pp.» er forskjellen i samlet kompensasjonsgrad med dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler i prosentpoeng.

sykehusleger. Totalt består denne gruppen av om lag 250 personer, hvorav et klart flertall, 86 prosent, har jobbet fulltid.

9.4 Eksempler på beregning av pensjon

9.4.1 Innledning

Dette punktet belyser hvordan en beregner samlet offentlig tjenstepensjon under ulike forutsetninger om uttaksalder, fødselsår, uttaksgrad, opptjeningsår osv. Eksempelene er begrenset til de årskullene som omfattes av forslagene, det vil si årskull fra og med 1954-kullet. Punktene 9.4.2 til 9.4.4 viser beregninger for personer som skal ha all alderpensjon fra folketrygden beregnet etter nye opptjeningsregler, mens punkt 9.4.5 viser beregninger for personer som skal ha folketrygden beregnet dels etter nye og dels etter gamle opptjeningsregler.

Typeeksempelene ser bort fra at årskullene født i 1963 eller senere i henhold til avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, vil bli omfattet av en ny offentlig tjenstepensjonsordning og en ny AFP-ordning. Typeeksempelene ser videre bort fra videreføringen av den individuelle garantien for årskullene 1959–1962 og tillegget til senere årskull som følger av samme avtale. Eksempelene rendyrker derfor effektene av de nye samordningsreglene som foreslås i proposisjonen her.

I alle eksemplene benyttes grunnbeløpet i folketrygden fra 1. mai 2017, altså 93 634 kroner.

Som det er gjort nærmere rede for i punkt 6.5.3, fastsettes det på uttakstidspunktet for tjenstepensjonen en pensjonsbeholdning i folketrygden. Dersom folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen, vil det ikke være samsvar mellom

beholdningen som ligger til grunn for alderspensjonen som utbetales fra folketrygden og den beholdningen som skal legges til grunn ved samordningen. I kapittelet her blir denne effekten fremstilt gjennom begrepene faktisk eller beregnet pensjonsbeholdning. Pensjonsopptjeningen for et kalenderår tilføres pensjonsbeholdningen ved utløpet av året da fastsettingen av formues- og inntektskatt for det aktuelle året er ferdig. På uttakstidspunktet vil derfor ikke all opptjening være tilført pensjonsbeholdningen, men den vil tilføres på et senere tidspunkt. Dette kan omfatte opptjeningen både i uttaksåret og opptjeningen i inntil to år før uttaksåret. Slik opptjening skal inngå i samordningen etter hvert som den tilføres pensjonsbeholdningen i folketrygden. For å forenkle fremstillingen, er det i eksemplene nedenfor antatt at all inntekt er ferdiglignet på uttakstidspunktet.

9.4.2 Samtidig uttak av tjenstepensjon og folketrygd

For å illustrere hvordan pensjonen beregnes ved samtidig uttak av tjenstepensjon og folketrygd, vises det til typeeksemplet Silje. Forutsetninger om pensjonsopptjening for Silje går frem av boks 9.1.

Tabell 9.8 illustrerer hvordan pensjonen beregnes dersom Silje tar ut full tjenstepensjon og alderspensjon fra folketrygden ved 67 år. Tabell 9.9 illustrerer hvordan pensjonen beregnes dersom Silje tar ut full alderspensjon og folketrygd ved 70 år, det vil si at hun kompenserer for levealdersjusteringen ved å arbeide etter 67 år. Tabell 9.10 illustrerer hvordan pensjonen beregnes dersom Silje tar ut 50 prosent tjenstepensjon og folketrygd ved 67 år, og den resterende delen av tjenstepensjonen og folketrygden ved 70 år.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Boks 9.1 Forutsetninger Silje

Sivilstand: Enslig

Fødselsår: 1963

Grunnbeløp (G): 93 634

Anslag på delingstall og justeringstall

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
Delingstall	20,21	19,40	18,59	17,78	16,98	16,17	15,37	14,57	13,77
Justeringsstall	1,506	1,446	1,385	1,325	1,265	1,205	1,145	1,086	1,026

Alderspensjon fra folketrygden

- Opptjeningsmodell i folketrygden: Ny opp-tjeningsmodell
- Opptjeningsår: 40 år ved 67 år
- Gjennomsnittlig inntekt ved 67 år: 5,7 G (533 714 kroner)

Offentlig tjenstepensjon

- Pensjonsgrunnlag: 6 G (561 804 kroner)
- Opptjeningsstid: 35 år ved 67 år
- Stillingsandel: 100 prosent
- Grunnlag for tillegg etter samordning: 2,5 G (234 085 kroner)

Tabell 9.8 viser beregning av pensjon dersom Silje tar ut full folketrygd og tjenstepensjon ved 67 år. Den beregnede pensjonsbeholdningen og den faktiske pensjonsbeholdningen vil da være like. Bruttopenasjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget levealdersjustert med justeringstallet for 1963-kullet ved 67 år, som er 1,205. Samordningsfradraget utgjør samordningsbeholdningen, det vil si pensjonsbeholdningen fratrasket den samordningsfrie delen på 2 prosent, dividert med delingstallet ved 67 år. Etter samordning gis

det et tillegg på 2,5 G, dividert på delingstallet ved 67 år. Folketrygden er den faktiske pensjonsbeholdningen ved 67 år dividert med delingstallet ved 67 år. Ved 67 år vil samlet årlig pensjon for Silje bli 326 966 kroner og samlet kompensasjonsgrad blir 58,2 prosent.

Dersom Silje venter med å ta ut folketrygd og tjenstepensjon til hun er 70 år, vil hun delvis kompensere for levealdersjusteringen. Opptjeningen i folketrygden øker ved at hun får pensjonsopptjening for ytterligere tre år med en inntekt på

Tabell 9.8 Beregning av pensjon ved samtidig uttak av full tjenstepensjon og folketrygd ved 67 år

Pensjonsbeholdning ved 67 år:	$533\,714 \times 0,181 \times 40$	3 864 088
Samordningsbeholdning ved 67 år:	$0,98 \times 3\,864\,088$	3 786 806
<i>Pensjon etter levealdersjustering</i>		
Brutto tjenstepensjon	$370\,791/1,205$	307 710
- Samordningsfradrag	$3\,786\,806/16,17$	234 187
+ Tillegg etter samordning	$234\,085/16,17$	14 476
= Netto tjenstepensjon		87 999
+ Folketrygd	$3\,864\,088/16,17$	238 966
= Samlet pensjon		326 966
Kompensasjonsgrad (pst.)		58,2

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 9.9 Beregning av pensjon ved samtidig uttak av full tjenstepensjon og folketrygd ved 70 år

Pensjonsbeholdning ved 70 år:	$3\,864\,088 + 561\,804 \times 0,181 \times 3$	4 169 147
Samordningsbeholdning ved 70 år:	$0,98 \times 4\,169\,147$	4 085 765
<i>Pensjon etter levealdersjustering</i>		
Brutto tjenstepensjon	370 791/1,026	361 394
- Samordningsfradrag	4 085 765/13,77	296 715
+ Tillegg etter samordning	234 085/13,77	17 000
= Netto tjenstepensjon		81 679
+ Folketrygd	4 169 147/13,77	302 770
= Samlet pensjon		384 449
Kompensasjonsgrad (pst.)		68,4

Tabell 9.10 Beregning av pensjon ved samtidig uttak av gradert tjenstepensjon og folketrygd. 50 prosent tjenstepensjon og 50 prosent folketrygd tas ut ved 67 år, og 100 prosent tjenstepensjon og folketrygd tas ut ved 70 år

Pensjonsbeholdning ved 67 år:	$533\,714 \times 0,181 \times 40$	3 864 088
Samordningsbeholdning ved 67 år:	$0,98 \times 3\,864\,088$	3 786 806
<i>Pensjon etter levealdersjustering</i>		
Brutto tjenstepensjon ved 67 år	$0,5 \times 370\,791/1,205$	153 855
- Samordningsfradrag ved 67 år	$0,5 \times 3\,786\,806/16,17$	117 094
+ Tillegg etter samordning	$0,5 \times 234\,085/16,17$	7 238
= Netto tjenstepensjon ved 67 år		44 000
+ Folketrygd ved 67 år	$0,5 \times 3\,864\,088/16,17$	119 483
= Samlet pensjon ved 67 år		163 483
Beregnet pensjonsbeholdning ved 70 år:	$3\,864\,088 + 3 \times 0,181 \times 280\,902$	4 016 618
Samordningsbeholdning ved 70 år:	$0,98 \times 4\,016\,618$	3 936 285
<i>Pensjon etter levealdersjustering</i>		
Brutto tjenstepensjon ved 70 år	$153\,855 \times (1 - 0,0075)^3 + 0,5 \times 370\,791/1,026$	331 116
- Samordningsfradrag ved 70 år	$117\,094 \times (1 - 0,0075)^3 + 0,5 \times 3\,936\,285/13,77$	285 860
+ Tillegg etter samordning	$7\,238 \times (1 - 0,0075)^3 + 0,5 \times 234\,085/13,77$	15 576
= Netto tjenstepensjon ved 70 år		89 284
+ Folketrygd ved 70 år	$(119\,483)(1 - 0,0075)^3 + 2\,084\,574/13,77$	268 200
= Samlet pensjon ved 70 år		357 485
Kompensasjonsgrad (pst.)		63,6

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

6 G. Ved 70 år har hun da 43 opptjeningsår i folketrygden, med en gjennomsnittlig opptjening på 5,72 G. Siden tjenestepensjon og folketrygd tas ut samtidig, er den beregnede pensjonsbeholdningen fortsatt lik den faktiske pensjonsbeholdningen. Tabell 9.9 illustrerer beregningen av samlet pensjon ved 70 år i dette tilfellet.

Bruttopensjonen levealdersjusteres nå med justeringstallet for 1963-kullet ved 70 år, 1,026 i dette tilfellet. Samordningsbeholdningen ved 70 år er den faktiske pensjonsbeholdningen ved 70 år, fratrukket den samordningsfrie delen på 2 prosent. Samordningsfradraget er lik denne beholdningen dividert med delingstallet ved 70 år, som er 13,77. Etter samordning gis det et tillegg lik 2,5 G, dividert på delingstallet ved 70 år. Alderspensjonen fra folketrygden er den faktiske pensjonsbeholdningen ved 70 år dividert med delingstallet ved 70 år. Ved 70 år vil samlet årlig pensjon for Silje bli 384 449 kroner, og samlet kompensasjonsgrad blir 68,4 prosent.

Silje kan alternativt gå ned til 50 prosent stilling fra 67 år og fra samme tidspunkt ta ut 50 prosent alderspensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen ved 67 år. Fra 70 år fratrer hun den resterende 50 prosent stillingen og tar ut 100 prosent alderspensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen. Tabell 9.10 viser beregning av samlet pensjon ved 67 og 70 år i dette tilfellet.

Den beregnede pensjonsbeholdningen er da lik den faktiske pensjonsbeholdningen ved 67 år. Nettopensjonen ved 67 år er følgelig halvparten av det den ville vært med fullt uttak ved 67 år. Den nettopensjonen og folketrygden som følger av 50 prosent uttak ved 67 år er «låst», og det eneste som skjer med denne frem til 70 år, er årlig regulering.

Ved 70 år skal den resterende delen av brutto tjenestepensjon samordnes med alderspensjon fra folketrygden. Pensjonsbeholdningen har da økt med 18,1 prosent av 3 G i tre år. Den beregnede pensjonsbeholdningen er nå basert på 43 år med en gjennomsnittlig inntekt på 5,51 G. Den faktiske pensjonsbeholdningen er 50 prosent av den pensjonsbeholdningen hun hadde ved 67 år pluss opptjeningen mellom 67 og 70 år. Samordningsbeholdningen ved 67 år er den beregnede pensjonsbeholdningen ved 70 år, fratrukket de samordningsfrie delene. Alderspensjon under utbetaling reguleres årlig noe svakere enn lønnsveksten. Dette må det tas hensyn til i den delen av pensjonen som tas ut fra 67 år, både i bruttopensjonen, i alderspensjonen fra folketrygden og i samordningsfradraget.

I dette tilfellet er samlet årlig pensjon ved 70 år 357 481 kroner og samlet kompensasjonsgrad er 63,6 prosent.

9.4.3 Beregning av pensjon når det gis garantipensjon fra folketrygden

For å illustrere hvordan pensjonen beregnes når det utbetales garantipensjon fra folketrygden, vises det til typeeksemplet Snorre. Forutsetninger om pensjonsopptjening for Snorre går frem av boks 9.2.

Tabell 9.11 illustrerer hvordan pensjonen beregnes dersom Snorre tar ut full tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden ved 67 år.

Snorre har i perioder av arbeidslivet hvor han har vært ansatt i offentlig sektor jobbet i deltidsstilling. Inntekten hans utgjør i gjennomsnitt 280 902 (3 G), ved fylte 67 år. Snorre vil ved 67 år ha en inntektspensjonsbeholdning på 1 525 298 kroner. Inntektspensjonsbeholdningen er ikke så stor at garantipensjonen er helt avkortet. Etter avkorting utgjør garantipensjonsbeholdningen 1 463 383 kroner. Summen av garantipensjonsbeholdningen og inntektspensjonsbeholdningen danner grunnlaget for beregningen av alderspensjonen fra folketrygden. Ettersom alderspensjonen fra folketrygden og tjenestepensjonen tas ut samtidig, vil summen av garantipensjonsbeholdningen og inntektspensjonsbeholdningen være lik de beregnede beholdningene som danner grunnlaget for samordningsbeholdningen.

Med departementets forslag i høringsnotatet ville kronetillegget ha redusert samordningsfradraget med 14 476 kroner. Bruttopensjonen ville likevel ikke oversteget samordningsfradraget. Med departementets forslag i høringsnotatet ville derfor Snorre ikke fått utbetalt tjenestepensjon.

Med forslaget i proposisjonen her, i tråd med avtalen av 3. mars 2018, vil samlet årlig pensjon for Snorre ved 67 år bli 199 305 kroner. Fra folketrygden får Snorre 184 829 kroner og fra tjenestepensjonsordningen utbetales kronetillegget på 14 476 kroner. Uten tillegget ville Snorre bare fått pensjon fra folketrygden. Samlet kompensasjonsgrad blir 71 prosent sammenlignet med 65,8 prosent uten tillegget.

9.4.4 Folketrygden tas ut før tjenestepensjonen

For å illustrere hvordan pensjonen beregnes når alderspensjonen fra folketrygden tas ut før tjenestepensjonen, vises det til typeeksemplet Agnes. Forutsetninger om pensjonsopptjening for Agnes går frem av boks 9.3.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Boks 9.2 Forutsetninger Snorre

Sivilstand: Enslig

Fødselsår: 1963

Grunnbeløp (G): 93 634

Anslag på delingstall og justeringstall

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
Delingstall	20,21	19,40	18,59	17,78	16,98	16,17	15,37	14,57	13,77
Justeringsstall	1,506	1,446	1,385	1,325	1,265	1,205	1,145	1,086	1,026

Alderspensjon fra folketrygden

- Opptjeningsmodell i folketrygden: Ny opp-tjeningsmodell
- Opptjeningsår: 30 år ved 67 år
- Gjennomsnittlig inntekt ved 67 år: 3 G (280 902 kroner)

Offentlig tjenstepensjon

- Pensjonsgrunnlag: 3 G (280 902 kroner)
- Opptjeningsstid: 30 år ved 67 år
- Stillingsandel: 80 prosent
- Grunnlag for tillegg etter samordning: 2,5 G (234 085 kroner)

Tabell 9.11 Beregning av pensjon når det utbetales garantipensjon fra folketrygden. Samtidig uttak av folketrygd og tjenstepensjon ved 67 år

Inntektpensjonsbeholdning:	$280\,902 \times 0,181 \times 30 \text{ år}$	1 525 298
Garantipensjonsbeholdning etter avkorting:		1 463 383
Sum beregnede beholdninger:	$1\,525\,298 + 1\,463\,383$	2 988 681
Samordningsbeholdning:	$0,98 \times 2\,988\,681$	2 928 908
		<i>Pensjon etter levealdersjustering</i>
Brutto tjenstepensjon	$185\,395/1,205$	153 855
- Samordningsfradrag	$2\,928\,908/16,17$	181 132
Netto tjenstepensjon før tillegg		0
+ Tillegg etter samordning	$234\,085/16,17$	14 476
= Netto tjenstepensjon etter tillegg		14 476
+ Folketrygd	$2\,988\,681/16,17$	184 829
= Samlet pensjon		199 305
Kompensasjonsgrad (pst.)		71,0

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Boks 9.3 Forutsetninger Agnes

Sivilstand: Gift
Fødselsår: 1964
Grunnbeløp (G): 93 634

Anslag på delingstall og justeringstall

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
Delingstall	20,31	19,50	18,69	17,88	17,07	16,27	15,46	14,66	13,87
Justeringsstall	1,513	1,453	1,393	1,332	1,272	1,212	1,152	1,092	1,034

Alderspensjon fra folketrygden

- Opptjeningsmodell i folketrygden: Ny opp-tjeningsmodell
- Opptjeningsår: 35 år ved 62 år
- Gjennomsnittlig inntekt ved 62 år: 7 G (655 438 kroner)

Offentlig tjenestepensjon

- Pensjonsgrunnlag: 7 G (655 438 kroner)
- Opptjeningsstid: 35 år ved 62 år
- Stillingsandel: 100 prosent
- Grunnlag for tillegg etter samordning: 2,5 G (234 085 kroner)

Tabell 9.12 illustrerer beregning av pensjon dersom Agnes tar ut full alderspensjon fra folketrygden ved 62 år og full tjenestepensjon ved 67 år. I tabell 9.13 vises beregningen av pensjon dersom Agnes tar ut full alderspensjon fra folketrygden ved 62 år og 50 prosent tjenestepensjon ved 67 år. Den resterende delen av tjenestepensjonen tas ut ved 70 år.

Dersom Agnes tar ut full alderspensjon fra folketrygden ved 62 år og tjenestepensjon ved 67 år, avviker den beregnede pensjonsbeholdningen fra den faktiske pensjonsbeholdningen. Ved uttak av full alderspensjon fra folketrygden ved 62 år, omgjøres pensjonsbeholdningen hennes til årlige utbetalinger ved hjelp av delingstallet ved 62 år. Denne pensjonen reguleres årlig med lønnsvekst fratrasket 0,75 pst. Den årlige opptjeningen Agnes har etter 62 år omgjøres til årlige utbetalinger med delingstallet som gjelder ved henholdsvis 63, 64, 65, 66 og 67 år. Disse beløpene reguleres også årlig med lønnsvekst fratrasket 0,75 prosent. Tabell 9.12 illustrerer beregning av samlet pensjon ved 67 år i dette tilfellet.

Den beregnede pensjonsbeholdningen ved 67 år er den beholdningen Agnes ville ha hatt dersom alderspensjon fra folketrygden ble tatt ut samtidig med tjenestepensjonen, det vil si den pensjonsbeholdningen hun hadde ved 62 år pluss opptjeningen mellom 62 år og 67 år. Samordningsbeholdningen er denne beregnede pen-

sjonsbeholdningen fratrasket den samordningsfrie delen.

Bruttopensjonen ved 67 år levealdersjusteres med justeringstallet ved 67 år (1,212), og samordningsfradraget utgjør samordningsbeholdningen delt på delingstallet ved 67 år (16,27). Alderspensjonen fra folketrygden ved 67 år er da lik utbetalingen fra folketrygden ved 62 år, det vil si pensjonsbeholdningen ved 62 år delt på delingstallet ved 62 år, pluss den årlige opptjeningen som er skjedd mellom 62 og 67 år, omgjort til årlig ytelser ved hjelp av delingstallene. Det må videre tas hensyn til regulering av pensjon under utbetaling.

Dersom Agnes venter med å ta ut halvparten av tjenestepensjonen til hun er 70 år, blir pensjonsberegningen ved 67 og 70 år som i eksemplet i tabell 9.13.

Her er nettopensjonen ved 67 år halvparten av bruttopensjonen i eksemplet over, det vil si halvparten av den nettopensjonen Agnes ville ha fått dersom hun tok ut 100 prosent tjenestepensjon ved 67 år. Alderspensjonen fra folketrygden ved 67 år er den samme som folketrygden ved 67 år i eksemplet over, ettersom forutsetningen for uttak av folketrygden er uendret.

Bruttopensjonen ved 70 år er lik den bruttopensjonen Agnes mottok ved 67 år, pluss 50 prosent bruttopensjon som levealdersjusteres med justeringstallet ved 70 år, det vil si 1,034. Det samlede samordningsfradraget tilsvarer samord-

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 9.12 Beregning av pensjon når folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen. Folketrygden tas ut ved 62 år og tjenstepensjonen tas ut ved 67 år

Pensjonsbeholdning ved 62 år:	$655\,438 \times 0,181 \times 35$	4 152 200
Beregnet pensjonsbeholdning ved 67 år:	$655\,438 \times 0,181 \times 40$	4 745 371
Samordningsbeholdning ved 67 år:	$0,98 \times 4\,745\,371$	4 650 464
		<i>Pensjon etter levealdersjustering</i>
Brutto tjenstepensjon	432 589/1,212	356 922
- Samordningsfradrag	4 650 464/16,27	285 831
+ Tillegg etter samordning	234 085/16,27	14 388
= Netto tjenstepensjon		85 479
		$\frac{4\,152\,200}{20,31} \times (1-0,0075)^5 +$
		$\frac{118\,634}{19,50} \times (1-0,0075)^4 +$
		$\frac{118\,634}{18,69} \times (1-0,0075)^3 +$
		$\frac{118\,634}{17,88} \times (1-0,0075)^2 +$
		$\frac{118\,634}{17,07} \times (1-0,0075) +$
		$\frac{118\,634}{16,27}$
+ Folketrygd		229 723
= Samlet pensjon		315 202
Kompensasjonsgrad (pst.)		48,1

ningsfradraget ved 67 år, pluss 50 prosent av samordningsbeholdningen ved 70 år dividert med delingstallet ved 70 år. Faktisk alderspensjon fra folketrygden ved 70 år er den faktiske alderspensjonen fra folketrygden som Agnes mottok ved 62 år, pluss den årlige opptjeningen mellom 62 og 70 år, omgjort til årlige ytelser ved hjelp av delingstallene. Alderspensjon under

utbetaling reguleres årlig noe svakere enn lønnsveksten. Dette må det tas hensyn til i den delen av bruttopensjonen som tas ut fra 67 år og i den alderspensjonen fra folketrygden som tas ut fra 62 år. Samordningsfradraget beregnes som om tjenstepensjonen og alderspensjon fra folketrygden tas ut samtidig, også effekten av reguleringen.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 9.13 Beregning av pensjon ved samtidig uttak når alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen. Folketrygden tas ut ved 62 år, 50 prosent av tjenstepensjonen tas ut ved 67 og 100 prosent tas ut ved 70 år

Beregnet pensjonsbeholdning ved 67 år: $655\,438 \times 0,181 \times 40$	4 745 371
Samordningsbeholdning ved 67 år: $0,98 \times 4\,745\,371$	4 650 464
Brutto tjenstepensjon 67 år $0,5 \times 432\,589/1,212$	178 461
- Samordningsfradrag 67 år $0,5 \times 4\,650\,464/16,27$	142 915
+ Tillegg etter samordning $0,5 \times 234\,085/16,27$	7 194
= Netto tjenstepensjon	42 740
+ Folketrygd	229 723
= Samlet pensjon ved 67 år	272 463
Beregnet pensjonsbeholdning ved 70 år: $4\,745\,371 + 0,5 \times 655\,438 \times 0,181 \times 3$	4 923 322
Samordningsbeholdning ved 70 år: $0,98 \times 4\,923\,322$	4 824 856
Brutto tjenstepensjon 70 år $(178\,461)(1 - 0,0075)^3 + 0,5 \times 432\,589/1,034$	383 685
- Samordningsfradrag 70 år $(142\,915)(1 - 0,0075)^3 + 0,5 \times 4\,824\,856/13,87$	313 655
Tillegg etter samordning $7\,194 \times (1 - 0,075)^3 + 0,5 \times 234\,085/13,87$	15 472
= Netto tjenstepensjon ved 70 år	85 502
Folketrygd ved 70 år	236 665
= Samlet pensjon ved 70 år	322 167
Kompensasjonsgrad (pst.)	49,2

9.4.5 Beregning av pensjon for overgangskullene

For å illustrere pensjonsberegning for overgangskullene vises det til typeeksemplet Hugo. Forutsetningene om pensjonsopptjening for Hugo går frem av boks 9.4.

Tabell 9.14 viser pensjonsberegningen dersom Hugo tar ut full alderspensjon fra folketrygden og tjenstepensjon ved 67 år. Hugo er født i 1958 og har derfor halvparten av alderspensjonen fra folketrygden opptjent med gammel modell og halvparten opptjent med ny modell. Dette betyr at bruttopensjonen skal levealdersjusteres både med justeringstall som er avledet av forholdstall (i dette tilfellet er justeringstallet lik det faktiske forholdstallet) og med justeringstall som er avledet av delingstall. Videre skal samordningsfradraget både beregnes etter samordningsreglene for gammel alderspensjon fra folketrygden og etter de foreslåtte nye samordningsreglene. Samordningsfradraget som beregnes etter gamle regler levealdersjusteres med forholdstall, og samordnings-

fradraget som beregnes etter de foreslåtte nye samordningsreglene levealdersjusteres med delingstall. Dette gir to nettopensjoner – en beregnet etter dagens regler og en beregnet etter nye regler. Disse to nettopensjonene vektetes sammen, og vektene er andelene av folketrygden som er opptjent i henholdsvis gammel og ny modell. Faktisk alderspensjon fra folketrygden består også av to deler, en del opptjent i gammel opptjeningsmodell og en del opptjent i ny opptjeningsmodell.

Resultatet blir altså ett samordningsfradrag som er sammensatt av to deler: en del som er beregnet etter gamle regler og vektet med andelen av folketrygden som er opptjent etter gammel opptjeningsmodell og en del som er beregnet etter nye regler og vektet med andelen av folketrygden som er opptjent etter ny opptjeningsmodell.

Resultatet blir som om det ble beregnet to nettopensjoner som veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden. Gitt at man tar hensyn til at hvert av fradragene ikke kan være høyere enn den tilhørende

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Boks 9.4 Forutsetninger Hugo

Sivilstand: Enslig

Fødselsår: 1958

Grunnbeløp (G): 93 634

Anslag på delingstall, justeringstall og forholdstall

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
Delingstall	19,61	18,80	17,99	17,18	16,37	15,57	14,77	13,98	13,19
Justeringstall (ny alderspensjon)	1,461	1,401	1,341	1,280	1,220	1,160	1,101	1,042	1,000
Forholdstall	1,373	1,316	1,260	1,203	1,147	1,090	1,034	0,979	0,924
Justeringstall (gammel alderspensjon)	1,373	1,316	1,260	1,203	1,147	1,090	1,034	0,979	0,937

Alderspensjon fra folketrygden

- Opptjeningsmodell i folketrygden: 5/10 gammel og 5/10 ny opptjeningsmodell
- Opptjeningsår: 40 år ved 67 år
- Gjennomsnittlig inntekt ved 67 år: 6 G (561 804 kroner)
- Sluttpoengtall: 5
- Pensjonsprosent: 42,5

Offentlig tjenestepensjon

- Pensjonsgrunnlag: 6 G (561 804 kroner)
- Opptjeningstid: 30 år ved 67 år
- Stillingsandel: 100 prosent
- Grunnlag for tillegg etter samordning: 2,5 G (234 085 kroner)

bruttopensjonen, er det likevel to bruttopensjoner som veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden og to samordningsfradrag som veies på samme måte. Hugo er født i 1958 og omfattes derfor av den individuelle garantien. Det fremgår av tabell 9.14 at

ved uttak av full tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden ved 67 år, får Hugo en årlig pensjon etter levealdersjustering på 332 524 kroner. Dette utgjør 59,2 prosent av pensjonsgrunnlaget og Hugo får derfor et garantitillegg på 38 267 kroner.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 9.14 Beregning av pensjon ved samtidig uttak av full tjenstepensjon og folketrygd ved 67 år

Pensjonsbeholdning ved 67 år:		4 067 461
Samordningsbeholdning ved 67 år:		3 986 112
	<i>Gammel folketrygd og dagens samordning</i>	<i>Ny folketrygd og ny samordning</i>
Brutto tjenstepensjon	$\frac{370\,791}{1,090}$ = 340 175	$\frac{370\,791}{1,160}$ = 319 647
- Samordningsfradrag	$\frac{252\,812}{1,090}$ = 246 970	$\frac{3\,986\,112}{15,57}$ = 256 012
+ Tillegg etter samordning		$\frac{234\,085}{15,57}$ = 15 034
= Netto tjenstepensjon før vekting	93 204	78 669
		<i>Samlet pensjon etter vekting</i>
Netto tjenstepensjon etter vekting	$93\,204 \times \frac{5}{10} + 78\,669 \times \frac{5}{10}$	85 937
Folketrygd	$\frac{231\,937}{1,090} \times \frac{5}{10} + \frac{4\,067\,461}{15,57} \times \frac{5}{10}$	246 587
= Samlet pensjon		332 524
Kompensasjonsgrad (pst.) uten garanti		59,2
+ Garantitillegg		38 267
= Samlet pensjon med garantitillegg		370 791
Kompensasjonsgrad (pst.) med garantitillegg		66,0

10 Økonomiske og administrative konsekvenser. Likestillingsmessige konsekvenser. Ikraftttredelse

10.1 Innledning

Dette kapitlet belyser økonomiske og administrative virkninger av forslaget til nye samordningsregler. I punkt 10.2 beskrives noen utfordringer knyttet til å anslå de økonomiske virkningene, mens punkt 10.3 presenterer beregninger fra Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse av hvordan forslaget til nye samordningsregler vil virke for et utvalg av deres alderspensjonister. I punkt 10.4 omtales likestillingsmessige konsekvenser av forslagene i proposisjonen her. I punkt 10.5 beskrives noen administrative virkninger. Forslag til lovens ikraftttredelse omtales i punkt 10.6.

10.2 Om anslag på økonomiske virkninger

Ny alderspensjon i folketrygden fases gradvis inn for årskullene 1954 til 1962 og gjelder også for offentlige ansatte, uavhengig av forslagene som fremmes i proposisjonen her. Konsekvensene for den enkeltes samlede pensjon og for arbeidsgivers kostnader, kan imidlertid først anslås når nye samordningsregler er fastsatt.

Nye samordningsregler vil påvirke pensjonen til flere hundre tusen personer som har tjent opp pensjonsrettigheter i dagens offentlige tjenstepensjonsordning og dermed også kostnadene til de arbeidsgiverne som finansierer tjenstepensjonen. Nye samordningsregler vil videre kreve systemtilpasninger hos leverandørene av offentlig tjenstepensjon.

Tradisjonelt anslås effektene av et forslag ved å sammenlikne forslaget med et alternativt forslag, for eksempel ikke å gjøre noen endringer. Departementet mener imidlertid at det ikke er et realistisk alternativ å unnlate å lage regler for samordning av bruttopensjonen med folketrygd opptjent med nye regler. I teorien kunne en ha fortsatt å samordne som om ny alderspensjon i folketrygden ikke eksisterte, men det ville bety at enkelte ville få samordnet tjenstepensjonen med en hypotetisk alderspensjon fra folketrygden som

var helt forskjellig fra den alderspensjonen de faktisk vil motta fra folketrygden. Dette ville åpenbart kunne gi svært uheldige utslag.

Departementet viser til at det er nedfelt i avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at offentlig ansatte som er født i 1963 eller senere, fra 2020 skal tjene opp tjenstepensjon i en ny ordning som beregnes uavhengig av alderspensjon fra folketrygden. Reglene som foreslås i proposisjonen her vil derfor, for offentlig ansatte født i 1963 eller senere, bare få effekt for den delen av tjenstepensjonen som er opptjent før 2020. De økonomiske effektene av forslagene til nye regler vil dermed fases gradvis ut. Nedenfor beskrives imidlertid de økonomiske effektene uten en slik utfasing. De økonomiske effektene av en ny ordning vil bli belyst ved senere forslag til lovendringer som følger opp avtalen fra 3. mars 2018.

Dagens regler innebærer at det skal samordnes som om folketrygden tas ut samtidig med tjenstepensjonen. Netto tjenstepensjon er dermed avhengig av når tjenstepensjonen tas ut, og gjennomgående vil netto tjenstepensjon bli lavere desto senere den tas ut, selv om samlet pensjon blir høyere. På grunn av alleårsopptjeningen varierer ny alderspensjon fra folketrygden i større grad enn den gamle med uttakstidspunktet. Dermed vil også netto tjenstepensjon bli mer avhengig av når pensjonen tas ut.

Et sentralt mål med pensjonsreformen er at flere skal jobbe lenger. Foreløpig er det særlig før 67 år at yrkesdeltakelsen har økt, men etter hvert som virkningen av levealdersjusteringen av alderspensjonen blir sterkere, er det grunn til å vente at flere vil vente til etter 67 år med å ta ut pensjon. For personer med offentlig tjenstepensjon, kan utsatt uttak bidra til å redusere netto tjenstepensjon, fordi alderspensjonen fra folketrygden vokser mer enn tjenstepensjonen ved utsatt uttak. Fordi den fremtidige utviklingen av uttaksmønsteret er svært usikker, er også den fremtidige utviklingen av nettoutbetalingen av tjenstepensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene svært usikker.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

De forholdene som er beskrevet over, gjør at det er vanskelig å tallfeste hvordan forslaget til nye samordningsregler vil påvirke statens og kommunesektorens økonomi. På et overordnet nivå innebærer forslaget en viss innsparing for de offentlige tjenstepensjonsordningene sammenliknet med en hypotetisk videreføring av dagens folketrygd i kombinasjon med dagens samordningsregler. Det skyldes både at ambisjonsnivået for samlet pensjon er noe lavere, særlig i tilfeller der samordningsregelverket har gitt urimelig høye kompensasjonsgrader, og at gjennomsnittlig utbetaling fra ny alderspensjon er høyere. Denne kombinasjonen gjør at nettoutbetalingene fra tjenstepensjonsordningene blir lavere.

10.3 Virkninger belyst ved beregninger fra Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse

10.3.1 Innledning

Videre i dette kapitlet belyses virkningene av forslaget til nye samordningsregler ved hjelp av beregninger fra Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse. Beregningene er basert på et utvalg alderspensjonister i disse ordningene. Det som sammenliknes er gjennomsnittlige pensjoner før levealdersjustering

- a. med gammel alderspensjon og tilhørende samordningsregler, og
- b. med ny alderspensjon og de foreslåtte nye samordningsreglene.

Dette blir dermed en sammenlikning av virkningene på lang sikt av de nye reglene, når de er fullt innfaset, med en hypotetisk videreføring av gammel folketrygd og gamle samordningsregler. Hovedbildet er at de foreslåtte nye samordningsreglene vil gi lavere nettoutbetalinger av alderspensjon fra tjenstepensjonsordningene enn det en hypotetisk videreføring av gammel folketrygd og gamle samordningsregler ville gjort. Dette skyldes dels at samlet pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonsordningene er noe lavere med forslaget til nye samordningsregler, og for medlemmene i Statens pensjonskasse at gjennomsnittlig nivå på utbetalingen fra folketrygden er høyere med ny alderspensjon, slik at en mindre andel av samlet pensjon blir utbetalt fra tjenstepensjonsordningen.

Hovedresultatet er trolig robust, men beregningene må likevel tolkes med forsiktighet, jf. punkt 9.3.1, som peker på flere momenter som trekker i retning av at de foreslåtte nye samordningsreglene er noe gunstigere enn det som går frem av beregningene. Gunstigere samordningsregler kan gi høyere utgifter for arbeidsgiverne, særlig i Kommunal Landspensjonskasse, enn det som går frem av beregningene.

10.3.2 Beregninger fra Statens pensjonskasse

Tabell 10.1 viser gjennomsnittlig alderspensjon fra folketrygden og fra Statens pensjonskasse for alderspensjonister i Statens pensjonskasse. Tabellen omfatter ansatte i staten og skoleverket, inklusive ansatte som ikke har full opptjeningsstid og/eller har jobbet deltid. Tabellen inkluderer både medlemmer med ordinær aldersgrense, medlemmer med særaldersgrense og medlemmer som har mottatt uførepensjon. Den øverste delen av tabellen viser gjennomsnittet for alle, inklusive personer som har fått pensjon med utgangspunkt i en oppsatt pensjonsrett, mens den nederste delen viser gjennomsnittlig pensjon eksklusive oppsatte, altså for dem som har gått over fra en aktiv stilling til pensjon.

Det går frem av tabell 10.1 at det er relativt liten forskjell på resultatene inklusive og eksklusive personer med oppsatt pensjonsrett. For begge grupper er ny alderspensjon fra folketrygden i gjennomsnitt rundt fire prosent høyere enn gammel alderspensjon, mens netto utbetaling fra Statens pensjonskasse er drøyt 15 prosent lavere med ny alderspensjon fra folketrygden og de foreslåtte nye samordningsreglene. Samlet pensjon er 0,9 prosent lavere med forslaget til nye samordningsregler når personer med oppsatt pensjonsrett inkluderes og 1,0 prosent lavere når disse holdes utenom.

Tabellene 10.2 og 10.3 viser tilsvarende tall som i tabell 10.1, separat for statsansatte og skoleverket. Det går frem at de gjennomsnittlige endringene i samlet pensjon er relativt like for ansatte i staten og skoleverket, men økningen i alderspensjonen fra folketrygden og reduksjonen i alderspensjonen fra Statens pensjonskasse er noe større i staten enn i skoleverket.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 10.1 Gjennomsnittlig alderspensjon før levealdersjustering. SPK stat og skole. Målt i folketrygdens grunnbeløp (G)

	Gamle regler	Nye regler	Endring i prosent
Alle inkl. oppsatte			
Folketrygden	3,05	3,18	4,3 %
SPK	1,08	0,91	-15,8 %
<i>SUM</i>	4,13	4,09	-1,0 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	69,2 %	68,3 %	
Alle ekskl. oppsatte			
Folketrygden	3,06	3,20	4,6 %
SPK	1,24	1,05	-15,3 %
<i>SUM</i>	4,30	4,25	-1,1 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	71,0 %	70,0 %	

Tabell 10.2 Gjennomsnittlig alderspensjon før levealdersjustering. SPK statsansatte. Målt i folketrygdens grunnbeløp (G)

	Gamle regler	Nye regler	Endring i prosent
Alle inkl. oppsatte			
Folketrygden	3,09	3,24	5,0 %
SPK	1,01	0,81	-19,4 %
<i>SUM</i>	4,10	4,06	-1,1 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	69,2 %	68,2 %	
Alle ekskl. oppsatte			
Folketrygden	3,11	3,28	5,6 %
SPK	1,21	0,98	-19,1 %
<i>SUM</i>	4,32	4,26	-1,4 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	71,9 %	70,6 %	
Heltid og full opptjening			
Folketrygden	3,39	3,74	10,2 %
SPK	1,55	1,16	-25,2 %
<i>SUM</i>	4,94	4,89	-0,9 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	72,3 %	71,5 %	

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 10.3 Gjennomsnittlig alderspensjon før levealdersjustering. SPK skolesegmentet. Målt i folketrygdens grunnbeløp (G)

	Gamle regler	Nye regler	Endring i prosent
Alle inkl. oppsatte			
Folketrygden	3,00	3,10	3,4 %
SPK	1,17	1,03	-11,9 %
<i>SUM</i>	4,17	4,13	-0,9 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	69,2 %	68,4 %	
Alle ekskl. oppsatte			
Folketrygden	3,02	3,13	3,5 %
SPK	1,27	1,12	-11,5 %
<i>SUM</i>	4,29	4,25	-0,9 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	70,1 %	69,3 %	
Heltid og full opptjening ekskl. oppsatte			
Folketrygden	3,27	3,58	9,7 %
SPK	1,46	1,12	-22,8 %
<i>SUM</i>	4,72	4,71	-0,3 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	70,5 %	70,3 %	

10.3.3 Beregninger fra Kommunal Landspensjonskasse

Tabell 10.4 viser beregninger fra Kommunal Landspensjonskasse for de tre ordningene med flest alderspensjonister: fellesordningen for kommuner og bedrifter, pensjonsordningen for sykepleiere og fellesordningen for helseforetak. Tabellen omfatter alle unntatt personer som mottar pensjon med utgangspunkt i en oppsatt rett.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad med nye regler i de tre ordningene er imidlertid på nivå med eller høyere enn nivåene i Statens pensjonskasse, jf. tabellene 10.2 og 10.3.

I Statens pensjonskasse øker utbetalingen fra folketrygden relativt mye, og dette gir et høyere samordningsfradrag og lavere netto tjenstepensjon, mens i Kommunal Landspensjonskasse er folketrygden relativt lik med gamle og nye regler. Noe av forskjellen mellom Kommunal Landspensjonskasse og Statens pensjonskasse kan antakelig forklares ved at de dataene som er brukt for Kommunal Landspensjonskasse ikke er korrigert for manglende opptjening i folketrygden før 1967, og at det ikke er medregnet noen opptjening i folketrygden etter 67 år. Det er også en betydelig

høyere andel av kvinner i dataene fra Kommunal Landspensjonskasse enn i dataene fra Statens pensjonskasse. For de årskullene det er regnet på, innebærer det en lavere gjennomsnittlig yrkesaktivitet blant personene i datagrunnlaget til Kommunal Landspensjonskasse. Yrkesaktiviteten til kvinner født på 1940-tallet er trolig lite representativ for kvinner som er født ti eller flere år senere, som er de som blir omfattet av forslagene i proposisjonen her. Det kan bety at de gjennomsnittlige kompensasjonsgradene kan bli høyere ved nye regler enn det som fremkommer i tabell 10.4, og at innsparingene for kommunale arbeidsgivere kan bli tilsvarende mindre.

De offentlige tjenstepensjonsordningene i Kommunal Landspensjonskasse er fonderte ordninger, der opptjening til alderspensjon blir forhåndsfinansiert ved årlige premier. Lavere netto utbetalinger fra tjenstepensjonsordningene innebærer en engangseffekt på reservebehovet knyttet til opptjente rettigheter for personer født etter 1953. En beregnet nedgang i utbetalingene fra tjenstepensjonsordningene antyder et redusert reservebehov. Årlige premier vil trolig også reduseres. Som følge av pensjonsavtalen av 3. mars 2018, vil effekten på årlige premier gjelde for alle offentlig

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Tabell 10.4 Gjennomsnittlig alderspensjon før levealdersjustering. Tre ordninger i KLP. Alle ekskl. oppsatte. Målt i folketrygdens grunnbeløp (G)

	Gamle regler	Nye regler	Endring i prosent
Fellesordningen for kommuner og bedrifter			
Folketrygden	2,34	2,33	-0,7 %
KLP	0,75	0,57	-24,7 %
<i>SUM</i>	3,10	2,89	-6,6 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	75,9 %	70,9 %	
Pensjonsordningen for sykepleiere			
Folketrygden	2,70	2,63	-2,6 %
KLP	1,02	0,88	-13,9 %
<i>SUM</i>	3,72	3,51	-5,7 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	74,4 %	70,1 %	
Fellesordningen for statlige helseforetak			
Folketrygden	2,41	2,37	-1,6 %
KLP	0,80	0,61	-23,5 %
<i>SUM</i>	3,21	2,98	-7,1 %
<i>Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad</i>	76,8 %	71,3 %	

ansatte frem til 2020, men fra og med 2020 vil det bare ha effekt for dem som er født før 1963. Avtalen om ny offentlig tjenstepensjon vil kunne ha regnskapsmessige og likviditetsmessige konsekvenser som motsvarer effekten av nye samordningsregler. De samlede effektene på de fonderte offentlige tjenstepensjonsordningene vil derfor måtte belyses nærmere i oppfølgingen av avtalen.

10.3.4 Oppsummering

Beregningene i punktet her viser hvor høy pensjon grupper av alderspensjonister i Kommunal Landspensjonskasse og Statens pensjonskasse ville fått med gamle regler for folketrygd og tjenstepensjon («før pensjonsreformen») sammenliknet med hva de ville fått med ny folketrygd og forslaget til nye samordningsregler. Resultatene viser at samlet kompensasjonsgrad går noe ned, og at utbetalingen fra tjenstepensjonsordningene går ned. Samlet kompensasjonsgrad med nye regler ligger likevel godt over bruttogarantien i dagens ordning på 66 prosent.

Flere forhold bidrar til at beregningene i punktet her gir begrenset informasjon om hva ulike grupper av offentlig ansatte faktisk vil få i pensjon.

Årskullene 1954–1962 skal ha deler av pensjonen beregnet etter gamle regler, og årskullene 1954–1958 er gitt en individuell garanti som sikrer personer med full opptjeningsstid 66 prosent samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning.

Det er nedfelt i avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at offentlige ansatte som er født i 1963 eller senere, fra 2020 skal tjene opp rett til alderspensjon i den nye påslagsordningen. Forslagene i proposisjonen her vil etter dette bare ha effekt for den offentlige tjenstepensjon de har tjent opp frem til 2020. Forslagene i proposisjonen her er derfor ikke tilstrekkelig for å vurdere hvordan disse årskullene samlet vil komme ut. Departementet vil komme tilbake til dette i utarbeidelsen av et lovforslag i tråd med avtalen.

10.4 Likestillingsmessige konsekvenser

Både regelverket for offentlig tjenstepensjon og samordningsregelverket er kjønnsnøytralt. Det innebærer at pensjonen beregnes på samme måte for begge kjønn, og at kvinner og menn med samme opptjeningshistorikk får samme pensjon.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Departementets lovforslag i proposisjonen her innebærer ingen endringer i dette prinsippet.

Selv om regelverket for å beregne pensjon er kjønnsnøytralt, er imidlertid gjennomsnittlig utbetalt pensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene høyere for menn enn for kvinner. I praksis gir altså det likestilte regelverket ikke likestilt pensjon. Dette skyldes primært faktorer utenfor pensjonssystemet, men som likevel påvirker pensjonsnivåene. Slike faktorer er forskjeller i lønnsnivå, forskjeller i tjenestetid og forskjeller i stillingsprosent. Hvordan disse forskjellene slår ut i pensjonen, bestemmes i stor grad av bruttoordningen.

Alderspensjon fra folketrygden har en klar fordelingsprofil, med en minstesikring for dem med lav eller ingen opptjening på grunnlag av arbeidsinntekt og mindre pensjonsmessig uttelling for høyere inntektsnivåer. Ny alderspensjon fra folketrygden gir bare opptjening for inntekter opp til 7,1 G. Videre blir garantipensjonen bare avkortet 80 prosent mot inntektpensjonen. Dette gjør at folketrygdens alderspensjon gir høyere kompensasjonsgrader for lave og midlere inntekter enn for høye inntekter. I tillegg til at dette skaper en klar fordelingsprofil over lønnsnivå, har det også en klar kjønnsprofil, siden kvinner gjennomgående har lavere lønn enn menn.

Dagens brutto tjenstepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene har i utgangspunktet ingen slik fordelingsprofil. Det er ingen minstesikring, og all inntekt opp til 12 G gir lik pensjonsmessig uttelling. Bruttoordningen gjør videre at fordelingsprofilen i alderspensjonen fra folketrygden i utgangspunktet gjenskapes i samordningsfradraget. Dagens bruttoordningen vil dermed langt på vei utligne de omfordelende elementene i alderspensjonen fra folketrygden.

Lovforslagene i proposisjonen her berører ikke beregningen av bruttopensjonen. Det er nedfelt i avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor at de som er født i 1963 eller senere, fra 2020 skal tjene opp rett til alderspensjon i den nye påslagsordningen. I denne ordningen vil det ikke være slik at høyere alderspensjon fra folketrygden, som følge av minstesikringen, vil gi lavere påslag fra tjenstepensjonsordningen.

Dagens regler for samordning med gammel alderspensjon i folketrygden har enkelte elementer som modererer forskjellene i pensjon mellom kvinner og menn. Grunnpensjonsfordelen utgjør en høyere andel av pensjonsgrunnlaget jo lavere dette er. Siden kvinner i gjennomsnitt har lavere lønn enn menn, bidrar grunnpensjonsfordelen til å redusere forskjellene i gjennomsnittlig pensjonsnivå mellom kvinner og menn.

I alderspensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning blir pensjonsgrunnlaget justert for gjennomsnittlig stillingsandel i de 30 årene med høyest stillingsandel. Personer som har jobbet deltid, uten å ha minst 30 år med fulltid, får derfor pensjonsgrunnlaget nedjustert med den gjennomsnittlige stillingsandelen. I dagens samordningsregelverk er det en deltidsfordel som kan gi personer som har jobbet deltid, en høyere samordningsfordel enn dem som har jobbet fulltid. Denne deltidsfordelen har hovedsakelig vært en fordel for kvinner, ettersom det primært er kvinner som har arbeidet deltid. Forslaget til nye samordningsregler har ingen særlige fordeler knyttet til deltid, noe som i størst vil grad ha betydning for kvinner.

Det foreslåtte samordningsfrie kronebeløpet på 2,5 G vil ha tilsvarende utjevnenne egenskaper som grunnpensjonsfordelen. Når grunnpensjonsfordelen omgjøres til et kronefradrag som fastsettes uavhengig av sivilstand, vil enslige få en redusert fordel, mens gifte og samboende får en økt fordel. Siden kvinner i gjennomsnitt mottar alderspensjon i flere år enn menn, vil den utjevnenne effekten av grunnpensjonsfordelen dempes noe som følge av at kronetillegget ikke er foreslått differensiert for gifte og enslige.

Med departementets forslag i høringsnotatet ville det ha blitt et større omfang av offentlig ansatte som ikke fikk utbetalt tjenstepensjon som følge av at alderspensjonen fra folketrygden alene oppfyller bruttogarantien i tjenstepensjonsordningen, selv fratrukket de samordningsfrie delene. Dette ville i hovedsak være lavtlønnede kvinner, som ofte har jobbet deltid i hele eller deler av karrieren. I tråd med avtalene om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018, foreslås det i proposisjonen her at det samordningsfrie kronebeløpet på 2,5 G som ble foreslått i høringsnotatet, omgjøres til et tillegg etter samordning. Det vil sikre at alle får utbetalt alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen. Forslaget om et tillegg etter samordning vil i størst grad komme lavtlønnede og deltidsarbeidende til gode, som i hovedsak vil være kvinner.

10.5 Administrative virkninger

Forslaget til nye samordningsregler er vesentlig enklere enn reglene for samordning av offentlig tjenstepensjon med dagens folketrygd. Dette er en klar fordel for personer som skal ha alderspensjonen fra folketrygden beregnet utelukkende etter nye regler.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

For de ni årskullene som skal ha folketrygden beregnet dels med nye og dels med gamle opptjeningsregler (1954–1962), blir derimot reglene samlet mer kompliserte, siden deres pensjon skal fastsettes gjennom to ulike samordningsberegninger. For disse årskullene kommer nye regler i tillegg til de gamle.

Tilpasningene i regelverket for de offentlige tjenstepensjonsordningene vil kreve betydelige tilpasninger i pensjonsleverandørenes administrative systemer. Blant annet må IKT-systemene tilpasses endringene i regelverket. Det gjelder både kalkulatorene som benyttes til å gi anslag på fremtidig pensjonsutbetalinger og systemene som faktisk beregner pensjonen når den skal betales ut. Det er for tidlig å gi et kvalifisert anslag på kostnadene knyttet til systemtilpasninger. Dette vil blant annet avhenge av øvrige endringer i regelverket.

For Statens pensjonskasse vil nye samordningsregler berøre alle kjerneprosesser i virksomheten. Statens pensjonskasse må utvikle nye systemløsninger for å kunne forvalte de nye reglene på en effektiv og kvalitativt god måte. Nye IKT-løsninger skal sikre rett utbetaling av pensjon til rett tid, rett beregning av premie og god og effektiv informasjon til medlemmer av Statens pensjonskasse, slik at disse kan ta rasjonelle valg om pensjoneringstidspunkt. For Statens pensjonskasse er det viktig å ha systemstøtte som er effektiv og gir god kvalitet i saksbehandlingen. Alternativet til å utvikle nye IKT-løsninger kunne ha vært at Statens pensjonskasse administrerte nye samordningsregler manuelt. Det ville imidlertid ha vært mer kostnadskrevende, mindre effektivt og mindre brukervennlig enn å utvikle nye IKT-løsninger. Ut fra en forventning om at nye samordningsregler trer i kraft fra 2021, har Statens pensjonskasse startet arbeidet med blant annet å utvikle nye IKT-løsninger. IKT-utviklingen i Statens pensjonskasse vil være omfattende og kostbar. Kost-

nadsanslaget og usikkerheten mv. skal kvalitets-sikres av ekstern konsulent i løpet av 2018.

Arbeids- og velferdsdirektoratet påpeker at samordning av alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger etter forslagene i proposisjonen her blant annet skal gjennomføres ved størrelsene beregnet pensjonsbeholdning og samordningsbeholdning. Disse beholdningene foreslås avledet av opptjening av alderspensjon fra folketrygden, men har ikke betydning for det regelverket som forvaltes av Arbeids- og velferdsetaten. Direktoratet har estimert kostnadene til systemutvikling til om lag 20 millioner kroner for at etaten skal kunne gi nødvendige opplysninger om en beregnet pensjonsbeholdning som pensjonsleverandørene har behov for. Det er nødvendig at det utvikles og vedlikeholdes systemløsninger for disse beholdningene, og departementet vil følge opp saken gjennom vanlig budsjettbehandling.

For øvrig vil departementet påpeke behovet for systemer som sikrer god informasjonsutveksling mellom Arbeids- og velferdsdirektoratet og de offentlige tjenstepensjonsordningene og en klar og tydelig ansvarsfordeling mellom aktørene. Det må legges vekt på at løsningene skal være så effektive som mulig.

Departementet vil, i samråd med Arbeids- og velferdsdirektoratet, vurdere hvorvidt det er behov for justeringer i gjeldende regelverk for å legge til rette for slik informasjonsutveksling.

10.6 Ikrafttredelse

I samsvar med vanlig praksis er lovutkastet utformet slik at ikrafttredelsen bestemmes av Kongen. Departementet tar likevel sikte på at forslagene i proposisjonen her kan tre i kraft fra 1. januar 2021, da de første personene i 1954-kullet fyller 67 år.

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

11.1 Til endringene i lov om Statens pensjonskasse

Til § 22 tredje ledd

Paragrafen har bestemmelser om beregning av alderspensjon, herunder at pensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 24. Endringen innebærer at det også henvises til bestemmelsene i § 24 a om levealdersjustering for årskullene 1954–1962.

Det vises til punkt 7.5.2.

Til § 23 tredje ledd

Paragrafen har bestemmelser om beregning av oppsatt alderspensjon, herunder at pensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i § 24. Endringen innebærer at det også henvises til bestemmelsene i § 24 a om levealdersjustering for årskullene 1954–1962.

Det vises til punkt 7.5.2.

Til § 24

Paragrafen har bestemmelser om levealdersjustering av alderspensjon. Bestemmelsene er omredigert noe, blant annet ved at någjeldende første og andre ledd blir *nytt første ledd bokstavene a til c*. Det blir der nærmere spesifisert hvordan levealdersjusteringen skal gjennomføres for ulike årskull. Någjeldende tredje til sjette ledd blir *nye andre til femte ledd*. I *nytt tredje ledd tredje punktum* er det gitt en særskilt bestemmelse som følger opp avtalen av 3. mars 2018 om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor. Den innebærer at for årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet kan bruttopensjonen bli høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full tjenestetid, jf. punkt 7.4.1. Bestemmelsene i paragrafen er for øvrig endret, slik at ordene «forholdstall» og «forholdstallet» gjennomgående erstattes av «justeringstall» og «justeringstallet». I de tilfeller der pensjoner er tatt ut før lovens ikrafttredelse, og

dermed er beregnet med forholdstall, vil det ikke være nødvendig med en omregning.

Det vises til punkt 5.5.2.

Til § 24 a

Paragrafen har fått nytt innhold i form av særskilte bestemmelser om levealdersjustering av alderspensjon for årskullene 1954–1962 (overgangskullene). Bestemmelsene i någjeldende § 24 a er flyttet til ny § 24 b.

Det vises til punkt 7.5.2.

Til ny § 24 b

Paragrafen har bestemmelser om individuell garanti. Bestemmelsene svarer til tidligere § 24 a, men er omredigert noe, blant annet for at bestemmelsene skal omfatte alderspensjon fra folketrygden etter både kapittel 19 og kapittel 20.

Nytt tredje ledd bokstav a–c har nærmere bestemmelser om den alderspensjonen fra folketrygden som er nevnt i andre ledd bokstav b, og som skal inngå i garantiberegningen. Bestemmelsene i femte og sjette ledd i någjeldende § 24 a er for en stor del tatt inn i det nye tredje leddet. Bestemmelsene gjelder virkningen av ulike uttakstidspunkt for henholdsvis alderspensjonen fra folketrygden og tjenestepensjonen, det vil si om pensjonene er tatt ut samtidig eller til forskjellig tid. Tredje, fjerde og sjuende ledd i någjeldende § 24 a blir *nye fjerde til sjette ledd*.

Det vises til punkt 8.5.2.

11.2 Til endringene i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Til § 7 nr. 2 tredje ledd

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 23 tredje ledd. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Til § 8 nr. 1 tredje ledd

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 22 tredje ledd. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Til § 8 a

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 24. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Til § 8 b

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Til ny § 8 c

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse ny § 24 b. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

11.3 Til endringene i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser

Til § 24, overskriften

Paragrafen har i dag bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med pensjon fra folketrygden, det vil si supplerende bestemmelser som ble tatt inn i loven i forbindelse med pensjonsreformen. Ved endringen i *overskriften* presiseres det at bestemmelsene gjelder samordning med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 19.

Det vises til punkt 6.5.2.

Til ny § 24 a

Paragrafen gir regler om samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 20. Det følger av *nr. 1* at det skal fastsettes en samordningsbeholdning som legges til grunn for samordningen. Bestemmelsen slår fast at det er pensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-4, garantipensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-11 og garantien for opptjente rettigheter etter folketrygdloven § 20-20 som danner grunnlag for samordningsbeholdningen. Det er summen av pensjonsbeholdningen, garantipensjonsbeholdningen og garantien for opptjente rettigheter omregnet til beholdning som utgjør

beholdningene i *nr. 2*. Det går frem av *nr. 2 første og andre ledd* hvilke beholdninger i folketrygden det skal tas utgangspunkt i ved fastsetting av samordningsbeholdningen, alt etter når henholdsvis tjenestepensjonen og folketrygdens alderspensjon tas ut. Hvordan samordningsbeholdningen skal fastsettes, følger av *nr. 2 tredje ledd*. Selve samordningsfradraget fastsettes etter bestemmelsene i *nr. 3*. I *nr. 4* slås det fast at også tillegg etter folketrygdloven § 20-18 femte ledd skal gå til fradrag i tjenestepensjonen. Det følger av *nr. 5* at det gis tillegg til tjenestepensjonen som tilsvarende 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp dividert med det aktuelle delingstallet. Tillegget er et resultat av avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor som ble inngått 3. mars 2018. Tillegget erstatter det opprinnelige forslaget i høringen om et samordningsfritt kronebeløp. Av *nr. 6* fremgår det at fradragene etter *nr. 3* og *nr. 4* og tillegget etter *nr. 5* skal avkortes med tjenestetidsbrøk i de tilfeller der pensjonisten ikke har full tjenestetid. I *nr. 7* slås det fast at i de tilfeller hvor alderspensjonen fra folketrygden er gradert, skal det ved beregningen etter *nr. 2* og *nr. 3* legges til grunn en ugradert pensjon, mens der det er tatt ut gradert tjenestepensjon i forbindelse med delvis fratreden fra stilling, skal fradragene etter *nr. 3* og *nr. 4* og tillegget etter *nr. 5* settes ned i samsvar med graden i tjenestepensjonen. Regler om regulering av samordningsfradraget etter *nr. 3* og tillegget etter *nr. 5* følger av *nr. 8*. I *nr. 9* gis det bestemmelser om at tjenestepensjonen skal samordnes på nytt fra samme tidspunkt som alderspensjonen fra folketrygden øker, det vil si når tidligere opptjening for år til og med uttaksåret blir lagt til pensjonen. Det er i *nr. 10* tatt inn en særskilt bestemmelse om samordningsfritak for fortsatt opptjening i folketrygden etter uttak av hel tjenestepensjon fra og med året etter uttaket av tjenestepensjonen. *Nr. 11* gir departementet hjemmel til å gi forskrifter om gjennomføringen av paragrafen.

Det vises til punkt 6.5.3.

Til ny § 24 b

Bestemmelsen gir særskilte regler om samordningen for personer i årskullene 1954–1962 (overgangskullene), som får beregnet samordningsfradrag etter både § 24 og § 24 a.

Det vises til punkt 7.5.4.

Til § 25

Paragrafen gir bestemmelser om samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

avtalefestet pensjon i privat sektor, jf. kapitlene 2 og 3 i lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven). Etter gjeldende regler gjøres det etter første ledd fradrag for hele AFP-ytelsen, mens tredje ledd begrenser fradraget for enkelte årskull ved at det gis et tillegg. Som ledd i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, skal det kun gjøres fradrag for 15 prosent av AFP-ytelsen for årskullene til og med 1962-kullet. Endringen i *første ledd* innebærer at det ikke gjøres fradrag for hele AFP-ytelsen for årskullene til og med 1962-kullet, men at fradraget begrenses til 15 prosent. Endringen i første ledd medfører at *tredje ledd* kan oppheves. Någjeldende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

Det vises til punkt 6.5.4.

11.4 Til endringene i lov om pensjonsordning for sykepleiere

Til § 9 andre ledd

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 22 tredje ledd. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Til § 10 fjerde ledd

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 23 tredje ledd. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Til § 10 a

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 24. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Til § 10 b

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

Til ny § 10 c

Bestemmelsen tilsvarende lov om Statens pensjonskasse ny § 24 b. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen.

11.5 Til endringene i lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Til § 2

Fjerde ledd gir regler om at alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24. Endringen innebærer at det også henvises til lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Prinsippet som fremgår av lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd tredje og fjerde punktum for årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet, gjelder tilsvarende.

Femte ledd har regler om individuell garanti etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Henvisningen til lov om Statens pensjonskasse endres til § 24 b.

I femte ledd *første punktum* er «%» endret til «prosent».

Det vises til punktene 5.5.5.2 og 8.5.5.2.

11.6 Til endringene i lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse

Til § 3

Andre ledd gir regler om at alderspensjon levealdersjusteres etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24. Endringen innebærer at det også henvises til lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Prinsippet som fremgår av lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd tredje og fjerde punktum for årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet, gjelder tilsvarende.

Tredje ledd har regler om individuell garanti etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Henvisningen til lov om Statens pensjonskasse endres til § 24 b.

Det vises til punktene 5.5.5.3 og 8.5.5.3.

11.7 Til endringene i lov om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett

Til § 4 tredje ledd

Bestemmelsen har regler om garantert pensjonsnivå etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Henvisningen til lov om Statens pensjonskasse endres til § 24 b.

Det vises til punkt 8.5.5.4.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

11.8 Til endringene i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer

Til § 3-6 andre ledd

Bestemmelsen gir regler om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a. Endringen i *første punktum* innebærer at det også henvises til lov om Statens pensjonskasse § 24 b. Prinsippet som fremgår av lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd tredje og fjerde punktum for årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet, gjelder tilsvarende.

Det vises til punktene 5.5.5.4 og 8.5.5.5.

Til § 4-6 andre ledd

Bestemmelsen gir regler om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a. Endringen i *første punktum* innebærer at det også henvises til lov om Statens pensjonskasse § 24 b. Prinsippet som fremgår av lov om Statens pensjons-

kasse § 24 tredje ledd tredje og fjerde punktum for årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet, gjelder tilsvarende.

Det vises til punktene 5.5.5.4 og 8.5.5.5.

11.9 Til ikrafttredelsesbestemmelsene

I lovens del IX er det gitt bestemmelser om at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, og at de enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Det vises til kapittel 10.

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 22 tredje ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 24 og 24 a.

§ 23 tredje ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 24 og 24 a.

§ 24 skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:

- For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvarende justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.
- For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingsstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingsstallene med 13,42.
- For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 24 a.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal ikke benyttes et lavere

justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det likevel kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav a. Den nedre grensen for justeringstallet settes lik forholdstallet ved den laveste alder som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.

§ 24 a skal lyde:

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

- Det skal foretas en beregning etter § 24 med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 24 første ledd bokstav a og § 24 første ledd bokstav b.
- Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 24 første ledd bokstav a og 1/10 etter § 24 første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 24 første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 24 første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 24 første ledd bokstav b.

Ny § 24 b skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og skal anvendes på summen av

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

- a) *alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og*
- b) *alderspensjon fra folketrygden.*

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter annet ledd bokstav b, fastsettes slik:

- a) *Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.*
- b) *Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenestepensjonen.*

- c) *For medlemmer som har fratrådt sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.*

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 22 første ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter annet ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 23 første og annet ledd.

II

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 7 nr. 2 tredje ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 8 a og 8 b.

§ 8 nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 8 a og 8 b.

§ 8 a skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:

- a) *For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvares justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.*

- b) *For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.*

- c) *For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 8 b.*

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal likevel ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav a. Den nedre grensen for justeringstallet settes lik forholdstallet ved den laveste alder som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.

§ 8 b skal lyde:

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

- a) *Det skal foretas en beregning etter § 8 a med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 8 a første ledd bokstav a og § 8 a første ledd bokstav b.*
- b) *Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 8 a første ledd bokstav a og 1/10 etter § 8 a første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 8 a første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealders-*

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

justert etter § 8 a første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 8 a første ledd bokstav b.

Ny § 8 c skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og anvendes på summen av

- a) alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og*
- b) alderspensjon fra folketrygden.*

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter annet ledd bokstav b, fastsettes slik:

- a) Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.*
- b) Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenestepensjonen.*
- c) For medlemmer som har fratrådt sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.*

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 8 nr. 1 andre ledd andre punktum, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 7 nr. 2 andre ledd.

III

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 overskriften skal lyde:

Supplerende bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19

Ny § 24 a skal lyde:

§ 24 a Samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20

- 1. Alderspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 ved at det fastsettes en samordningsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av samordningsfradraget. Det er pensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-4, garanti-pensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-11 og garanti for opptjente rettigheter etter folketrygdloven § 20-20 som danner grunnlag for samordningsbeholdningen.*
- 2. Samordningen foretas tidligst fra måneden etter at pensjonisten fyller 67 år. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, og alderspensjon fra folketrygden tas ut ved fylte 67 år, tas det utgangspunkt i beholdningene etter folketrygdloven §§ 20-4, 20-11 og 20-20 ved fylte 67 år. Er det tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden før fylte 67 år, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen var tatt ut ved fylte 67 år.*

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, og alderspensjon fra folketrygden tas ut fra samme tidspunkt, tas det utgangspunkt i beholdningene på uttakstidspunktet. Er det tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen var tatt ut samtidig med tjenestepensjonen.

Samordningsbeholdningen er 98 prosent av beholdningene etter første eller andre ledd.

- 3. Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet.*
- 4. Tillegg til alderspensjon etter folketrygdloven § 20-18 femte ledd skal gå til fradrag i alderspensjon fra tjenestepensjonsordning.*
- 5. Det gis et tillegg til tjenestepensjonen som tilsvarer 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp, dividert med delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet.*

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

6. *Samordningsfradraget etter nr. 3, fradrag etter nr. 4 og tillegg etter nr. 5 skal begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjenestepensjonsordningen.*
7. *Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, skal det ved beregningen etter nr. 2 og 3 legges til grunn en ugradert alderspensjon. Er tjenestepensjonen gradert, skal samordningsfradraget etter nr. 3, fradrag etter nr. 4 og tillegg etter nr. 5 settes ned forholdsmessig ut fra graden i tjenestepensjonen.*
8. *Samordningsfradraget etter nr. 3 skal reguleres etter folketrygdloven § 20-18 annet, fjerde og sjuende ledd. Tillegg i tjenestepensjonen etter nr. 5 skal reguleres på samme måte.*
9. *Når opptjeningen i folketrygden for årene til og med det året tjenestepensjonen ble tatt ut, senere legges til utbetalt alderspensjon fra folketrygden, skal det foretas en ny samordningsberegning fra samme tidspunkt som folketrygden omregnes, se folketrygdloven § 20-17.*
10. *Dersom pensjonisten har tatt ut hel tjenestepensjon ved fylte 67 år eller senere, skal opptjening i folketrygden for årene fra og med året etter det året tjenestepensjonen ble tatt ut, holdes utenfor samordningen.*
11. *Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen, blant annet regler om beregningen av samordningsfradraget etter nr. 9.*

Ny § 24 b skal lyde:

§ 24 b *Særskilte bestemmelser om samordningen for personer som får samordningsfradraget beregnet etter både § 24 og § 24 a*

Det beregnes samordningsfradrag både etter § 24 og § 24 a. Personer som er født i 1954, får 9/10 av samordningsfradraget etter § 24 og 1/10 etter § 24 a. Andelen beregnet etter § 24 a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av samordningsfradraget beregnet etter § 24 og 9/10 beregnet etter § 24 a.

Fradragene begrenses til en tilsvarende andel av tjenestepensjonen etter levealdersjustering.

§ 25 første ledd skal lyde:

Ytes det samtidig alderspensjon fra tjenestepensjonsordning og avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven kapittel 2, skal 15 prosent av den avtalefestede pensjonen for årskullene til og med 1962-kullet gå til fradrag i tjenestepensjonen fra og med måneden etter pensjonisten fyller 67 år. Det samme gjelder kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven kapittel 3.

§ 25 tredje ledd oppheves.

Någjeldende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

IV

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 9 andre ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 10 a og 10 b.

§ 10 fjerde ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 10 a og 10 b.

§ 10 a skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:

- a) *For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvarer justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.*
- b) *For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.*
- c) *For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 10 b.*

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal likevel ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav a. Den nedre grensen for justeringstallet settes lik forholdstallet ved den laveste alder som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Når et medlem delvis fratrær stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrær stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.

§ 10 b skal lyde:

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

- a) Det skal foretas en beregning etter § 10 a med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 10 a første ledd bokstav a og § 10 a første ledd bokstav b.*
- b) Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 10 a første ledd bokstav a og 1/10 etter § 10 a første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 10 a første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 10 a første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 10 a første ledd bokstav b.*

Ny § 10 c skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og anvendes på summen av

- a) alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og*
- b) alderspensjon fra folketrygden.*

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter andre ledd bokstav b, fastsettes slik:

- a) Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.*
- b) Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenstepensjonen.*
- c) For medlemmer som har fratrådt sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.*

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 9 første ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 10 første og andre ledd.

V

I lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen gjøres følgende endringer:

§ 2 fjerde og femte ledd skal lyde:

Alderspensjon levealdersjusteres etter lov om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år ikke blir høyere enn pensjonsnivået etter § 2 andre ledd.

Medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at for ombudsmenn som har fire års tjenestetid, utgjør det garanterte pensjonsnivået 44 prosent av pensjonsgrunnlaget. For hvert tjenesteår utover 4, til og med 8 tjenesteår, økes nevnte prosentsats med 3,5.

VI

I lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse skal § 3 andre og tredje ledd lyde:

Alderspensjonen levealdersjusteres etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år og ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 57 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at det garanterte pensjonsnivået for medlemmer med full tjenestetid er 57 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

VII

I lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett skal § 4 tredje ledd lyde:

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at kravet til full tjenestetid fastsettes etter første og andre ledd i bestemmelsen her.

VIII

I lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer gjøres følgende endringer:

§ 3-6 andre ledd første punktum skal lyde:

Reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24, 24 a og 24 b gjelder tilsvarende fra fylte 67 år.

§ 4-6 andre ledd første punktum skal lyde:

Reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24, 24 a og 24 b gjelder tilsvarende fra fylte 67 år.

IX

Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Vedlegg 1

Fremforhandlet løsning. Avtale om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor¹

3.3.2018

1 Innledning

Denne avtalen beskriver en ny pensjonsløsning for ansatte i offentlig sektor samt overgangsordninger. Den nye løsningen innebærer at det fortsatt skal være et enhetlig pensjonssystem i offentlig sektor, med livsvarig pensjon og like regler for kvinner og menn.

Offentlig tjenstepensjon og AFP for offentlig ansatte legges om til livsvarige påslagsordninger som kommer i tillegg til folketrygden. Alle år i arbeid skal gi pensjonsopptjening. Pensjonen skal som hovedregel kunne tas ut helt eller delvis fra 62 år og kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet. De som skal tjene opp alderspensjon i de nye ordningene, beholder opptjeningen i bruttoordningen.

De nye ordningene skal gjelde for de som er født i 1963 eller senere. Eldre årskull beholder dagens AFP-ordning og fortsetter å tjene opp pensjon i dagens ordning.

De nye ordningene vil gi offentlig ansatte bedre uttelling av å stå lenger i arbeid. Offentlig ansatte vil ha samme mulighet som ansatte i privat sektor til å opprettholde pensjonsnivåene når levealdren øker.

Det innføres et nytt pensjonselement – betinget tjenstepensjon. Den vil gi økt sikkerhet for den fremtidige pensjonen for de som ikke kvalifiserer for AFP. Betinget tjenstepensjon skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år.

De nye ordningene gjør at man ikke mister opptjente rettigheter ved bytte av jobb. Overføringsavtalen videreføres og legger til rette for fortsatt god mobilitet innad i offentlig sektor.

Denne avtalen innebærer ikke endringer i reglene i de offentlige tjenstepensjonsordningene.

gene for uførepensjon eller pensjon til etterlatte barn og ektefeller.

2 Ny alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger

Det er enighet om en påslagsmodell for alderspensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene. Ordningen innføres fra 2020 for ansatte som er født i 1963 eller senere.

Den nye pensjonsordningen skal ha følgende regler:

- Alle år i jobb fram til 75 år skal gi pensjonsopptjening.
- Alderspensjonen skal tjenes opp med en grunnsats på 5,7 prosent av pensjonsgrunnlaget i inntektsintervallet 0–12 G og en tilleggssats på 18,1 prosent i inntektsintervallet 7,1–12 G.
- Den enkelte arbeidstakers pensjonsopptjening akkumuleres i en beholdning som i opptjeningsperioden skal reguleres med lønnsveksten i samfunnet.
- Alderspensjonen skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 75 år, og pensjonen skal kunne kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.
- Ved uttak av alderspensjon beregnes årlig alderspensjon ved at pensjonsbeholdningen divideres med folketrygdens delingstall.
- Alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen skal reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden.
- De som har minst ett års samlet tjenestetid, får en oppsatt rett til alderspensjon fra påslagsordningen.

Partene er enig om at ulønnet utdanningspermisjon gir pensjonsopptjening i ny offentlig tjenstepensjon når arbeidsgiver vurderer at utdanningen er relevant for sitt kompetansebehov, i de områdene der slik opptjening ikke er avtalt i dag.

¹ Avtalen finnes i to versjoner. Begge versjonene er like, med unntak av avtalens punkt 13 om svarfrist, som har litt ulik formulering. Datoen for svarfrist er den samme i begge avtalene. Begge avtalene følger fortløpende etter hverandre i vedlegget her.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

3 Ny AFP i offentlig sektor

AFP for ansatte i offentlig sektor legges om fra en tidligpensjonsordning til en livsvarig påslagsordning som kommer i tillegg til folketrygden.

De som er født i 1962 eller tidligere skal beholde dagens AFP-ordning.

Ansatte født i 1963 eller senere skal ha en ny AFP-ordning som er utformet etter mønster av AFP-ordningen i privat sektor. Det forutsettes at det etableres systemer for medregning av kvalifikasjonstid og refusjoner mellom AFP-ordningene i offentlig og privat sektor, slik at kvalifikasjonstid fra privat sektor kan medregnes i offentlig sektor og omvendt.

Kvalifikasjonsreglene for ny AFP fases gradvis inn. Ansatte født 1963–1966 som på uttakstidspunktet ikke fyller vilkårene for ny AFP, kan likevel innvilges ny AFP i offentlig sektor dersom tjenestetiden er minst ti år og vedkommende har vært ansatt i en virksomhet med offentlig AFP:

Årskull	Kvalifikasjonskrav
1963	3 av 5 siste år
1964	4 av 6 siste år
1965	5 av 7 siste år
1966	6 av 8 siste år

Ansatte født i 1967 eller senere har ordinære kvalifikasjonsregler, altså 7 av siste 9 år.

AFP i offentlig sektor beregnes som 4,21 prosent av årlig pensjongivende inntekt opp til 7,1 G i alderen 13–61 år. AFP skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år som en livsvarig ytelse. Ved uttak beregnes årlig AFP ved å benytte folketrygdens delingstall. Ny AFP skal reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden.

4 Overgangstillegg for årskullene 1963–1970

Det gis et overgangstillegg på 0,15 G til 1963-kullet som er det første årskullet som mister dagens AFP-ordning. Tillegget gis i alderen fra 62 til 67 år. Tillegget forutsetter at en fratrer fra en medlemspliktig stilling. For å få et fullt tillegg kreves det 40 års tjenestetid, og for å få et delvis tillegg kreves det minst 15 års tjenestetid. Tillegget gis forholdsmessig for personer med tjenestetid mellom 40 og

15 år og justeres for gjennomsnittlig stillingsandel. Tillegget trappes ned med 12,5 prosentpoeng for hvert påfølgende årskull etter 1963-kullet. Tillegget levealdersjusteres ikke, og avkortes ikke mot arbeidsinntekt.

5 Betinget tjenstepensjon

Det innføres en ordning med betinget tjenstepensjon. Betinget tjenstepensjon vil være et tillegg til alderspensjonen for de som ikke kvalifiserer for ny AFP, herunder oppsatte rettigheter.

Betinget tjenstepensjon tjenes opp med 3,0 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 7,1 G i år med medlemskap i en offentlig tjenstepensjonsordning fram til og med det året en fyller 61 år. Ordningen innføres samtidig med ny påslagsordning for personer født i 1963 eller senere.

Betinget tjenstepensjon skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år. Ved uttak beregnes den årlige pensjonen ved å dividere med folketrygdens delingstall.

Betinget tjenstepensjon skal ikke komme i tillegg til ny AFP, men vil gi økt sikkerhet for den fremtidige pensjonen for de som ikke kvalifiserer for ny AFP.

6 Innfasing av nye ordninger

Personer født i 1962 eller tidligere skal beholde dagens AFP-ordning og fortsette å tjene opp alderspensjon i bruttoordningen. De vil dermed fortsatt ha mulighet til å kombinere delvis AFP eller alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen med en deltidsstilling, men vil ikke kunne ta ut alderspensjonen fullt fleksibelt.

De som er født i 1963 eller senere skal få ny AFP og skal tjene opp rett til alderspensjon i den nye påslagsordningen for alderspensjon fra 2020.

De som har opptjening i bruttoordningen skal få en oppsatt pensjon fra denne ordningen når de starter å tjene opp pensjonsrettigheter i påslagsordningen. Dersom opptjeningen i bruttoordningen samlet er tre år eller mindre, skal rettighetene overføres til påslagsordningen.

De som er født i 1963 eller senere og har opptjening i bruttoordningen, skal kunne ta ut opptjent bruttopensjon fleksibelt. Dette skal skje ved at det ikke skal samordnes med eventuell opptjening i folketrygden etter 67 år. Årlig pensjon opptjent i bruttoordningen skal være høyere desto senere den tas ut etter 67 år.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Bruttopenasjonen skal kunne tas ut fra 62 år for de som er født i 1963 eller senere. Ved uttak før 67 år skal det gjøres en foreløpig samordning.

7 Individuell garanti

Personer født senest i 1958 har fått en individuell garanti som sikrer dem 66 prosent samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning, gitt full opptjeningstid. Garantien oppfylles ved at det gis et garantitillegg til alderspensjonen.

Det videreføres en individuell garanti for årskullene 1959–1962 ved at disse årskullene får en andel av det garantitillegget som er gitt til og med 1958-kullet. Andelene bestemmes av forholdet mellom opptjeningstid i tjenestepensjonsordningen før 2011 og samlet opptjeningstid, maksimalt kravet til full opptjeningstid. Garantitilleggene trappes også ned med årskull, slik at 1959-kullet får 90 prosent, 1960-kullet får 80 prosent, 1961-kullet får 70 prosent og 1962-kullet får 60 prosent.

Også årskullene 1963–1967 gis et tillegg til pensjonen dersom de har opptjening før 2011. Tillegget skal være 1,5 prosent av pensjonsgrunnlaget for den oppsatte bruttopensjonen, justert med forholdet mellom opptjeningstid før 2011 og kravet til full opptjening. Tillegget trappes ned med årskull slik at 1963-kullet får 100 prosent, 1964-kullet får 80 prosent, 1965-kullet får 60 prosent, 1966-kullet får 40 prosent og 1967-kullet får 20 prosent. Tillegget utformes nøytralt, slik at årlig utbetaling blir lavere ved uttak før 67 år og høyere ved uttak etter 67 år.

8 Nye samordningsregler og levealdersjustering av bruttopensjon

Dette punktet gjelder samordning av alderspensjon opptjent i bruttoordningen med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler, altså personer født i 1954 eller senere.

Sentrale prinsipper i dagens samordningsregler videreføres for de som er født senest i 1962 ved at offentlig tjenestepensjon skal samordnes tidligst fra fylte 67 år og samordningen skal skje som om folketrygd og tjenestepensjon tas ut samtidig. De som er født i 1963 eller senere skal få en mer fleksibel bruttopensjon, jf. punkt 6 over.

Ny folketrygd opparbeides i en pensjonsbeholdning og samordningsreglene må tilpasses dette. Samordningsfordeler videreføres ved at to prosent av pensjonsbeholdningen i folketrygden

holdes utenom samordningen. For å sikre at alle får utbetalt tjenestepensjon, gis det i tillegg et kronebeløp på 2,5 G, dividert med folketrygdens delingstall på uttakstidspunktet. Tillegget justeres med tjenestetid og stillingsandel.

For å gi bedre pensjonsuttelling for de som står i arbeid etter 67 år, endres reglene for levealdersjustering av bruttopensjon som skal samordnes med gammel folketrygd slik at bruttopensjonen kan bli høyere enn 66 prosent. Dette skjer ved at nedre grense for forholdstallet reduseres ved utsatt uttak helt til delingstallet er 13,42.

Alderspensjon fra bruttoordningen for de som er født i 1963 eller senere skal ikke samordnes med ny AFP i offentlig eller privat sektor.

Den vedtatte innfasingen av strengere samordning av offentlig tjenestepensjon med ny, privat AFP for årskullene 1954–1962 gjennomføres ikke. For disse årskullene skal samordningen skje på samme måte som for de som er født før 1954, slik at det bare gjøres fradrag i bruttopensjonen for maksimalt 15 prosent av privat AFP.

9 Alderspensjon til uføre

Uføre skal sikres en god alderspensjon. Siktemålet for regelverket for alderspensjon til uføre må være at uføres alderspensjon skal stå i et rimelig forhold til arbeidsføres alderspensjon. Uføre kan ikke kompensere for virkningen av levealdersjusteringen ved å stå lenger i jobb, slik arbeidsføre kan.

Uføre født til og med 1962, som skal fortsette å tjene opp alderspensjon i bruttoordningen, skal få alderspensjonen beregnet etter dagens regler.

Uføre født i 1963 eller senere skal tjene opp rett til alderspensjon fra påslagsordningen fra 2020. Grunnlaget for opptjeningen som ufør i påslagsmodellen skal være den inntekten de hadde da de ble uføre. Uføre skal gå over på alderspensjon ved samme alder som i folketrygden, altså ved fylte 67 år.

Alderspensjon fra folketrygden er størstedelen av alderspensjonen, også for uføre med offentlig tjenestepensjon. Uføre født senest i 1951 har fått en delvis skjerming for virkningen av levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden. Stortinget skal ta stilling til langsiktig løsning for, og eventuell skjerming av, uføres alderspensjon i folketrygden.

Den endelige utformingen av uføres alderspensjon i de offentlige tjenestepensjonsordningene skal tilpasses folketrygden på en slik måte at det oppnås et godt samlet pensjonsnivå ved 67 år i

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

forhold til arbeidsføres alderspensjon. Spørsmål-ene om hvor lenge uføre skal tjene opp alderspen-sjon i påslagsordningen og om de skal få betinget tjenstepensjon, utsettes til etter at Stortinget har vedtatt reglene i folketrygden. Dette arbeidet utfø-res i samarbeid med partene i denne avtalen.

10 Alderspensjon til personer med særaldersgrense

Dette punktet gjelder alderspensjon til personer med aldersgrenser 60, 63 eller 65 år.

Samfunnsmessige hensyn knyttet til sikkerhet og belastning tilsier at det også i fremtiden vil være behov for at stillinger i offentlig sektor skal ha særaldersgrense. Personer som forlater arbeidslivet tidlig på grunn av særaldersgrenser skal ikke komme urimelig ut sammenlignet med andre grupper.

De som har særaldersgrenser etter dagens regler, skal sikres nødvendig forutsigbarhet.

Aldersgrenser

Pensjonsavtalen regulerer ikke hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrense eller hvilke aldersgrenser som skal gjelde. Dette må avklares i en senere prosess. Dersom det skjer endringer i aldersgrensen, skal personer som på det tidspunktet er ansatt i en stilling med særal-dergrense og som har ti eller færre år igjen til den tidligere aldersgrensen, beholde de ordninger som da gjelder.

Personer født før 1963

Arbeidstakere i stillinger med særaldersgrense som er født før 1963, beholder dagens regler, dvs. særaldersgrensen og retten til særalderspensjon frem til 67 år.

Tilpasninger for personer født i 1963 eller senere

Regelverket for personer med særaldersgrenser som er født i 1963 eller senere må tilpasses påslagsmodellen.

Personer som 1.1.2020 har ti eller færre år til særaldersgrensen, skal sikres ordninger som gjør at de ikke kommer dårligere ut enn hvis dagens regler, inkl. 85-årsregelen, videreføres.

Personer som har mer enn ti år til særaldersgrensen skal ha regler som sikrer pensjonsnivået

og ikke innebærer økte kostnader sammenlignet med dagens regler. Mulige tilpasninger kan for eksempel være en forhøyet opptjeningssats, vide-reføring i bruttoordningen med mer. Ulike årskull og ulike aldersgrenser kan ha ulike regler.

Partene skal på dette grunnlaget, snarest etter inngåelsen av denne avtalen, utrede og avtale løs-ninger for personer som har særaldersgrense og opptjening i påslagsmodellen. Løsningene skal kunne virke fra 2020. Partene er enige om at dette arbeidet ikke gir føringer for det senere arbeidet med å vurdere hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrense, jf. avsnittet om alder-grenser over.

Målet med utredningsarbeidet er en enighet mellom partene om modell for og elementer i nød-vendige tilpasninger. Regjeringen vil utarbeide et lovforslag i tråd med den løsningen det er opp-nådd enighet om.

11 Overføringsavtalen

Overføringsavtalen skal videreføres og ha en koordinerende funksjon ved utbetaling av pensjon til personer med opptjente rettigheter fra en offentlig tjenstepensjonsordning.

12 Oppfølging og evaluering av pensjonsavtalen

Implementeringen av pensjonsavtalen skal følges av partene gjennom Arbeidslivs- og pensjonspoli-tisk råd.

Dersom det skjer store, uforutsette endringer i forutsetningene for pensjonsavtalen, kan partene endre avtalen. Endringer som kan utløse dette, er for eksempel endringer i AFP-ordningen i privat sektor.

De nye pensjonsordningene i offentlig sektor skal evalueres innen 1.1.2030.

13 Svarfrist

Det vises til prosessavtalen hvor det framgår at «Organisasjonene skal kunne forankre den enig-heten som oppnås om pensjon blant organisasjo-nens medlemmer. Frist for tilbagemelding er 1. juli 2018.»

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Anniken Hauglie
Arbeids- og sosialminister

Lasse Hansen
KS

Peggy Hessen Følsvik
Landsorganisasjonen i Norge

Anne-Kari Bratten
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Ragnhild Lied
Unio

Erik Kollerud
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Vedrørende punkt 7:

LO, Unio, YS og Akademikerne forutsetter at denne avtale ikke kan påberopes i senere individuelle søksmål, der enkeltpersoner vil prøve rettslig

hvorvidt endringene griper inn i vedkommende sine rettigheter etter Grunnlovens bestemmelser. Det vises til HTA i KS- området kap. 2 pkt 2.0, 3 ledd.

Fremforhandlet løsning.

Avtale om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor

3.3.2018

1 Innledning

Denne avtalen beskriver en ny pensjonsløsning for ansatte i offentlig sektor samt overgangsordninger. Den nye løsningen innebærer at det fortsatt skal være et enhetlig pensjonssystem i offentlig sektor, med livsvarig pensjon og like regler for kvinner og menn.

Offentlig tjenstepensjon og AFP for offentlig ansatte legges om til livsvarige påslagsordninger som kommer i tillegg til folketrygden. Alle år i arbeid skal gi pensjonsopptjening. Pensjonen skal som hovedregel kunne tas ut helt eller delvis fra 62 år og kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet. De som skal tjene opp alderspensjon i de nye ordningene, beholder opptjeningen i bruttoordningen.

De nye ordningene skal gjelde for de som er født i 1963 eller senere. Eldre årskull beholder dagens AFP-ordning og fortsetter å tjene opp pensjon i dagens ordning.

De nye ordningene vil gi offentlig ansatte bedre uttelling av å stå lenger i arbeid. Offentlig ansatte vil ha samme mulighet som ansatte i privat sektor til å opprettholde pensjonsnivåene når levealderen øker.

Det innføres et nytt pensjonselement – betinget tjenstepensjon. Den vil gi økt sikkerhet for den fremtidige pensjonen for de som ikke kvalifiserer for AFP. Betinget tjenstepensjon skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år.

De nye ordningene gjør at man ikke mister opptjente rettigheter ved bytte av jobb. Overføringsavtalen videreføres og legger til rette for fortsatt god mobilitet innad i offentlig sektor.

Denne avtalen innebærer ikke endringer i reglene i de offentlige tjenstepensjonsordningene for uførepensjon eller pensjon til etterlatte barn og ektefeller.

2 Ny alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger

Det er enighet om en påslagsmodell for alderspensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene. Ordningen innføres fra 2020 for ansatte som er født i 1963 eller senere.

Den nye pensjonsordningen skal ha følgende regler:

- Alle år i jobb fram til 75 år skal gi pensjonsopptjening.
- Alderspensjonen skal tjenes opp med en grunnsats på 5,7 prosent av pensjonsgrunnlaget i inntektsintervallet 0–12 G og en tilleggssats på 18,1 prosent i inntektsintervallet 7,1–12 G.
- Den enkelte arbeidstakers pensjonsopptjening akkumuleres i en beholdning som i opptjeningsperioden skal reguleres med lønnsveksten i samfunnet.
- Alderspensjonen skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 75 år, og pensjonen skal kunne kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.
- Ved uttak av alderspensjon beregnes årlig alderspensjon ved at pensjonsbeholdningen divideres med folketrygdens delingstall.
- Alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen skal reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden.
- De som har minst ett års samlet tjenestetid, får en oppsatt rett til alderspensjon fra påslagsordningen.

Partene er enig om at ulønnet utdanningspermisjon gir pensjonsopptjening i ny offentlig tjenstepensjon når arbeidsgiver vurderer at utdanningen er relevant for sitt kompetansebehov, i de områdene der slik opptjening ikke er avtalt i dag.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

3 Ny AFP i offentlig sektor

AFP for ansatte i offentlig sektor legges om fra en tidligpensjonsordning til en livsvarig påslagsordning som kommer i tillegg til folketrygden.

De som er født i 1962 eller tidligere skal beholde dagens AFP-ordning.

Ansatte født i 1963 eller senere skal ha en ny AFP-ordning som er utformet etter mønster av AFP-ordningen i privat sektor. Det forutsettes at det etableres systemer for medregning av kvalifikasjonstid og refusjoner mellom AFP-ordningene i offentlig og privat sektor, slik at kvalifikasjonstid fra privat sektor kan medregnes i offentlig sektor og omvendt.

Kvalifikasjonsreglene for ny AFP fases gradvis inn. Ansatte født 1963–1966 som på uttakstidspunktet ikke fyller vilkårene for ny AFP, kan likevel innvilges ny AFP i offentlig sektor dersom tjenestetiden er minst ti år og vedkommende har vært ansatt i en virksomhet med offentlig AFP:

Årskull	Kvalifikasjonskrav
1963	3 av 5 siste år
1964	4 av 6 siste år
1965	5 av 7 siste år
1966	6 av 8 siste år

Ansatte født i 1967 eller senere har ordinære kvalifikasjonsregler, altså 7 av siste 9 år.

AFP i offentlig sektor beregnes som 4,21 prosent av årlig pensjongivende inntekt opp til 7,1 G i alderen 13–61 år. AFP skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år som en livsvarig ytelse. Ved uttak beregnes årlig AFP ved å benytte folketrygdens delingstall. Ny AFP skal reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden.

4 Overgangstillegg for årskullene 1963–1970

Det gis et overgangstillegg på 0,15 G til 1963-kullet som er det første årskullet som mister dagens AFP-ordning. Tillegget gis i alderen fra 62 til 67 år. Tillegget forutsetter at en fratrer fra en medlemspliktig stilling. For å få et fullt tillegg kreves det 40 års tjenestetid, og for å få et delvis tillegg kreves det minst 15 års tjenestetid. Tillegget gis forholdsmessig for personer med tjenestetid mellom 40 og

15 år og justeres for gjennomsnittlig stillingsandel. Tillegget trappes ned med 12,5 prosentpoeng for hvert påfølgende årskull etter 1963-kullet. Tillegget levealdersjusteres ikke, og avkortes ikke mot arbeidsinntekt.

5 Betinget tjenstepensjon

Det innføres en ordning med betinget tjenstepensjon. Betinget tjenstepensjon vil være et tillegg til alderspensjonen for de som ikke kvalifiserer for ny AFP, herunder oppsatte rettigheter.

Betinget tjenstepensjon tjenes opp med 3,0 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 7,1 G i år med medlemskap i en offentlig tjenstepensjonsordning fram til og med det året en fyller 61 år. Ordningen innføres samtidig med ny påslagsordning for personer født i 1963 eller senere.

Betinget tjenstepensjon skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år. Ved uttak beregnes den årlige pensjonen ved å dividere med folketrygdens delingstall.

Betinget tjenstepensjon skal ikke komme i tillegg til ny AFP, men vil gi økt sikkerhet for den fremtidige pensjonen for de som ikke kvalifiserer for ny AFP.

6 Innfasing av nye ordninger

Personer født i 1962 eller tidligere skal beholde dagens AFP-ordning og fortsette å tjene opp alderspensjon i bruttoordningen. De vil dermed fortsatt ha mulighet til å kombinere delvis AFP eller alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen med en deltidsstilling, men vil ikke kunne ta ut alderspensjonen fullt fleksibelt.

De som er født i 1963 eller senere skal få ny AFP og skal tjene opp rett til alderspensjon i den nye påslagsordningen for alderspensjon fra 2020.

De som har opptjening i bruttoordningen skal få en oppsatt pensjon fra denne ordningen når de starter å tjene opp pensjonsrettigheter i påslagsordningen. Dersom opptjeningen i bruttoordningen samlet er tre år eller mindre, skal rettighetene overføres til påslagsordningen.

De som er født i 1963 eller senere og har opptjening i bruttoordningen, skal kunne ta ut opptjent bruttopensjon fleksibelt. Dette skal skje ved at det ikke skal samordnes med eventuell opptjening i folketrygden etter 67 år. Årlig pensjon opptjent i bruttoordningen skal være høyere desto senere den tas ut etter 67 år.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Bruttopenasjonen skal kunne tas ut fra 62 år for de som er født i 1963 eller senere. Ved uttak før 67 år skal det gjøres en foreløpig samordning.

7 Individuell garanti

Personer født senest i 1958 har fått en individuell garanti som sikrer dem 66 prosent samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning, gitt full opptjeningstid. Garantien oppfylles ved at det gis et garantitillegg til alderspensjonen.

Det videreføres en individuell garanti for årskullene 1959–1962 ved at disse årskullene får en andel av det garantitillegget som er gitt til og med 1958-kullet. Andelene bestemmes av forholdet mellom opptjeningstid i tjenstepensjonsordningen før 2011 og samlet opptjeningstid, maksimalt kravet til full opptjeningstid. Garantitilleggene trappes også ned med årskull, slik at 1959-kullet får 90 prosent, 1960-kullet får 80 prosent, 1961-kullet får 70 prosent og 1962-kullet får 60 prosent.

Også årskullene 1963–1967 gis et tillegg til pensjonen dersom de har opptjening før 2011. Tillegget skal være 1,5 prosent av pensjonsgrunnlaget for den oppsatte bruttopensjonen, justert med forholdet mellom opptjeningstid før 2011 og kravet til full opptjening. Tillegget trappes ned med årskull slik at 1963-kullet får 100 prosent, 1964-kullet får 80 prosent, 1965-kullet får 60 prosent, 1966-kullet får 40 prosent og 1967-kullet får 20 prosent. Tillegget utformes nøytralt, slik at årlig utbetaling blir lavere ved uttak før 67 år og høyere ved uttak etter 67 år.

8 Nye samordningsregler og levealdersjustering av bruttopensjon

Dette punktet gjelder samordning av alderspensjon opptjent i bruttoordningen med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler, altså personer født i 1954 eller senere.

Sentrale prinsipper i dagens samordningsregler videreføres for de som er født senest i 1962 ved at offentlig tjenstepensjon skal samordnes tidligst fra fylte 67 år og samordningen skal skje som om folketrygd og tjenstepensjon tas ut samtidig. De som er født i 1963 eller senere skal få en mer fleksibel bruttopensjon, jf. punkt 6 over.

Ny folketrygd opparbeides i en pensjonsbeholdning og samordningsreglene må tilpasses dette. Samordningsfordeler videreføres ved at to prosent av pensjonsbeholdningen i folketrygden

holdes utenom samordningen. For å sikre at alle får utbetalt tjenstepensjon, gis det i tillegg et kronebeløp på 2,5 G, dividert med folketrygdens delingstall på uttakstidspunktet. Tillegget justeres med tjenestetid og stillingsandel.

For å gi bedre pensjonsuttelling for de som står i arbeid etter 67 år, endres reglene for levealdersjustering av bruttopensjon som skal samordnes med gammel folketrygd slik at bruttopensjonen kan bli høyere enn 66 prosent. Dette skjer ved at nedre grense for forholdstallet reduseres ved utsatt uttak helt til delingstallet er 13,42.

Alderspensjon fra bruttoordningen for de som er født i 1963 eller senere skal ikke samordnes med ny AFP i offentlig eller privat sektor.

Den vedtatte innfasingen av strengere samordning av offentlig tjenstepensjon med ny, privat AFP for årskullene 1954–1962 gjennomføres ikke. For disse årskullene skal samordningen skje på samme måte som for de som er født før 1954, slik at det bare gjøres fradrag i bruttopensjonen for maksimalt 15 prosent av privat AFP.

9 Alderspensjon til uføre

Uføre skal sikres en god alderspensjon. Siktemålet for regelverket for alderspensjon til uføre må være at uføres alderspensjon skal stå i et rimelig forhold til arbeidsføres alderspensjon. Uføre kan ikke kompensere for virkningen av levealdersjusteringen ved å stå lenger i jobb, slik arbeidsføre kan.

Uføre født til og med 1962, som skal fortsette å tjene opp alderspensjon i bruttoordningen, skal få alderspensjonen beregnet etter dagens regler.

Uføre født i 1963 eller senere skal tjene opp rett til alderspensjon fra påslagsordningen fra 2020. Grunnlaget for opptjeningen som ufør i påslagsmodellen skal være den inntekten de hadde da de ble uføre. Uføre skal gå over på alderspensjon ved samme alder som i folketrygden, altså ved fylte 67 år.

Alderspensjon fra folketrygden er størstedelen av alderspensjonen, også for uføre med offentlig tjenstepensjon. Uføre født senest i 1951 har fått en delvis skjerming for virkningen av levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden. Stortinget skal ta stilling til langsiktig løsning for, og eventuell skjerming av, uføres alderspensjon i folketrygden.

Den endelige utformingen av uføres alderspensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene skal tilpasses folketrygden på en slik måte at det oppnås et godt samlet pensjonsnivå ved 67 år i

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

forhold til arbeidsføres alderspensjon. Spørsmålene om hvor lenge uføre skal tjene opp alderspensjon i påslagsordningen og om de skal få betinget tjenstepensjon, utsettes til etter at Stortinget har vedtatt reglene i folketrygden. Dette arbeidet utføres i samarbeid med partene i denne avtalen.

10 Alderspensjon til personer med særaldersgrense

Dette punktet gjelder alderspensjon til personer med aldersgrenser 60, 63 eller 65 år.

Samfunnsmessige hensyn knyttet til sikkerhet og belastning tilsier at det også i fremtiden vil være behov for at stillinger i offentlig sektor skal ha særaldersgrense. Personer som forlater arbeidslivet tidlig på grunn av særaldersgrenser skal ikke komme urimelig ut sammenlignet med andre grupper.

De som har særaldersgrenser etter dagens regler, skal sikres nødvendig forutsigbarhet.

Aldersgrenser

Pensjonsavtalen regulerer ikke hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrense eller hvilke aldersgrenser som skal gjelde. Dette må avklares i en senere prosess. Dersom det skjer endringer i aldersgrensen, skal personer som på det tidspunktet er ansatt i en stilling med særaldersgrense og som har ti eller færre år igjen til den tidligere aldersgrensen, beholde de ordninger som da gjelder.

Personer født før 1963

Arbeidstakere i stillinger med særaldersgrense som er født før 1963, beholder dagens regler, dvs. særaldersgrensen og retten til særalderspensjon frem til 67 år.

Tilpasninger for personer født i 1963 eller senere

Regelverket for personer med særaldersgrenser som er født i 1963 eller senere må tilpasses påslagsmodellen.

Personer som 1.1.2020 har ti eller færre år til særaldersgrensen, skal sikres ordninger som gjør at de ikke kommer dårligere ut enn hvis dagens regler, inkl. 85-årsregelen, videreføres.

Personer som har mer enn ti år til særaldersgrensen skal ha regler som sikrer pensjonsnivået og ikke innebærer økte kostnader sammenlignet med dagens regler. Mulige tilpasninger kan for eksempel være en forhøyet opptjeningssats, videreføring i bruttoordningen med mer. Ulike årskull og ulike aldersgrenser kan ha ulike regler.

Partene skal på dette grunnlaget, snarest etter inngåelsen av denne avtalen, utrede og avtale løsninger for personer som har særaldersgrense og opptjening i påslagsmodellen. Løsningene skal kunne virke fra 2020. Partene er enige om at dette arbeidet ikke gir føringer for det senere arbeidet med å vurdere hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrense, jf. avsnittet om aldersgrenser over.

Målet med utredningsarbeidet er en enighet mellom partene om modell for og elementer i nødvendige tilpasninger. Regjeringen vil utarbeide et lovforslag i tråd med den løsningen det er oppnådd enighet om.

11 Overføringsavtalen

Overføringsavtalen skal videreføres og ha en koordinerende funksjon ved utbetaling av pensjon til personer med opptjente rettigheter fra en offentlig tjenstepensjonsordning.

12 Oppfølging og evaluering av pensjonsavtalen

Implementeringen av pensjonsavtalen skal følges av partene gjennom Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd.

Dersom det skjer store, uforutsette endringer i forutsetningene for pensjonsavtalen, kan partene endre avtalen. Endringer som kan utløse dette, er for eksempel endringer i AFP-ordningen i privat sektor.

De nye pensjonsordningene i offentlig sektor skal evalueres innen 1.1.2030.

13 Svarfrist

Det vises til prosessavtalen. Akademikerne tar stilling til den fremforhandlede avtalen innen 1. juli 2018.

Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Anniken Hauglie

Arbeids- og sosialminister

Lasse Hansen
KS

Anders Kvam
Akademikerne

Anne-Kari Bratten
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Vedrørende punkt 7:

LO, Unio, YS og Akademikerne forutsetter at denne avtale ikke kan påberopes i senere individuelle søksmål, der enkeltpersoner vil prøve rettslig

hvorvidt endringene griper inn i vedkommende sine rettigheter etter Grunnlovens bestemmelser. Det vises til HTA i KS- området kap. 2 pkt 2.0, 3 ledd.

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 04/2018

